

STATISTIKA & MY

- 04 Předsedkyně ČSÚ Iva Ritschelová plní sliby
- 06 Analýza: Česká ekonomika – poslední čtvrtletí zklamalo
- 09 Ekonom s duší bohéma – rozhovor s Erikem Geussem
- 20 Téma: Komunikace s respondenty – základ pro kvalitní informace
- 35 Interpretace statistiky je oříškem v každé době – rozhovor s Eduardem Součkem
- 45 Experti ČSÚ pomáhají i hodnotí v zahraničí

číslo 03

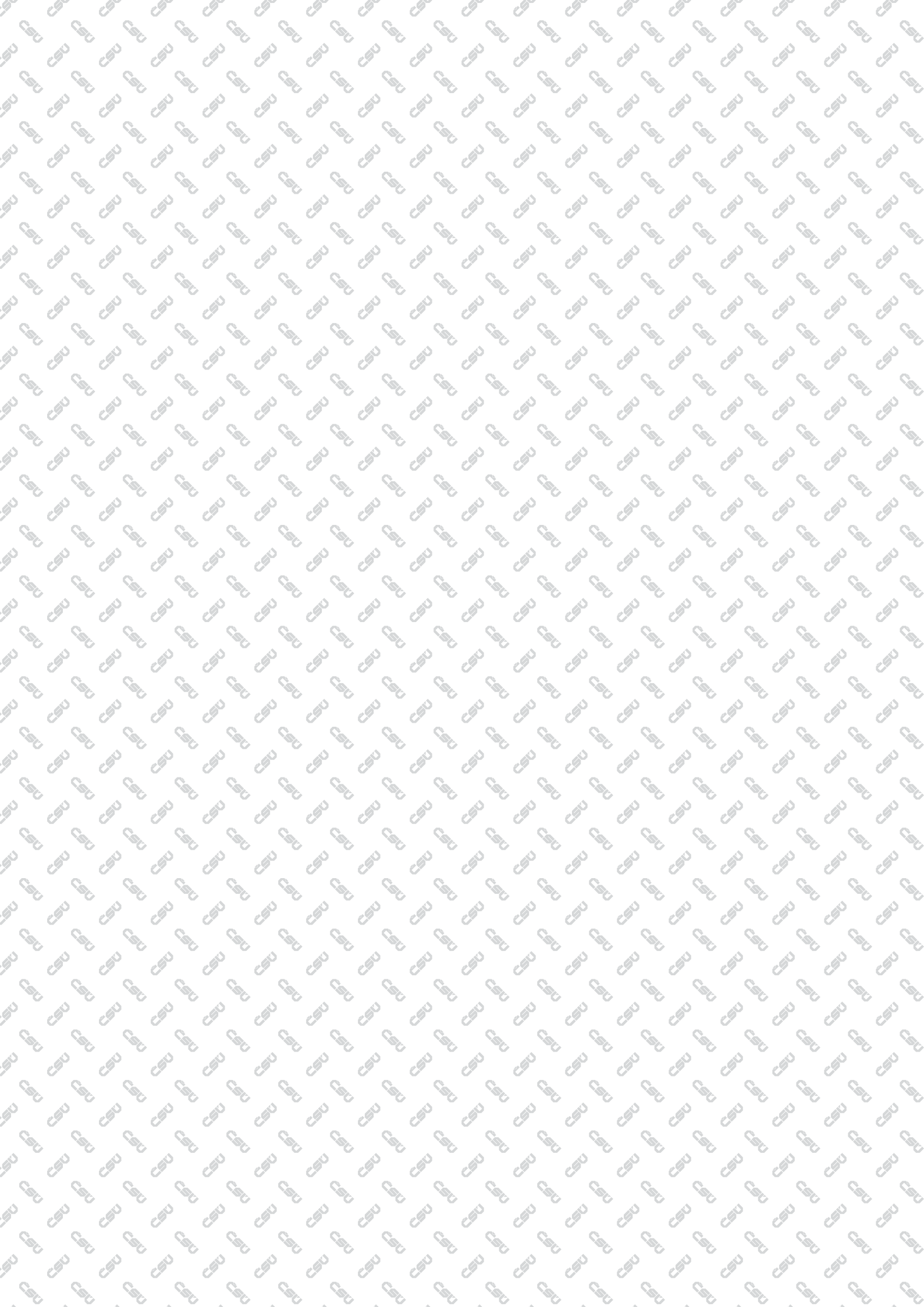
rok 2011

ročník 01

web CZSO.CZ

ČSÚ

Obsah

04	Předsedkyně ČSÚ Iva Ritschelová plní sliby
06	Analýza: Česká ekonomika: poslední čtvrtletí zklamalo
09	Rozhovor s Erikem Geussem
12	E-government a jeho využívání
15	Publikace
16	Téma: Vysoká administrativní zátěž trápí malé firmy a podnikatele
17	Téma: Každý respondent je náš VIP
18	Využívání administrativních zdrojů
20	Téma: Komunikace s respondenty – základ pro kvalitní informace
22	Téma: Na co se vás mohou doma ptát statistici?
26	Pohyb obyvatelstva – Méně sňatků, méně porodů
27	Výstava v ČSÚ – Triptych Jana Hodače
28	Přebytky a schodky sektorů: krize nemá vítěze
31	Světový den vody
32	Statistika vodního hospodářství
34	Dlouhodobé časové řady v ČSÚ
35	Rozhovor s Eduardem Součkem – Interpretace statistiky je oříškem v každé době
38	140 let pražské statistiky
40	Internet v českých domácnostech
42	Šetření živočišné produkce
44	Hospodaření zdravotních pojišťoven
45	Expertí ČSÚ pomáhají i hodnotí v zahraničí
45	Novinky statistické knihovny
48	OSN – Statistická komise
49	Otázky pro Helenu Horskou
50	Výběr výstupů ČSÚ v březnu 2011

Vážené čtenářky,
vážení čtenáři,

je konec března roku 2011 a vychází třetí číslo časopisu Statistika & My. Dalo by se říci, že je to datum jako každé jiné, ale není tomu tak. Před několika dny proběhl rozhodný okamžik pro sčítání lidu, domů a bytů a v této chvíli by měla být statistická akce desetiletí u svého konce. Respektive její „veřejná“ část, ve které dochází ke sběru dat od obyvatel naší země. V dalších měsících nás čeká jejich zpracování a první výsledky zveřejníme na konci letošního roku. Chceme poděkovat všem, kteří poskytli údaje a umožnili tak realizaci cenzu, který se nekonal jen u nás v České republice, ale poprvé jednotně i v celé Evropské unii.

Respondenti jsou pro statistiky velmi důležití, neboť jsou primárním zdrojem dat, se kterými pracují, a to nejen při sčítání, ale samozřejmě i v běžných zjišťováních, která kontinuálně probíhají. A právě oni jsou ústředním tématem tohoto vydání. Řada textů je proto věnována spolupráci úřadu a respondentů, ať již z jejich pohledu, který ve svém materiálu zprostředkovala Asociace malých a středních podniků nebo z pohledu statistického úřadu. Ten vám přiblíží několik klíčových témat, kterými jsou způsob výběru respondentů, diskutované využití administrativních zdrojů, po kterém volá velká část podnikatelů a naleznete zde i zajímavé informace o práci statistiků v terénu. Po přečtení možná zjistíte, že věci nejsou vždy tak jednoduché, jak se zdají být a problém se často, jak sami víte, skrývá právě v detailu.

Jeden zcela zásadní detail se rozhodl odhalit i ČSÚ. Jako jeden z prvních státních úřadů v březnu zveřejnil smlouvy se svými dodavateli a stal se tak veřejnou institucí, která maximálně transparentně naplňuje zákon o svobodném přístupu k informacím. S podrobnostmi se můžete seznámit v rozhovoru s předsedkyní úřadu Ivou Ritschelovou a svou filozofii řízení státní správy vám představí první místopředseda ČSÚ Erik Geuss. Ze statistických témat nabízíme zajímavou analýzu Drahomíry Dubské zaměřenou na vývoj ekonomiky v roce 2010 ze sektorového pohledu a rozhovor s prvním polistopadovým předsedou statistického úřadu Eduardem Součkem.

Dámy a pánové, přeji vám nejen zajímavé a podnětné čtení, ale i krásné jarní dny.

Jana Víchová | odbor vnější komunikace

STATISTIKA & MY | Měsíčník Českého statistického úřadu | 03/2011 | Ročník 1

Adresa redakce: Český statistický úřad, Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, telefon: 274 052 471, e-mail: redakce@czso.cz | www.czso.cz

Redakční rada: Ing. Josef Vlášek (předseda), Bc. Michal Novotný (výkonný místopředseda), Mgr. Věra Hrušková, CSc., Mgr. Helena Koláčková, RNDr. Tomáš Mládek, Helena Pexová, PhDr. Ing. Ladislav Pištora, doc. Ing. Iva Ritschelová, CSc., Ing. Marek Rojíček, Ph.D., Egor Sidorov, Ph.D., Jana Slavníková, Ing. Jan Srb, Mgr. Miroslava Škaloudová, Ing. Hana Šlégrová, Ing. Veronika Tichá, Ing. Pavla Trendová, Jana Víchová | Grafická úprava: Tomáš Kubašta, DiS., Jana Chocholoušová, DiS. Grafický návrh: Ondřej Pazdera, DiS. | Fotografie: Jan Hodač, Tomáš Kubašta, Michal Novotný, OSN, archiv ČSÚ

Tisk: Jiří Bartoš – SLON, spol. s r.o. | Vydavatel: Český statistický úřad | ISSN 1804-7149 | ev. č. MK ČR E 19925

Předsedkyně ČSÚ Iva Ritschelová plní sliby

Český statistický úřad hraje na české poměry nebývale otevřenou hru. Předsedkyně ČSÚ Iva Ritschelová v rozhovoru konkretizuje, jak se jí podařilo splnit sliby, které dala na začátku svého funkčního období.

Co vás vedlo k rozhodnutí zcela zprůhlednit činnost Českého statistického úřadu a učinit z něj jednu z mála maximálně transparentních státních institucí?

Jedna věc je, že vedení úřadu chce naplňovat vládní koncepci boje proti korupci. Mně osobně však velmi šlo o to, abych splnila sliby, které jsem dala při mém nástupu do funkce. Tehdy jsem hovořila o tom, že chci prezentovat ČSÚ jako transparentní instituci, jako úřad, který nemá co skrývat a chce otevřeně hovořit o všech aktivitách, otevřeně informovat veřejnost o využívání veřejných prostředků – tedy prostředků nás všech.

Co si pod pojmem transparentnost máme představit? Jaké to bude v praxi?

Každý kdo bude mít zájem, každý jednotlivec, může na webových stránkách statistického úřadu získat informace o smlouvách, které ČSÚ uzavřel. Také chceme informovat o všech veřejných zakázkách, a to jak probíhajících, tak i připravovaných. A když říkám všech, tak hovořím nejen o nadlimitních, ale i podlimitních.

Jaké kroky doposud v této souvislosti učinilo nové vedení úřadu?

V oblasti veřejných zakázek byl celý proces jejich přípravy v rámci ČSÚ centralizován. Vytvořili jsme nový odbor veřejných zakázek a právních služeb vedený zkušenou ředitelkou. Byly vydány nové, podstatně přísnější směrnice, které se týkají zadávání veřejných zakázek. Do nich jsme zakomponovali i procesy týkající se zadávání zakázek malého rozsahu. Také byla vydána nová směrnice, která se týká hospodaření s rozpočtovými prostředky. Ta mimo jiné ukládá zveřejňovat smlouvy na internetových stránkách úřadu a stanovuje, že žádné nové smlouvy uzavřené v ČSÚ nesmí být z důvodů transparentnosti a možnosti následné kontroly předmětem obchodního tajemství ze strany dodavatele.

Neměl by být tento postup u veřejných institucí již dávno samozřejmostí?

Možná se vám může zdát, že jsou takové postupy samozřejmostí, ale věřte tomu, že tomu tak není. Z mého pohledu jde o trend, který by měl být vzorem všeobecného postupu pro celou veřejnou správu. ČSÚ bude transparentně zveřejňovat své smluvní vztahy mezi úřadem a jeho dodavateli. Zcela konkrétně naplnujeme smysl zákona o svobodném přístupu k informacím.

Co se tedy fakticky změnilo proti letům minulým?

Všechny veřejné zakázky jsou v současné době centralizovány. Vede nás k tomu přesvědčení, že tím zajistíme lepší přehled a právní dohled

nad zakázkami a také, že se nám centralizací podaří získávat výhodnější podmínky pro úřad. U podlimitních zakázek jsme rozhodli, že zakázky již od dvou set tisíc budou zadávány v režimu naší směrnice, která je podstatně přísnější a stanovuje výrazně striktnější pravidla, než která ukládá zákon. Systém objednávek bude možné realizovat pouze u zakázek do dvou set tisíc.

Jak tedy bude celý proces zprůhlednění smluvních vztahů úřadu probíhat?

Celý proces zavádění transparentnosti smluvních vztahů bude realizován v několika krocích od března do července letošního roku. Reálně byl zahájen 8. března, kdy úřad zveřejnil na svých webových stránkách texty nadlimitních smluvních vztahů – smluv s objemem plnění do 3 326 mil.

„Z mého pohledu jde o trend, který by měl být vzorem všeobecného postupu pro celou veřejnou správu, tak, aby každý věděl, kdo, co a za kolik nakupuje za peníze daňových poplatníků.“

Předsedkyně ČSÚ doc. Ritschelová a 1. místopředseda ČSÚ Ing. Geuss při představení transparentnosti úřadu na tiskové konferenci.

korun za roky 2009 a 2010. Tedy smluv, které byly uzavřeny dva roky před nástupem nového vedení úřadu.

Jak to bude se smlouvami uzavíranými v letošním roce? Ty budou k dispozici také?

Nově uzavírané smlouvy s objemem plnění nad jeden milion korun budou v roce 2011 zveřejňovány již automaticky. Bude se jednat o smluvní vztahy zahrnující i zakázky malého rozsahu. Ze zákona je zakázka malého rozsahu do dvou milionů korun a ČSÚ si tuto hranici dobrovolně snížil.

Budete zpřístupňovat i starší smlouvy uzavřené před rokem 2009?

Samozřejmě. Druhou částí procesu transparentnosti je zpřístupnění smluv, které byly uzavřeny ještě před rokem 2009 a jsou stále platné. Tento seznam bude zveřejněn 9. dubna a texty smluv do něj budou vloženy do 2. května letošního roku. Může se to zdát komplikované, ale celý proces není tak jednoduchý, jak se na první pohled zdá. Nemůžeme vzít smlouvy a jen tak je dát na internet. Musíme je všechny velmi pečlivě projít, abychom měli právní jistotu, že je můžeme zveřejnit. Ke každé smlouvě také připravujeme poznámkový aparát, který ujasní čtenáři jejich kontext tak, aby ten, kdo bude se seznamem pracovat, věděl k čemu se jednotlivé smluvní vztahy váží, jaká je jejich platnost a kdo je jejich příkazcem. Kromě jiného jednáme i s druhou smluvní stranou a žádáme o souhlas se zveřejněním. K mému velkému překvapení jsou i společnosti, které tento souhlas odmítly vydat, a my v této chvíli zvažujeme náš další postup. Jsme totiž přesvědčeni, že zveřejnění smluvy bez dodatků obsahujících citlivé informace by nemělo být problémem. A konečně třetí etapa odstartuje v červenci,

kdy na webových stránkách ČSÚ začneme dobrovolně zveřejňovat výzvy veřejných zakázek malého rozsahu a jednací řízení bez uveřejnění.

Snižujeme závislost úřadu na nevýhodných smlouvách

Kromě výše uvedených aktivit patří do procesu transparentnosti i ověřování platných smluvních vztahů a jednání o změně smluvních podmínek, jak se vám daří postupovat v této oblasti?

Do kompetence odboru veřejných zakázek a právních služeb patří také evaluace starších a stále platných smluvních závazků. Jsou obnovována jednání o smluvních podmínkách, zejména u smluv, které současné vedení úřadu takzvaně podědilo. Největší objem smluv, které má úřad uzavřené, jsou smlouvy na dodávky spojené se zpracováním dat a potřebného softwaru a hardwaru. U těchto smluv je úřad významně limitován již užívaným systémem. Některé uzavřené smlouvy pro nás dokonce znamenají problémy, neboť s ohledem na garantovanou výhradní majetková práva dodavatelů stává úřad do značné závislosti na dodavatelích. Nelze ovšem říci, že všechny závazky, na jejichž základě úřad buduje nebo provozuje výpočetní systém, jsou nevýhodné. My se snažíme postupně tuto závislost snižovat úpravou smluvních vztahů, které by u pořízených aplikací daly úřadu právo software nejen provozovat, ale také jej upravovat a umožnit vstup třetí strany. Toto je nová podmínka u všech nově uzavíraných smluv na úřadě. Stejně tak se snažíme dosáhnout podobné úpravy i v případě uzavírání dodatků k již podepsaným smlouvám.

Česká ekonomika: poslední čtvrtletí zklamalo

Po propadu v roce 2009 se česká ekonomika loni opět vrátila k růstu. Úspěšný výstup z krize se odehrával především v prvních třech čtvrtletích loňského roku.

Po postupném zrychlování během prvních třech čtvrtletí HDP v posledních třech měsících roku ztratil na tempu: domácnosti vydaly na spotřebu méně než ve 4. čtvrtletí 2009, pokles výdajů vládního sektoru se dále prohloubil a po meziroční stagnaci investiční aktivity ve 3. čtvrtletí došlo znovu k poklesu. Všechny tyto složky růst HDP ve 4. čtvrtletí snižovaly, zvyšoval ho naopak vývoj zásob a zahraničního obchodu. Rizikem pro růst české ekonomiky mohou být restriktive zamýšlené právě pro ty výdajové složky HDP, které poklesly už ve 4. čtvrtletí 2010.

Pokles spotřeby i reálné mzdy

Poslední čtvrtletí překvapilo nepříznivým obratem i v jiných důležitých aspektech: kromě meziročního poklesu výdajů domácností i vlády na konečnou spotřebu se výrazněji snížila i tvorba hrubého kapitálu při prohloubení poklesu investic. Vývoz zboží oslabil jen velmi mírně, dovoz zboží znatelněji. Celková zaměstnanost sice poprvé po šesti čtvrtletích poklesů nepatrně vzrostla, ale jen díky vyšším počtům podnikajících, protože počty zaměstnanců se po zmírňujících poklesech opět dále snížily, především ve zpracovatelském průmyslu. Růst průměrné nominální mzdy byl nejnižší v dekadě, reálná mzda poklesla, v nepodnikatelské sféře dokonce o téměř 6 %.

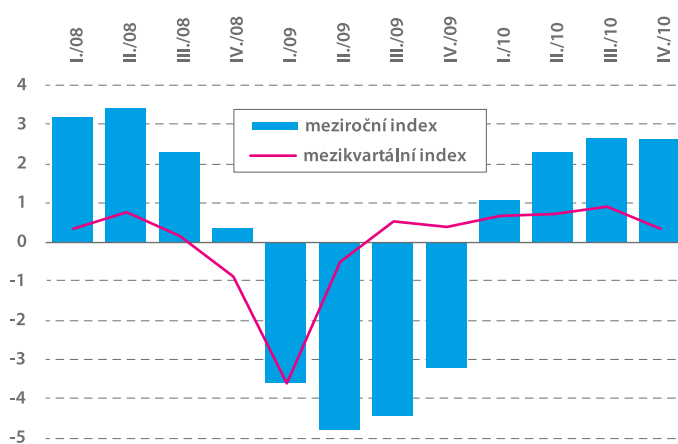
Nově propad investic

Za celý rok 2010 stoupl HDP reálně o 2,2 % ve srovnání s krizovým rokem 2009, kdy se ekonomika propadla meziročně o 4 %. Domácnosti spotřebovaly jen o 0,3 % meziročně více, stejně tak vládní instituce. Naopak významně stoupla tvorba kapitálu (+4,2 %). Nikoli však vlivem investic, které se meziročně snížily (-4,6 %), ale novým růstem zásob po vyprazdňování skladů patrném v předchozím krizovém období. Rychlý růst dovozu i vývozu zboží a služeb (shodně +17,6 %) se po předloňském desetinném propadu přiblížil tempům z doby konjunktury české ekonomiky.

HDP rychlejší než v Evropě

V evropském srovnání si vedla česká ekonomika v roce 2010 lépe než EU27, kde se HDP podle odhadu Eurostatu zvýšil meziročně o 1,8 %. Také export zboží a služeb z České republiky byl ve srovnání s unijním průměrem o polovinu rychlejší, příznivěji se vyvíjela i míra nezaměstnanosti (7,4 % proti 9,6 % v EU27). Výkonnost odvětví podle temp hrubé přidané hodnoty v EU i ČR během roku akcelerovala, ale v ČR bylo meziroční tempo silnější (ve 4. čtvrtletí oproti EU dokonce téměř dvojnásobné). Naopak pokles investic v české ekonomice byl v roce 2010 hlubší než unijní prů-

Graf 1: Hrubý domácí produkt (reálně, očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, y/y v %)

Zdroj: ČSÚ

měr (-4,6 % oproti -0,4 %), přestože propad investic v EU27 v roce 2009 byl ve srovnání s ČR dramaticky větší. Podstatně hůře dopadlo srovnání spotřeby – zatímco výdaje domácností v EU stouply a od poloviny roku se jejich přírůstek stabilizoval nad 1 % při zhruba tomtéž růstu vládní spotřeby, v ČR vyústila ve 4. čtvrtletí postupná ztráta dynamiky do meziročních poklesů (-0,4 %, respektive -1,6 %).

Start výrobních odvětví

Odvětví české ekonomiky se pracovala k dobré kondici. Jími vytvořená hrubá přidaná hodnota během roku 2010 akcelerovala, proti roku 2009 stoupla reálně o 3,1 % (ve 4. čtvrtletí o 4,1 %). Pohaněl ji rychlý růst zpracovatelského prů-

myslu. Ten také nejvíce utrpěl krizí – jeho desetinný reálný přírůstek přišel po hlubokém propadu (-11 %). Hrubá přidaná hodnota ve zpracovatelském průmyslu byla vyšší než v roce 2007, úroveň roku 2008 však nedosáhla. Za celou ekonomiku však již převýšila takto vyjádřená výkonnost odvětví reálné úrovně roku 2008. Proti krizovému roku 2009 zůstala hrubá přidaná hodnota níže v zemědělství, těžbě, ve stavebnictví, síťových odvětvích a také ve školství i ostatních veřejných a sociálních službách.

Podíl mezd klesá

Proporci mezi zisky firem (ve formě jejich hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu) a mzdami (v podobě náhrad zaměstnan-

cům) vyjádřenou jejich podílem na hrubé přidané hodnotě charakterizoval v roce 2010 v produkčních odvětvích vesměs pokles podílu mezd – firmy tak zřejmě tvoří zisky rychleji, než kolik činí mzdový růst. Podíl náhrad zaměstnancům na hrubé přidané hodnotě (v b.c.) se tak v produkčních odvětvích snížil (s výjimkou síťových odvětví a stavebnictví). Ve zpracovatelském průmyslu sice jen nepatrně (o 0,3 p.b. na 52,2 %), ovšem zde se významný pokles odehrál již v roce 2009 (o 2,7 p.b.). Paradoxem je, že podíl mezd klesal, i když se zaměstnanost zotavovala. To indikuje nepříznivý vývoj průměrných mezd.

Celoročně jen chabý růst mezd

Průměrná nominální mzda v ekonomice stoupla v roce 2010 o 2 %, v roce 2009 o 4 %, v letech konjunktury 2006–2008 v průměru ročně dokonce o 7,2 %. Výsledný přírůstek průměrné mzdy v roce 2010 byl způsoben jejím růstem v podnikatelské sféře (+2,6 %), protože mzda v nepodnikatelské sféře poklesla (-0,6 %). Vyšší inflace v roce 2010 pak vedla ke zvýšení reálné mzdy v ekonomice o pouhých 0,5 %

(v podnikatelské sféře o +1,1 %, v nepodnikatelské -2,1 %). Tento nepříznivý vývoj způsobilo 4. čtvrtletí – v něm se růst nominálních mezd prakticky zastavil. Reálná mzda v podnikatelské sféře stagnovala, v nepodnikatelské sféře se po tři čtvrtletí trvajících poklesech nakonec propadla o téměř 6 %. Také tento vývoj je rizikem pro ekonomický růst, neboť vyústí do dalšího oslabení poptávky domácností.

Zaměstnanost se lepší jen pomalu

Ekonomika roste při relativně pomalém zotavování trhu práce. Stotisícové ztráty pracovních míst ve zpracovatelském průmyslu v roce 2009 byly příliš hluboké na to, aby došlo k rychlému návratu na stavy těsně před krizí. I když se pokles zaměstnanosti v pojetí národních účtů během roku zlepšoval, na předkrizovou úroveň počty pracovníků nevystoupaly. Příčinou byla nedostatečná tvorba nových pracovních míst ve firemním sektoru, ale i – zejména v posledním čtvrtletí 2010 – ztráta pracovních míst v nepodnikatelské sféře, která měla do té doby jistý absorpční potenciál a zčásti vyrovnávala ztráty

pracovních míst ve firemním sektoru. Pokles zaměstnanosti v nepodnikatelské sféře představuje riziko budoucí celkové zaměstnanosti, protože potenciál tvořit ve větší míře nová pracovní místa tato sféra ztratila.

Silný růst produktivity

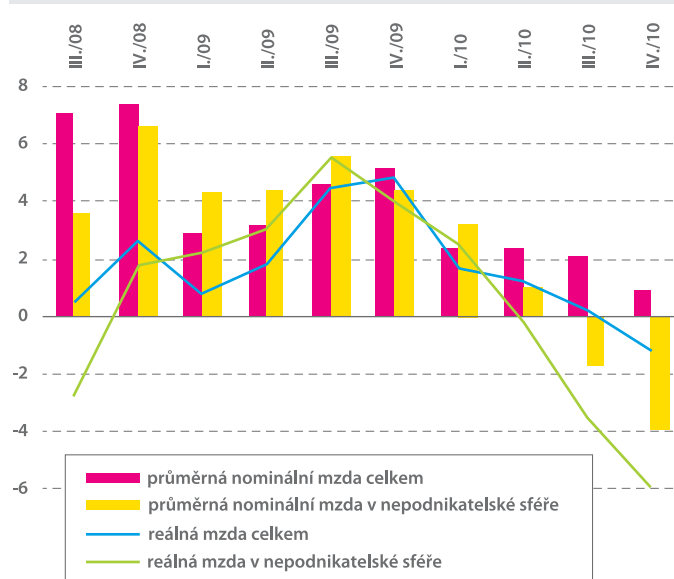
Positivem nepříliš příznivého vývoje trhu práce je rostoucí produk-

tivita. Ta se podle hrubé přidané hodnoty na jednu zaměstnanou osobu zvýšila proti roku 2009 o 6,8 %, ve zpracovatelském průmyslu dokonce o téměř pětinu. Dojde tak zřejmě ke zlepšení relativní pozice ČR v evropském srovnání – podle dosud dostupných dat za rok 2009 dosahovala produktivita práce na pracovníka v ČR pouze necelých 73 % průměru EU27 a ve srovnání s vyspělými zeměmi EU15 byla jen dvoutřetinová. Z nových členských zemí má horší pozici v relativní produktivitě než Česká republika kromě Pobaltí a Bulharska s Rumunskem už pouze Polsko, zhruba stejnou pak Maďarsko.

Obchod jako za konjunktury

Tempa vývozu i dovozu zboží a služeb byla vysoká a blížila se přírůstkům z dob konjunktury. Sílicí domácí oživení potvrzovala od jarních měsíců vyšší dynamika dovozu zboží ve srovnání s jeho vývozem. Nepříznivý vzájemný poměr cen v zahraničním obchodě však způsobil historicky největší

Graf 2: Nominální a reálné mzdy (y/y v %)

Zdroj: ČSÚ

ztrátu ČR z obchodních operací se zahraničím (téměř 63 mld. korun). Směnné relace ovlivnily i vývoj úhrnné cenové hladiny v ekonomice a byly hlavním důvodem, že nominální HDP vzrostl pomaleji než HDP v reálném vyjádření.

Vnější vztahy české ekonomiky se mírně zhoršily, deficit na běžném účtu platební bilance se prohloubil a dosáhl 3,8 % nominálního HDP. Zájem investorů o Českou republiku po krizi opět významně vzrostl, přímé investice ze zahraničí se o 132 % zvýšily, silný příliv portfoliových investic byl motivován nákupy českých, především státních dluhopisů.

Vliv světových trhů na ceny přijde se zpožděním

Spotřebitelská inflace i růst cen výrobců byly nižší než v EU27. Vcelku pak pohyb cen, stejně jako trh práce, odrážel jen v menší míře cyklický vývoj ekonomiky – růst HDP nebyl doprovázen výrazným růstem cen. Také ty se ve 4. čtvrtletí vyvíjely odlišně. Prudký růst cen komodit na světových trzích – ovlivněný jednak rostoucí po-

ptávkou v globálním pokrizovém oživení, ale i spekulativními a později geopolitickými důvody – vedl k výraznému růstu cen zemědělských výrobců a zrychlení růstu cen v průmyslu. Dopad do spotřebitelských cen pozorovaný obvykle se zhruba půlročním časovým zpožděním také může v kombinaci s ostatními vlivy negativně ovlivnit poptávku domácností a budoucí růst ekonomiky.

Státní finance: pomalý růst příjmů, restrikce výdajů

Deficit rozpočtu se snížil proti 192 mld. korun v krizovém roce 2009 na 156 mld. korun, po vývoji ve 4. čtvrtletí, kdy výrazné škrty snížily celkové výdaje o 56 mld. korun proti již upravenému rozpočtu. Prakticky po celý rok neodpovídal výběr daní tempu růstu ekonomiky.

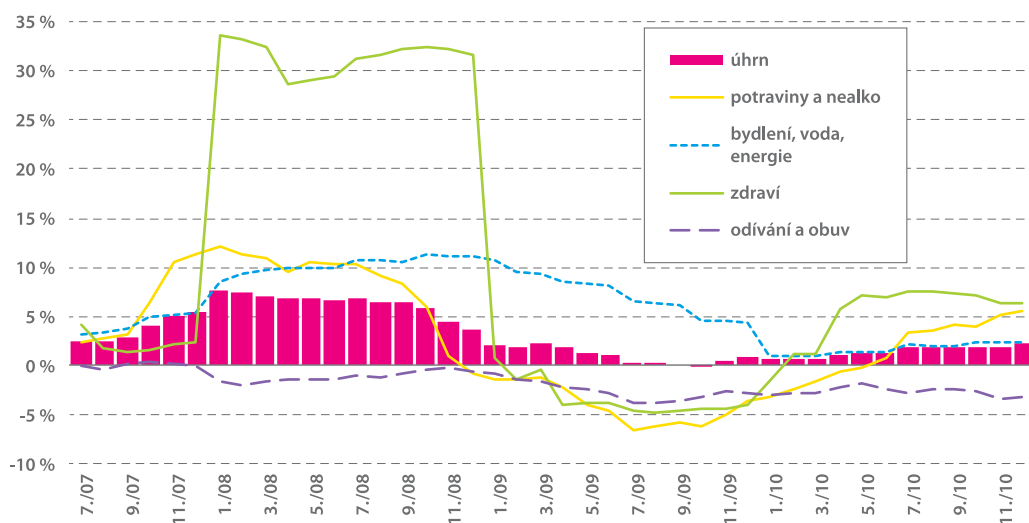
Zaostávalo především inkaso spotřebních daní, ale i DPH. Oproti rozpočtu byl nižší i výběr daní z příjmů právnických osob. S ohledem na zálohové platby by bylo možné připsat tento nepříznivý vývoj zčásti krizovému roku 2009. Ovšem tehdy již zisky firem meziročně stouply (k poklesu došlo v roce 2008) a vliv nízké základny tedy u inkasa této korporátní daně nepůsobil.

Právě problém s daňovými příjmy státního rozpočtu stojí zřejmě i za neobvyklým jevem makroekonomického vývoje v roce 2010, kdy se objevil značný nepoměr v tempích HDP a hrubé přidané hodnoty, která vyjadřuje výkonnost odvětví. Její růst byl o téměř celý procentní bod rychlejší než růst HDP, což bylo zapříčiněno poklesem položky daní z produktů (o 4,8 %).

Článek vychází ze shrnutí základních tendencí rozpracovaných v analýze Vývoj české ekonomiky v roce 2010 ze 17. března 2011 – <http://www.czso.cz/csu/2010edicioniplan.nsf/p/1109-10>.

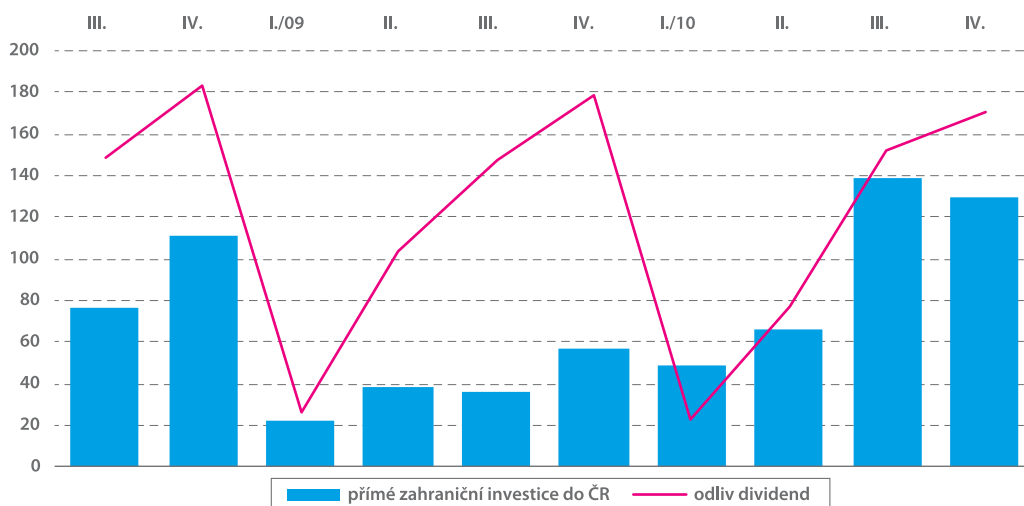
Drahomíra Dubská
sekte makroekonomických
statistik

Graf 3: Spotřebitelské ceny (y/y v %)

Zdroj: ČSÚ

Graf 4: Příliv přímých zahraničních investic a odliv dividend (v mld. korun)

Zdroj: ČNB

EKONOM S DUŠÍ BOHÉMA

„Úřad musí být efektivní a rozumně hospodařit,“ říká první místopředseda ČSÚ Erik Geuss.

Kdo je to vlastně Erik Geuss, pane první místopředsedo?

Erik Geuss je ekonom středního věku, který dostal v létě loňského roku zajímavou pracovní nabídku od nové předsedkyně Českého statistického úřadu Ivy Ritschelové. Je to člověk cílově orientovaný. Když nemá výzvu, tak cítí přešlapování na místě, a to nemá rád. A toto jednoznačně zajímavá výzva byla. Tak přišel na ČSÚ – se svými zkušenostmi ze státní správy i z podnikatelské sféry a s chutí napomoci tomu, aby se úřad stal moderní institucí evropského střihu.

Na pozici prvního místopředsedy jste přecházel z pozice náměstka ministra průmyslu a obchodu. V ČSÚ se věnujete ekonomice, jste zodpovědný za ekonomické a správní procesy na úřadu. Jak velký je rozdíl mezi těmito dvěma pozicemi?

Ten rozdíl je velký. Na ministerstvu průmyslu jsem řídil sekci o 130 zaměstnancích, avšak měl jsem k tomu čtyři velmi schopné ředitele odboru, kteří dělali dobře svou práci. Jako náměstek jsem měl více reprezentativních funkcí – jednání v parlamentních výborech, zahajování konferencí, stříhání pásek. Činností bezprostředně manažerských tam bylo přece jen o něco méně než tady. K mé potěše, protože nejsem člověk, který by měl potřebu se příliš někde ukazovat. V ČSÚ se mohu více věnovat odborné ekonomické práci, která je méně viditelná, méně hodnocená, ale o to náročnější. Cítím odpovědnost za všech čtrnáct set lidí zaměstnaných v úřadě. A protože povolání statistika je specifické, je zde denně k řešení řada velmi specifických úloh a problémů. Celkově hodnotím pozici prvního místopředsedy ČSÚ jako náročnější než pozici náměstka ministra průmyslu a obchodu.

S jakými očekáváními jste na statistický úřad nastupoval?

ČSÚ sleduji již od 90. let, kdy jsem jako ekonom na ministerstvu životního prostředí měl mimo jiné na starosti statistiku životního prostředí. Dokonce jsem se podílel na ročenkách, které vydávalo MŽP společně s ČSÚ, a statistiku jsem měl v gesci i na ministerstvu průmyslu a obchodu. Zkrátka, se statistickým úřadem jsem ve svých předchozích pozicích spolupracoval a mám o něm vysoké mínění. Nastupoval jsem sem s velkou pokorou a vědomím renomé této instituce. Navíc jsou zde velmi zajímaví lidé a mám mezi nimi i řadu známých.

Co pro vás bylo po nástupu na úřad největším překvapením jak v dobrém, tak i ve špatném slova smyslu?

Dobrym překvapením bylo, že to, jak jsem vnímal ČSÚ z venku, se více méně potvrdilo i zevnitř. Pracuje zde velká většina specialistů a odborníků, kteří jsou zároveň výraznými osobnostmi. Vnímám to na každém jednání, kterého se účastním. Je zde méně lidské malosti, řada procesů běží na bázi dobrých mezilidských vztahů. Na druhou stranu nemilým překvapením bylo, že tento úřad je málo „úřadem“, funguje spíše jako

nezisková organizace, do níž jsou implantovány prvky procesního řízení podnikatelské sféry. Víím, že to mnoha lidem může připadat jako dobré, ale skutečností je, že jsme založeni jako státní úřad a ze zákona tedy tak musíme působit. Na tomto místě ale musím říci, že když se řekne úřad, tak každý asi vidí kupu lejster a činností, které ho obtěžují. Já to ale vidím úplně opačně. Na dobře fungujícím úřadě tolik lejster neběhá, jsou jen přesné a jasně stanoveny pravomoci a odpovědnosti. Ze svých zkušeností musím říci, že je tady více papírování a celkově administrativního obtěžování, než na ministerstvu průmyslu, které má přitom pověst kamenné a byrokratické instituce.

Máte na mysli administrativu uvnitř anebo vně úřadu?

Ano, mluvím o vnitřním úřadování. Je tady spousta zbytečných činností, které se snažíme postupně eliminovat. Připomenu, že jsme již zrušili plošně vyplňování time-sheetů. Dnes to dělají jen ty profese, které pracují na projektech, což je smysluplné. U účetních to mnoho smyslu nedávalo. A takovýchto věcí by se dalo najít víc. Fungující úřad potřebuje, aby bylo jasně stanoveno, kdo za co odpovídá, a to nejen když má kladné výsledky, ale i když se vyskytnou potíže. Již jsem řekl, že tento úřad fungoval hodně na bázi přátelských vazeb a vztahů. Na bázi méně formálních dohod a převážně ústních ujednání. Kontrastně k tomu se

uzavíraly smlouvy mezi útvary jako ve výrobním podniku. Ano, úřad je „fabrikou na data“, ale s těmito daty neobchoduje, nemá vlastní tržby a je plně financován ze státního rozpočtu. Projektové řízení, které zde bylo v minulosti podporováno, rozvolňuje přímou liniovou odpovědnost. Vedoucí oddělení se nemůže cítit plně odpovědný za své lidi, pokud dva z jeho pěti lidí pracují pro jiné vedoucí na jiných úkolech. Aby bylo jasno – já nemám nic proti projektovému řízení, ale prohlašuji, že do státní správy projektové řízení patří jako velmi výjimečný instrument platný pro takové jednorázové a relativně ucelené úlohy, jako jsou volby nebo sčítání lidu. To jsou projekty. Ale už nemohou být jako projekty vnímána řešení různých statistických šetření a tak dále. Vidím to tak, že je zde potřeba uplatňovat liniové, nikoliv projektové řízení. Rád bych, abychom naši vnitřní organizační strukturu upravili standardním způsobem, jako u dalších státních úřadů.

Z mnoha vašich vystoupení je patrné vaše přesvědčení, že by stát měl snižovat administrativní zátěž obyvatel. Promítá se tento pohled do pojetí vaší práce?

Jsem opravdu zastáncem štíhlého státu, ale to není důvod, aby zaměstnanci ČSÚ podléhali panice. Štíhlý stát v podmínkách našeho úřadu pro mne znamená, že musíme fungovat efektivně a rozumně hospodařit jako ten synek v oblíbené lidové písni T. G. Masaryka. Já vím, že to zní jako klišé. Ale vnímám to zcela konkrétně – aby ČSÚ přežil a efektivně využil snižující se prostředky, které na jeho provoz budou. Důležité je, aby prostředky využil co nejvíce ve svůj prospěch. Z našich ekonomických rozborů jednoznačně vyplývá, že mnoho peněz naším rozpočtem dlouhodobě pouze prochází ve formě zakázek pro firmy, zejména z oblasti IT a zpracování dat. Tato situace je vzhledem k realitě veřejných financí do budoucna neudržitelná. Už jen proto, že soukromé firmy se každý rok vcelku pochopitelně snaží zvyšovat své ceny, zatímco nám je a bude rozpočet rok od roku krácen. Proto jako jednu z našich klíčových úloh vnímám, aby ČSÚ dokázal zajišťovat, co je mu zákonem a dalšími předpisy uloženo i v podmínkách snižujících se prostředků pro tyto činnosti. Svým spolupracovníkům často kladu otázku, zda by to či ono udělali stejně, pokud by nakupovali v rámci svého vlastního, rodinného rozpočtu. Zacházejte s penězi daňových poplatníků jako s vlastními. Jsme přesvědčeni, že to jde. Věřím, že řada lidí např. již od září vidí, že se nám podařilo financovat řešení problémů, na které dříve prostředky nebyly, přičemž jsme potřebné zdroje zajistili právě tím popsaným rozumným „selským“ hospodařením.

Na konci března budete mít za sebou již první půlrok působení. Jak jej hodnotíte?

Hodnotím ho jako úspěšný. Samozřejmě, že si často kladu otázku, zda to či ono jsme nemohli udělat lépe. To je pohled manažera do zpětného zrcátka. A platí, že prakticky každé rozhodnutí se dalo udělat lépe a přesněji, viděno pohledem generála po bitvě. Za podstatné považuji, že jsme zvládli řešit problém, na který management jiných úřadů měl podstatně více času – my jsme povinné rozpočtové škrty v mzdové oblasti (10 %) dokázali řešit, aniž se dotkly lidí, kteří tu dnes pracují. Získali jsme prostředky, a to ne odněkud zvenčí, ale tlakem na efektivitu vynaložených prostředků, kontrolou připravovaných smluvních vztahů. Musím v této souvislosti zmínit i centralizaci veřejných zakázek. Toto vše vede a bude vést k tomu, aby úřad měl disponibilní finance

na řešení problémů, které nás tíží – a to jak v centru, tak v regionech. Z našich poznatků vyplývá, že problematika regionálních pracovišť byla (z hlediska správy) na statistickém úřadě trochu podceňena. Existují dva statistické úřady, jeden je Skalka a druhý „regiony“. Já bych si velice přál, aby to byl zase jeden úřad se stejnými podmínkami.

Myslíte, že je to možné?

Určitě. Dnes již například řešíme konkrétní úpravy procesů v oblasti autodopravy, fungování služeb IT, komunikačních technologií. Uvedenému cíli nás nepochybně přiblíží i pečlivě připravovaná a široce diskutovaná 3. etapa organizačních změn, ke které přistupujeme s maximální pozorností.

Na čem je z vašeho pohledu ještě potřeba pracovat?

Třeba na zlepšování pracovních podmínek na pracovištích. Já jsem byl v šoku, když jsem zjistil, že se tato budova od začátku, tedy sedm let, nemalovala, nečistily se koberce. Přitom existují striktní hygienické normy, všichni tady dýchají spoustu alergenů, a to není žádná legrace. Prioritou však bylo financování jiných činností než pracovních podmínek zaměstnanců, což nepovažujeme za vhodné.

Vadilo vám ještě něco jiného než malování?

To malování je samozřejmě jen jeden viditelný příklad, byl bych nerad, kdyby se to vykládalo jako moje priorita. Důstojné pracovní podmínky jsou obecně smyslem většiny opatření, která děláme. Že se nám to daří, je možné ukázat i na již vzpomínaném řešení snížení rozpočtu na mzdy. Z faktu, že až na výjimky v útvarech, kde se tak stalo na výslovné přání vrchních ředitelů, nemají zaměstnanci úřadu nižší částku na výplatní pásce, lze dovodit, že ta citlivá operace byla úspěšná. Chápu, že 99 lidí, kteří zde museli ukončit pracovní poměr, to bude hodnotit jinak. Ale bohužel, takový je život a nic není zadarmo. Alternativou bylo již jen vzpomínané plošné snížení platů. Jestliže nám vláda dá o 10 % méně na mzdy, tak to nejde nikterak sanovat. Nemůžeme peníze na mzdy přelít z jiného šuplíku. To se nedá. Někdo říká, že kdybychom neutráceli za jiné věci, tak si to můžeme dát do mezd, ale to v rámci pravidel státního rozpočtu opravdu nejde.

Jako náměstek ministra jste pracoval se statistikami. Změnil ten půlrok na úřadě vaše vnímání těchto dat? Změnilo se něco na tom, jak je vnímáte teď?

Změnilo. Vždy jsem je bral jako vstup, o kterém se v dané situaci nemůže diskutovat. Tady vnímám řadu otázek, která ta statistická zpracování od sběru až po interpretaci doprovázejí. A proto, že vidím ty problémy a vidím, s čím se zde lidé potýkají, tak samozřejmě stoupl můj respekt ke statistikům. Když to řeknu lapidárně, tak dříve jsem vnímal, že je to fabrika, ze které lezou čísla, se kterými pak na ministerstvu pracujeme. Teď vidím, že je to živý organizmus, který udržet na úrovni, aby data měla nějakou vypovídací hodnotu, je možné díky lidem, kteří tady statistikou opravdu žijí a pro které je statistika více než zaměstnání. Během několika měsíců jsem k těmto lidem získal úctu. Mohlo by to znít trochu podlézavě. A protože jsem nikdy v životě nikomu nepodlézal, tak to nebudu činit ani tady. Naopak provokativně dodávám: platí, že všichni jsme nahraditelní. Protože, marná sláva, celá společnost je složena z mnoha individualit a jedinečných profesí.

Jaké jsou klíčové úkoly, které byste chtěl mít splněné na konci roku?

Jsem taková povaha, že se asi nikdy nedostanu do situace, kdy budu úplně spokojený s tím, co jsem udělal. Pokud mám tedy říci další priority, uvedu je, i když vím, že na konci roku spokojený nebudu. Je třeba ustálit organizační strukturu v ČSÚ. To v praxi znamená, že bychom se měli dostat do stavu, kdy budeme vědět, že struktura, tak jak je nastavená, se již dále nebude zásadně měnit. Třetí etapa organizačních změn je připravována nesmírně uvážlivě. Permanentně komunikujeme s moudrými hlavami a já si tohoto stylu přípravy velice vážím. Druhou prioritou je fungování úřadu jako instituce s jasně vymezenými cíli a odpovědností za jejich dosahování a bez zbytečné byrokratické zátěže. Chystáme se jít dál ve směru, který lidem zjednoduší jejich práci například takovými triviálními věcmi, jako jsou funkční a jednoduchá elektronická spisová služba, oběh dokumentů atd. A za třetí je důležité, abychom všechno zvládli finančně. Abychom prostředky ze státního rozpočtu využili zejména pro rozvoj úřadu jako takového. Aby úřad nebyl jen „průtokový ohřívač“. Jak jsem již říkal, outsourcing je dobrý, ale tady přece jen poněkud rozbujelý.

Někdy se ekonomům vyčítá příliš úzký pohled na svět přes čísla. Co je vaším mottem při práci s lidmi?

V tomto směru asi tedy nejsem úplně standardní ekonom. Ti, co mě znají, vědí, že jsem spíše bohém, tedy volnomyšlenkářský typ s kumštýřskými sklony. Nad ekonomikou navíc ctím filozofii. Je třeba stále klást otázky. Sobě i druhým. A snažím se, abych byl schopen suché ekonomické i manažerské informace vždy přeložit do srozumitelné řeči. Ekonomie zde není pro to, aby lidem říkala, že se mají na svět okolo sebe koukat pouze skrz čísla. To říkají pouze někteří ekonomové, které já považuji za fundamentalisty. Ekonomie nevylučuje velmi široký pohled na skutečnost, stroze pouze upozorňuje, že některé příčiny a následky jsou v životě společnosti zákonité. Standardní poučkou například je, že žádný oběd není zadarmo. To je strohý fakt. Ale jak často vábnice oběda zdarma podléháme v reálném životě, vidíme sami. Takže se snažím

v jednání s lidmi prezentovat to, co vím a co mám nastudováno jako ekonom, a snažím se to interpretovat při každodenní pracovní činnosti a při formulaci úkolů, které zadávám. Velmi mi záleží na tom, aby moji kolegové úkolům, které dostávají, dobře rozuměli. Celkově si myslím, že bez ekonomie a bez ekonomického myšlení se neobejdeme, stejně jako nám nepostačí pouze ekonomická kritéria.

Co vám dává sílu a pomáhá překonávat těžké okamžiky, když se to někde zadře?

Když jsem z těch dvanácti a vícehodinových pracovních směn vyčerpaný a lámu si hlavu s řešením problémů, tak mi nejvíc pomáhá sport, muzika a příroda. V zimě lyže a sálové sporty jako fotbálek, squash nebo ping pong, celoročně turistika, voda, kolo. Podstatným relaxem pro mne je i muzika. Strašně rád hraji na kytaru. Když si nás sedne pár muzikantů a dojde k hudebnímu splynutí, patnáct lidí k tomu zpívá, jamuje se až do rána – to je něco, co mi vždycky vymění krev a dobije baterky, v takových chvílích odplouvají všechny starosti. Typově jsem trubadúr, beglajťák, nevdám mi hrát v prostředí hospod, důležité je, aby se společně zpívalo.... Aby se ta energie sdílela. To pak člověk v pondělí do úřadu přichází s úplně jinými pocity.

Jak vnímáte svou pozici uvnitř úřadu?

Já cítím, že je zde velký prostor pro vzájemnou komunikaci a poznávání se. Dost často se musí manažerské rozhodnutí přijmout rychle. To ale neznamená, že je neomylné. Někdy je i málo času rozhodnutí široce vysvětlovat. Já jsem otevřený tomu, aby se o věcech diskutovalo, aby se všechna rozhodnutí vyhodnocovala a případně i upřesňovala. A věřím, že mohu ze své pozice přispět k naplnění našeho společného cíle – aby byl ČSÚ moderní a výborně fungující statistický úřad.

E-government a jeho využívání

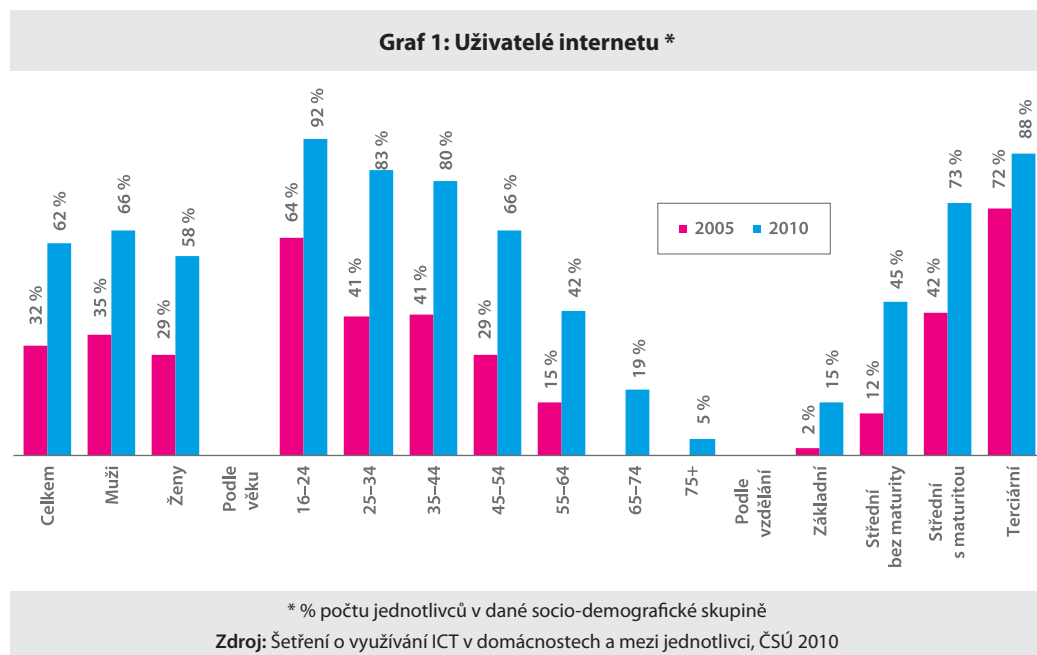
Jaké informace a služby na svých webových stránkách veřejná správa nabízí? Jak jsou využívány jednotlivci a podniky v České republice? Na tyto otázky může odpovědět na základě svých šetření Český statistický úřad.

Využívání informačních a komunikačních technologií a různých informačních systémů ve veřejné správě s cílem optimalizovat činnost veřejné správy a nabídnout občanům a firmám profesionálnější, rychlejší a méně komplikované služby můžeme nazvat **e-governmentem**. Pro rozvoj e-governmentu je klíčovým prvkem nejen elektronizace vnitřních agend ve veřejné správě, ale také dostatečná vybavenost organizací veřejné správy informačními technologiemi, zpřístupnění on-line služeb klientům, dostatek úředníků schopných pracovat s náročnými informačními systémy a rozvinutá informační společnost, kde jednotlivci a podniky mají přístup k internetu a zcela běžně jej využívají.

Pro statistiku e-governmentu jsou Českým statistickým úřadem využívány tři základní zdroje. Hlavním z nich je **roční šetření o využívání ICT veřejnou správou**, které probíhá již od roku 2004. Zatím poslední šetření k této problematice proběhlo v první polovině roku 2010 a referenčním obdobím byl 31. prosinec 2009.

Druhým zdrojem informací je **průzkum webových stránek organizací veřejné správy**, který sleduje zpřístupnění informací a on-line služeb na webových stránkách veřejné správy a pomáhá tak zachytit vývoj sblížení veřejné správy s veřejností. Nejaktuálnější data z tohoto šetření jsou ze srpna 2010.

Třetí zdroj dat z oblasti ICT a veřejné správy nám ukazuje, do jaké míry jsou služby nabízené veřejnou správou prostřednictvím ICT využívány ze strany občanů

a firem. Tyto informace pocházejí z dalších dvou šetření ČSÚ, a to konkrétně ze šetření **o využívání ICT v domácnostech a mezi jednotlivci** a šetření **o využívání ICT v podnikatelském sektoru**.

Internet ve společnosti

Jak bylo zmíněno výše, je základním předpokladem pro rozvoj e-governmentu dostatečná vybavenost a míra využívání informačních technologií a zvláště pak internetu, který slouží jako nosič a šířitel nabízených služeb. Proto se nejprve stručně zaměříme na vybavenost a využívání internetu ve veřejné správě, v podnicích, v domácnostech a mezi jednotlivci.

Na konci roku 2009 bylo k internetu připojeno všech 373 organizačních složek státu, všech 13 šetřených krajských úřadů a 5 790 úřadů obecních. Mezi obcemi tak

bylo k internetu připojeno 99,4 % z nich a připojení k internetu nemělo pouhých 37 obecních úřadů, jejichž většina se nacházela mezi obcemi s méně než 500 obyvateli. Kromě 5 % podniků uvedly v posledních pěti letech všechny podniky s deseti a více zaměstnanci, že mají připojení k internetu. Naopak podíl domácností s připojením k internetu se v posledních pěti letech výrazně zvýšil, a to z 19 % v roce 2005 na 56 % v roce 2010.

V roce 2010 bylo v české populaci 62 % uživatelů internetu (jednotlivci, kteří použili internet v posledních třech měsících), přičemž je využívání internetu hojnější mezi mladšími ročníky, mezi osobami s vyšším dosaženým vzděláním a také je spíše využíván zaměstnanými než osobami bez práce. V roce 2010 se mezi jednotlivci ve věku 16–24 let nacházelo 92 %

uživatelů internetu a naopak mezi staršími ročníky již bylo, zcela podle očekávání, zastoupení uživatelů internetu velmi malé (cca 20 % v kategorii 65–74 let). Pokud se zaměříme na další kritéria, například vzdělání, zjistíme, že nejvyšší zastoupení mají uživatelé internetu v populaci osob s terciárním vzděláním (88 % v roce 2010) a naopak nejméně mezi osobami se základním vzděláním (15 % v roce 2010). V zaměstnané populaci se v roce 2010 nacházelo 78 % uživatelů internetu a mezi nezaměstnanými jich bylo 54 %.

Veřejná správa a její e-sloužby

Dalo by se říci, že jako prostředník mezi občanem/podnikem a organizacemi veřejné správy slouží **webové stránky**, na kterých by měly být zveřejňovány důležité informace

a poskytované služby tak, aby byla potřeba návštěvy občana přímo na úřadě co nejvíce eliminována. Webové stránky jsou v dnešní době pro orgány veřejné správy naprostou samozřejmostí, což dokazují i výsledky šetření. K 31. 12. 2009 mělo vlastní webové stránky 91 % organizačních složek státu, 100 % krajských úřadů a 94 % všech obcí.

V případě webových stránek záleží také na tom, jak jsou pro komunikaci s občany využívány a jaké **služby a informace** na nich orgány veřejné správy nabízejí. Mezi základní šetřené služby patřilo, zda úřad poskytuje informace k životním situacím, formuláře ke stažení, formulář k on-line vyplnění a zda je možné z webových stránek formulář přímo odeslat a tím si ušetřit cestu na úřad.

Informace k životním situacím se nacházejí na většině webových stránek veřejné správy a jsou tak

vy rozdíly. Na svých stránkách ho mělo umístěno 225 organizačních složek státu (66 %), 12 krajských úřadů a 45 % obcí. Se zvyšujícím se stupněm interakce nabízené služby se snižuje podíl organizací veřejné správy danou službu poskytující. Podíl všech sledovaných kategorií organizací veřejné správy nabízejících na svých webových stránkách formulář k on-line vyplnění či možnost úplného elektronického podání je tak podstatně nižší než v případě předchozích služeb. **Formulář k on-line vyplnění** poskytovalo na svých webových stránkách 122 organizačních složek státu (36 %) majících webové stránky, 10 krajských úřadů a pouze 632 obecních úřadů (12 %). **Úplné elektronické podání** ze svých webových stránek umožňovalo 151 organizačních složek státu (44 %), 9 krajských úřadů a 582 obecních úřadů (11 %).

státní správy, všechny krajské úřady a 205 obcí s rozšířenou působností. Tímto šetřením jsou zjišťovány nejen informace a služby nabízené na webových stránkách, ale je mapován i jejich vzhled a přehlednost.

Velmi podstatnými ukazateli, sledovanými pomocí průzkumu webových stránek, jsou on-line služby a jejich stupně interakce, které jednotlivé úřady obcí s rozšířenou působností na svých webových stránkách nabízejí. Jedná se například o osobní či matriční doklady, živnostenská oprávnění, sociální dávky nebo také stavební povolení. Nejvyšších stupňů interakce dosahuje dlouhodobě stavební povolení, o němž na svých stránkách v roce 2010 poskytovalo pouze informace 13 obcí s rozšířenou působností (6 %) a na stránkách 186 úřadů (91 %) se kromě informací vyskytoval také formulář ke stažení. V případě stavebního povolení umožňovaly 4 obce s rozšířenou působností návštěvníkům svých stránek vyplnit formulář on-line a 2 obce nabízely možnost úplného elektronického podání žádosti o stavební povolení. I šetření v srpnu 2010 ukázalo, že ve všech případech dochází k nárůstu počtu obcí s rozšířenou působností, které se těmto základním službám věnují. Dochází k posunu od pouhého zveřejňování informací ke složitějším stupňům interakce.

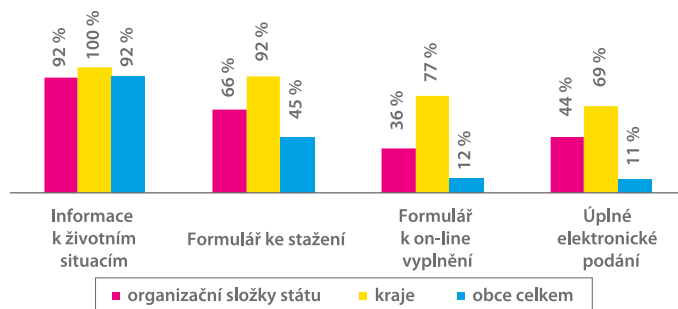
E-sloužby a jednotlivci

Českým statistickým úřadem jsou na jedné straně sledovány on-line služby, které jsou na webových stránkách organizací veřejné správy nabízeny, na straně druhé zjišťuje, do jaké míry jsou tyto služby ze strany jednotlivců a také podniků využívány.

V roce 2010 využívalo internet ve vztahu k veřejné správě 22 % jednotlivců starších 16 let. Oproti roku 2005 byl zaznamenán významný nárůst, neboť se podíl jednotlivců využívajících internet k této činnosti zvýšil z hodnoty 5 %. Častěji internet ve vztahu k veřejné správě využívají muži (25 % v roce 2010) než ženy (20 %) a jednotlivci ve věku 25–34 let (35 %) než jednotlivci z ostatních věkových skupin. Možnou příčinou malého zájmu mladých o využívání internetu ve vztahu k veřejné správě je zřejmě fakt, že jednotlivci ve věku 16–24 let služeb úřadů využívají obecně méně často než jejich starší spoluobčané.

Ve Výběrovém šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci jsou zjišťovány celkem čtyři **činnosti prováděné prostřednictvím internetu** ve vztahu k veřejné správě: vyhledávání informací na webových stránkách úřadů, kontakt s úřady e-mailem, stáhnutí formuláře z webových strán-

Graf 2: On-line služby na webových stránkách* organizací veřejné správy, 2009

* % organizací daného typu s webovou stránkou

Zdroj: Šetření o využívání ICT ve veřejné správě, ČSÚ 2010

nejčastější ze sledovaných služeb nabízených organizacemi veřejné správy. V roce 2009 nabízelo takovéto informace na svých webových stránkách 313 organizačních složek státu (92 %), všech 13 krajských úřadů a 92 % obecních úřadů s webovými stránkami. Poměrně často nabízenou službou bylo v roce 2009 i **poskytování administrativního formuláře ke stažení**, ale v tomto případě jsou již mezi jednotlivými orgány veřejné sprá-

Webové stránky veřejné správy

Šetření o využívání ICT veřejnou správou nám poskytuje o webových stránkách organizací jen omezené informace a z toho důvodu pořádá ČSÚ doplňkové šetření mapující webové stránky vybraných úřadů, jedná se o **průzkum webových stránek veřejné správy**. Šetřeno je celkem 244 institucí, konkrétně se jedná o 25 organizací ústřední

Informace k životním situacím

Na webové stránce je přístupná informace o způsobu řešení daného problému. Občan se dozví, kde má svůj problém řešit a co k tomu potřebuje. Administrativní formuláře ke stažení – na webové stránce jsou formuláře ke stažení (nejčastěji ve formátu doc a pdf), občané/firmy si stáhnou formulář z webové stránky úřadu, vyplní ručně nebo na počítači, ručně podepíší a doručí na úřad. Formulář k on-line vyplnění – občané/firmy vyplní formulář přímo na webové stránce (správnost vyplnění je kontrolována počítačem), vytisknou, ručně podepíší a doručí na úřad. Úplné elektronické podání – občané/firmy vyplní formulář přímo na webové stránce a přímo z webové stránky jej i odešlou (v nutných případech zahrnuje i elektronický podpis).

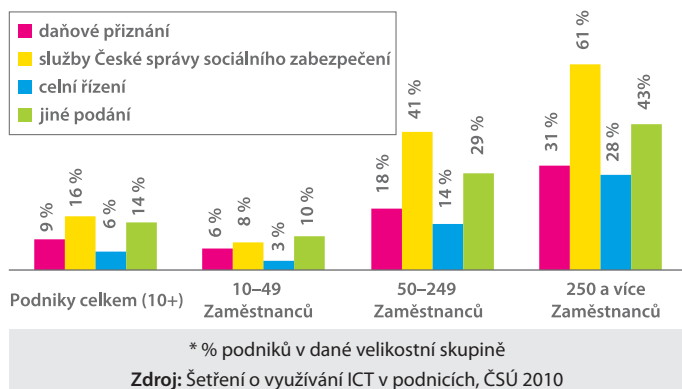
nek úřadu a on-line vyplnění a odeslání formuláře.

Nejčastěji využívanou činností ve vztahu k veřejné správě bylo stejně jako v předchozích letech i v roce 2010 vyhledávání informací na webových stránkách úřadů. Celkem tímto způsobem získávalo informace 19 % osob starších 16 let. Naopak nejméně často využívanou službou je on-line vyplnění a odeslání formuláře, které praktikuje 5 % jednotlivců starších 16 let. To souvisí zřejmě také s faktem, že spektrum formulářů, které lze odeslat on-line, aniž by byla nutná osobní návštěva úřadu, je relativně omezené a úřady tuto službu nenabízejí tak často jako prosté stažení formuláře (viz první část tohoto článku).

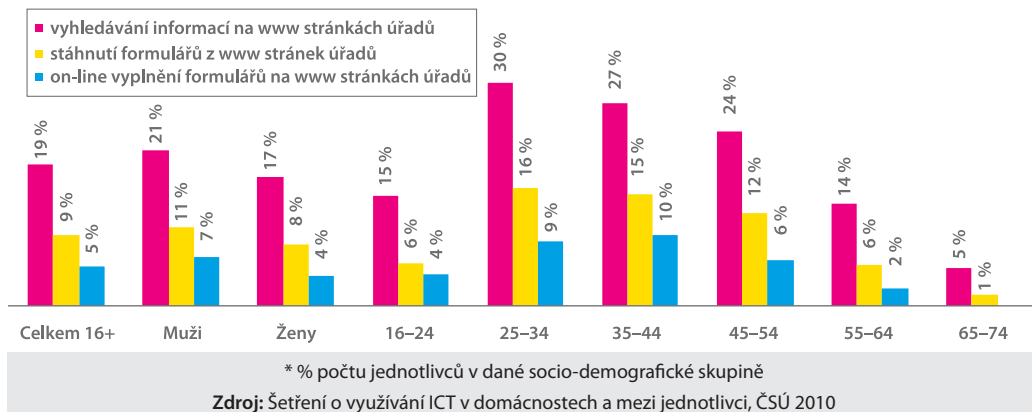
E-slужby a podniky

V roce 2009 využívalo internet ve vztahu k veřejné správě 91 % podniků s deseti a více zaměstnanci. Nejvíce používaly internet k této činnosti podniky z kategorie velké, tzn. podniky mající více jak 250 zaměstnanců. Takovýchto podniků bylo 99 %. Naopak malých podniků (10–49 zaměstnanců) používalo internet ve vztahu k veřejné správě 89 %. Obecně by se dalo říci, že čím menší jsou podniky, tím menší je i jejich zapojení do e-governmentu. Ke komunikaci s veřejnou správou používalo v roce 2009 internet 75 % podniků.

GRAF 4: Podniky* používající internet k úplnému elektronickému podání podle typu služby, 2009

GRAF 3: Jednotlivci* používající internet ve vztahu k veřejné správě podle účelu použití, 2010

Stejně jako v případě jednotlivců se i u podniků se zvyšujícím se stupněm interakce dané služby snižuje podíl podniků tuto službu využívajících. Nejčastěji praktikovanou činností na internetu ve vztahu k veřejné správě je tedy využívání internetu k získávání informací z webových stránek úřadů a nejméně pak úplné elektronické podání. Stejně jako v předchozích případech, i zde platí, že čím větší podniky, tím větší je podíl těch, kteří danou službu využívají. Například v roce 2009 vyhledávalo informace na stránkách veřejné správy 97 % velkých a 80 % malých podniků a internet k úplnému elektronickému podání využilo 71 % velkých a 16 % malých podniků.

V rámci úplného elektronického podání jsou podniky dotazovány, k jakým konkrétním podáním internet využívají. V roce 2009 využívalo 9 % podniků s deseti a více zaměstnanci internet k úplnému elektronickému podání daňových příznání, 16 % pro některé ze služeb České správy sociálního zabezpečení (Evidenční list důchodového pojištění, Příhlášky a odhlášky zaměstnanců k nemocenskému pojištění a Přehled o příjmech a výdajích OSVČ), 6 % podniků si prostřednictvím internetu kompletně vyřídilo celní řízení a 14 % využilo internet pro jiné elektronické podání.

organizace veřejné správy nabízí prostřednictvím svých webových stránek ve velké míře informace k životním situacím. Tyto informace jsou určeny široké veřejnosti, jak jednotlivcům, tak i podnikům. Z výsledků šetření vyplývá, že možnost vyhledat informace na stránkách úřadů využívají spíše firmy, jednotlivci i v této relativně jednoduché činnosti pokulhávají, tuto službu jich využívá necelá čtvrtina. Formulář ke stažení již nabízí o poznání méně sledovaných organizací, ale ze strany podniků je o tuto službu stále velký zájem. V případě jednotlivců je podíl těch, kteří formulář ze stránek stahují, již velmi malý. Co se týká formuláře k on-line vyplnění i úplného elektronického podání, nejsou již služby nabízeny veřejnou správou takovou měrou a možná právě proto je

Co jsme se dozvěděli?

intenzita jejich využívání ze strany jednotlivců i podniků podstatně menší. Nicméně je nutné poznamenat, že v průběhu let se neustále zvyšují hodnoty sledovaných ukazatelů mapujících služby nabízené veřejnou správou. I využívání těchto on-line služeb ze strany veřejnosti je stále hojnější.

Kromě využívání ICT ve veřejné správě sleduje ČSÚ také využívání ICT v mnoha dalších oblastech. Konkrétně od roku 2003 probíhají šetření zjišťující výskyt a využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci a také v podnikatelském sektoru. Při zabezpečení potřebných údajů zachycujících stav informační společnosti v ČR ve vybraných oblastech (vzdělání, zdravotnictví, ICT infrastruktura) naši společnosti spolupracuje ČSÚ také s řadou dalších subjektů, především pak s jednotlivými orgány vykonávajícími státní statistickou službu na úrovni jednotlivých ministerstev (ÚIV, ÚZIS, ČTÚ aj.). Dostupné statistické informace, dokumenty a materiály o informační společnosti naleznete pod odkazem: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_technologie_pm. Na str. 40 přinášíme pohled na využívání komunikačních technologií v domácnostech.

Eva Skarlandtová
oddělení statistiky výzkumu,
vývoje a informační společnosti

Informační společnost v číslech 2011

Informační společnost v číslech – publikace vychází začátkem dubna 2011 a bude informovat o stavu a vývoji informačních a komunikačních technologií.

V sedmi kapitolách uživatel nalezne informace o telekomunikační a internetové infrastruktuře, o vybavenosti a využívání informačních technologií v domácnostech, mezi jednotlivci, v podnicích, ve veřejné správě a také o tom, jak jsou informační technologie využívány pro potřeby zdravotnictví či ve školství. Údaje za ČR jsou členěny podle různých kritérií a u mnoha ukazatelů nechybí ani krajské srovnání pomocí názorných mapiček.

Kromě dat za Českou republiku jsou ve většině případů uváděny také informace za státy Evropské unie, a tak si může uživatel udělat obrázek o tom, jak si Česká republika, ve srovnání s ostatními státy společenství, v případě využívání těchto moderních technologií, stojí.

Data uváděná v této publikaci pocházejí z oficiálních šetření Českého statistického úřadu a dále z datových zdrojů dalších subjektů vykonávajících státní

statistickou službu na úrovni jednotlivých ministerstev (ÚIV, ÚZIS, ČTÚ aj.). Mezinárodní srovnání pak vychází hlavně z datových zdrojů Eurostatu a dále také OECD a Mezinárodní telekomunikační unie.

Jak aktuální, tak také předchozí ročníky této publikace jsou dostupné zdarma na následujícím odkazu: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_spolocnost_v_cislech.

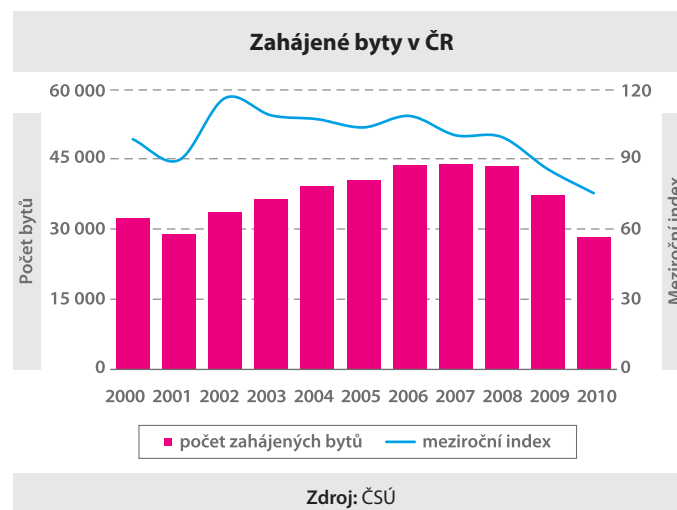

Eva Skarlandtová
oddělení statistiky výzkumu,
vývoje a informační společnosti

Publikace Stavební kniha a České stavebnictví v číslech

ČSÚ připravuje podklady pro publikace, které vydává s Českou komorou autorizovaných inženýrů a techniků (ČKAIT). Jedná se o Stavební knihu a publikaci České stavebnictví v číslech.

Stavební kniha vychází každý rok při příležitosti zahájení Mezinárodního stavebního veletrhu v Brně (letos od 12. do 16. dubna 2011) a je místem, kde subjekty českého stavebnictví sdělují společně to, co považují za aktuální a důležité. ČSÚ dodává do Stavební knihy nejnovější informace o vývoji indexu stavební produkce, hodnotách stavebních zakázek, dokončených a zahájených bytech a také o výstavbě nebytových budov. Velké množství údajů publikujeme v regionálním členění až do úrovně

okresů. Podobné informace jsou k dispozici také v publikaci České stavebnictví v číslech. Ta je rozšířena ještě o údaje o cenách stavebních prací a bytů a o výrobu průmyslových výrobků určených pro stavebnictví. Publikace využívají jak stavební odborníci a členové ČKAIT, tak i pracovníci obecních úřadů a magistrátů a také stavebníci z řad široké veřejnosti.

Petra Cuřínová
oddělení stavebnictví a bytové
výstavby

Vysoká administrativní zátěž trápí malé firmy a podnikatele

Přes proklamace minulých vlád a Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (MPO ČR) o snižování administrativní zátěže podnikatelů je hodnocení podnikatelů v této oblasti zdrcující. Celkem 94 % respondentů průzkumu Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR (AMSP ČR) z listopadu 2009 uvádí, že nedošlo ke snížení zmíněné zátěže.

MPO ČR přitom zmíněnou problematiku považovalo v posledních letech za velice významnou. Výsledky potvrzuje i studie Světové banky a společnosti PricewaterhouseCoopers. Z hlediska administrativní náročnosti skončila Česká republika v poslední desítku. Obsadila 168. místo ze 178 zkoumaných zemí. Není se co divit, na splnění daňových povinností potřebují tuzemské firmy 930 hodin ročně. Nejenže je to nejvíce ze všech zemí Evropské unie, ale i v Bulharsku, které je v rámci EU na předposledním místě, potřebují společnosti „pouze“ 600 hodin.

Snižování administrativní zátěže je nezbytné

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR projevilo v letech 2006–2008 jako jediné reálnou snahu o snížení administrativní zátěže podnikatelů a ustanovilo pracovní skupinu složenou ze zástupců podnikatelů a jednotlivých resortů. Jednání

Eva Svobodová, generální ředitelka AMSP ČR.

však zkrachovala a pracovní skupina se po dvou letech rozpadla z toho důvodu, že ostatní resorty neprojevily žádnou vůli ke snižování či zjednodušování administrativy a všechny diskuse nakonec skončily u kompetenčního zákona. MPO ČR bohužel ze své pozice nemělo žádnou sílu přinutit ostatní resorty ke spolupráci a plnění zadaných úkolů. Nová Expertní skupina při MPO ČR vznikla opětovně na podzim 2010. Přestože má mandát usnesení vlády, AMSP ČR se obává, že výsledek může být stejný. Dle názoru AMSP ČR by agenda snižování administrativní zátěže měla být zařazena přímo pod Úřad vlády. Výsledek průzkumu z listopadu 2009 ukazuje, že restrukturalizace a racionalizace státní sprá-

vy by přispěla nejen k úsporám ve státním rozpočtu, ale pomohla by i snížení administrativní zátěže podnikatelů a přispěla k úspoře jejich nákladů. Pokrok v realizaci projektu e-státu a propojování databází státních institucí je jednou z významných podmínek racionalizace státní správy. Výsledek také naznačuje potřebu důkladnější realizace RIA (Regulatory Impact Assessment), tedy posouzení dopadu regulace na podnikání při přijímání nové legislativy.

Podnikatelé nevyužívají statistické údaje

Malé a střední firmy nesou povinnost vykazování statistických údajů nelibě. V menší firmě neexistu-

jí oddělení o několika lidech, ale často jedna osoba vykonává dvě i více funkcí, takže zátěž kladená právě na menší firmy a podnikatele je enormní. Rekordního zatěžovatele podnikatelů představuje podle průzkumu AMSP ČR Správa sociálního zabezpečení, kterou uvedlo 100 % respondentů a z toho 11 % uvedlo četnost kontaktu více než 10x za rok. Český statistický úřad uvedlo 92 % respondentů, který se na 16 % firem obrátil v roce 2009 více než 10x. Následovaly zdravotní pojišťovny, stavební úřady, finanční úřady apod. Podle zkušeností AMSP ČR však vůbec podnikatelé netuší, že mohou sami žádat u Českého statistického úřadu velmi zajímavých dat, a to ve valné většině zcela zdarma. Podnikatelé a firmy sami za sebe odevzdávají svá data, ale ČSÚ jim může poskytnout agregovanou odpověď z daného odvětví. V době, kdy firmy prošly restrukturalizací a zefektivněním procesů, jsou včasné a hodnotné informace pro další rozvoj klíčové. Bohužel, malé povědomí podnikatelů o těchto službách ČSÚ odráží fakt, že propagace úřadu jako ohromného rezervoáru informací má značné rezervy. AMSP ČR se hlásí k osvětě a předávání těchto informací nejen svým členům, ale i spolupracujícím partnerům a dalším zainteresovaným.

Eva Svobodová
Asociace malých a středních
podniků a živnostníků ČR

Každý respondent je náš VIP

Aby mohl Český statistický úřad naplňovat svou činnost, tedy poskytovat společnosti data o sobě samé, musí tato data nejprve získat. Snadno se to řekne, ale realita není tak úplně jednoduchá.

Statisticy každoročně obesílají podnikatele, obecní a krajské úřady, neziskové, vládní a finanční instituce statistickými výkazy a dotazníky. Neobdrží je však všichni. Jak se tedy stane, že zjišťovací dotazník z ČSÚ přistane právě na vašem stole? Statistika si pro svá zjišťování vybírá reprezentativní zástupce a předpokládá, že obdobné údaje by vyplnili i ti, kteří osloveni nebyli. Dalo by se říci, že kdo dostane statistický výkaz, stává se pro statistiky VIP osobou.

Data pro statistická zjišťování se získávají z tzv. výběrových souborů. To je skupina osob nebo firem (respondentů), které byly zařazeny do statistického zjišťování podle určitých přesně zadaných parametrů. Výběrové soubory jsou nově sestavovány každý rok. Respondenti jsou nejen občané, ale zejména aktivní fyzické a právnické osoby, jako takové vznikají, zanikají či mění svá zaměření a tím i své charakteristiky. Proto je potřeba výběrové soubory každý rok aktualizovat.

Informace, které poskytnete, jsou nesmírně cenné

Respondent je tak vybrán do měsíčního, čtvrtletního nebo do ročního zjišťování. Pokud se jedná o fyzickou osobu nebo malou firmu, pak je zařazena na dva, tři nebo pět let. Ovšem pokud jste významní respondenti, tedy zaměstnavatelé s více než dvaceti zaměstnanci, případně máte vysoký obrát nebo aktiva, pak jste zařazeni do statistického zjišťování trvale a vaše data se ve své anonymní podobě stávají součástí obrazu této země.

Statistika totiž při své práci dodržuje důležitou zásadu a tou je zachování důvěrnosti dat respondentů. V praxi to znamená, že nesmí zveřejnit údaj, ze kterého by bylo jakkoliv patrné, o kterého respondenta se jedná. Takže můžete být klidní. Z údajů, které předáte statistikům, se o vás jako o fyzické či právnické osobě nikdo nic nedoví.

Ovšem informace, které poskytnete, jsou nesmírně cenné. Slouží totiž pro výpočet mnoha důležitých ukazatelů, např. hrubého domácího produktu a míry inflace. Tato čísla počítá právě Český statistický úřad a na jejich základě se přijímají důležité rozhodnutí ekonomická i legislativní. Stanovují se podle nich například příspěvky České republiky do EU nebo se data používají pro přípravu mnoha zákonů. Užitečnost a potřebnost sběru dat není dána tím, že Český statistický úřad údaje shromáždí, ale že získané informace zpracuje, výsledky zveřejní a tato čísla se pak používají v mnoha rozhodovacích procesech.

Jak to tedy vypadá v praxi...

Příkladem tvorby výběrového souboru může být statistické zjišťování, které nám na svém konci řekne, kolik se v Česku chová drůbeže. Z registru farem vybereme firmy a fyzické osoby, které se zabývají chovem drůbeže. Výběrovým kritériem, podle kterého jsou respondenti do zjišťování zařazeni, je velikost chovu drůbeže, sídlo a výrobní podoba. Na základě těchto kritérií jste zařazeni do zjišťování a to v praxi vypadá tak, že budete jednou za

rok dostávat dotazník, tzv. Soupis hospodářských zvířat (Zem 1-01). V něm vyplníte jeden řádek, pokud chováte jen drůbež. Pokud jste chovatelé dalších zvířat, vyplníte i informace o dalších vámi chovaných zvířatech.

Jednou za 10 let také obdržíte, stejně jako ostatní chovatelé v Evropské unii, podrobnější „Strukturální šetření v zemědělství.“ To poskytne informace, které se pak využívají pro zemědělskou dotační politiku Evropské unie.

Přebírání dat nelze vždy použít

Statistický úřad si plně uvědomuje, že vyplňování dotazníků přidělová respondentům práci. Proto se snaží vyplňování výkazů co nejvíce ulehčit nebo přímo omezit. Jedním ze způsobů, jak to udělat, je využití údajů, které jsou k dispozici u jiných institucí. Nejde to však vždy, i když bychom si to přáli. Přebírání dat z jiných administrativních zdrojů brání různé překážky. Někdy na sebe narážejí různé zákony, jindy se stává, že data, která jsou k dispozici u jiných institucí, nejsou vhodná pro účely statistického zpracování nebo nejsou elektronicky dostupná. To všechno jsou důvody, proč zatím nemůžeme být bez statistických zjišťování a tedy bez vaší přímé účasti. Jednání zaměřená na řešení dostupnosti údajů z jiných zdrojů jsou náročná a trvají dlouho, ale situace se rok od roku zlepšuje a ČSÚ v této oblasti vytrvale jedná. Ke konci roku 2010 se například podařilo zrušit Roční výkaz pro malé ekonomické subjekty vybraných produkčních

odvětví (P4-01), což se dotklo přibližně 28 tisíc respondentů.

Jak na to? Umíme vám poradit

Jak tedy statistické zjišťování usnadnit? Praktickým nástrojem pro snadnější vyplnění je elektronický sběr dat (pod zkratkou EPV – elektronické pořízení výkazů), který byl zaveden již v roce 1996. Tento způsob si řada respondentů oblíbila. Elektronický formulář pomáhá hlídat logické nesrovnalosti dat, nabízí klasifikace potřebné pro vyplnění a poskytuje metodické vysvětlivky. Nespornou výhodou je to, že je volně ke stažení a odeslání je bezplatné. Kromě toho vám zaručuje, že jej vyplníte správně, a statistikům poskytuje garanci plynulosti sběru a přímého zpracování dat, což je důvod, proč v tomto trendu pokračovat. Další cestou, jak v budoucnosti zjednodušit sběr dat, bude použití vyplnitelných pdf formulářů.

Pokud máte nejasnosti při vyplňování statistických dotazníků, pomohou vám webové stránky ČSÚ věnované přímo výkazům www.vykazy.cz. Na těchto stránkách najdete všechny důležité informace a odpovědi na nejčastější otázky. Také jsou vám k dispozici pracovníce Českého statistického úřadu na telefonu, rády vám poradí. Kontakt na ně najdete také na těchto stránkách. Samozřejmě máte i možnost nám napsat na e-mail: pilot-vykazy@czso.cz.

Pavla Trendová
odbor obecné metodiky

Využívání administrativních zdrojů

Může se zdát, že není nutné zatěžovat respondenty dalšími dotazníky ke statistickým účelům, protože údajů je posbíráno dost. Bohužel ČSÚ nejsou k dispozici tak, jak by bylo potřeba.

Statistika je věda potřebná a i když se to na první pohled často nezdá, prospěch z ní máme všichni. Rozhodně se v žádném případě nejedná o samoúčelný sběr dat. K tomu, aby výsledky práce statistiků měly odpovídající hodnotu a byly nám všem opravdu maximálně k prospěchu, je ovšem potřeba získat co nej přesnější a nejpodrobnější údaje. A právě zde se setkáváme s velkým problémem.

Může se zdát, že údajů je k dispozici dost. Proč tedy statistici posílají další výkazy?

Ano, dat, po kterých statistici prahnou, je k dispozici dostatek, jenomže cesta k jejich využití v praxi nebývá jednoduchá.

Legislativní povinnost v praxi

Začneme tím hlavním, a sice legislativní povinností dávat získaná data – úředně nazýváno jako administrativní záznamy – automaticky ke zpracování statistikům.

Orgány veřejné moci jsou v drtivé většině vlastníky administrativních zdrojů neboli dat využitelných pro statistiku. Data se získávají formou hlášení, oznámení, zápisy, různými formami podání nebo přiznání či jako výstup správního řízení. Legislativní povinnost poskytnout údaje automaticky vzniká v souvislosti se vznikem správního jevu, např. příjem podléhá daňovému přiznání, produkce odpadů podléhá hlášení o odpadech apod. Prakticky to znamená, že pokud správní jev nastal, musí být o této skutečnosti příslušný orgán správní moci informován. Z hlediska statistiky je tento postup ideální, zdroj totiž plně zachycuje sledovaný jev.

Protože situace s předáváním dat statistice není tak snadná, jak se na první pohled může zdát, pojďme se podívat na první zádrhel.

Dostupnost

Zákon o státní statistické službě v § 9 deklaruje povinnost minis-

terstva či jiného správního orgánu potřebné údaje statistice včas a bezplatně poskytnout, ovšem za předpokladu, že zákon vymezující tento zdroj nestanoví jinak. Vzhledem k tomu, že zákon o státní statistické službě nemá nadřazenou roli vůči jiným zákonům, je často nutné recipročně zadat do příslušného zákona možnost data poskytovat. To představuje v právních podmínkách ČR často klíčový, kompetenční a mnohdy časově dlouhodobý problém.

Forma

Druhou rovinou hodnocení dostupnosti dat je jejich elektronická forma. Pokud data existují pouze v papírové podobě nebo v pdf formátu, jsou prakticky nevyužitelná. Obdobně jsou pro zpracování jen omezeně využitelná data na internetu. Jsou sice veřejně přístupná (tedy bez právního omezení), ale vyhledávat, stahovat a pořizovat data za tisíce

či desetitisíce subjektů je časově a kapacitně nemožné. Jako příklad lze uvést často podnikateli zmiňované výroční zprávy. Jsou samozřejmě oporou pro zpracování dat jednotlivých subjektů, nemohou ale zabezpečit hromadné zpracování dat. Pro statistiku je nutné mít data v databázovém formátu.

Termíny

Třetí rovinou dostupnosti administrativních dat je jejich předávání v požadovaných termínech.

Státní statistická služba je vázaná termíny předávání dat mezinárodním organizacím, zejména Eurostatu. Neplnění těchto termínů není možné. V této souvislosti je nutné uvést, že nelze reportovat jakákoliv data, která se mohou při dalším reportování změnit. ČSÚ je zodpovědný i za kvalitu všech dat. Revize jsou možné jen do určité míry a musí být věcně zdůvodněny.

Konkrétní příklady | Z využívaných 94 administrativních zdrojů jmenujme alespoň tyto:

Pro mezinárodní statistiku o zemním plynu a pro energetickou bilanci se přebírají data o dodávkách a spotřebě zemního plynu od operátora trhu s elektřinou a plynem. Systém zdravotnických účtů využívá data o počtech pojištěnců zdravotních pojišťoven, která se vedou podle zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném pojištění. Pro získání cen jednotlivých druhů nemovitostí se přebírají data z daňových přiznání z převodu nemovitostí. Rada pro výzkum, vývoj a inovace předává data z Centrální evidence projektů výzkumu a vývoje, která se využívají pro zjišťování VTR 5-01. Úřad průmyslového vlastnictví ČR poskytuje evidenci přihlášek vynálezů, patentů a užitných vzorů pro statistiku patentových přihlášek, udělených patentů a zapsaných užitných vzorů či databázi uzavřených licenčních smluv. Data jsou oporou pro zjišťování Lic 5-01. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání poskytuje

údaje o držitelích licencí. Data jsou nejen oporou výběru pro zjišťování Kult 7-01 a Kult 8-01, ale slouží pro tvorbu výstupních statistických informací pro Statistickou ročenku ČR. Od Českého telekomunikačního úřadu se přebírají data o přenosech televizního a rozhlasového signálu. Data se přebírají též od ministerstev, České národní banky, Výzkumného ústavu bezpečnosti práce, Ředitelství silnic a dálnic ČR. Data od České advokátní komory a Komory daňových poradců ČR slouží pro aktualizaci registrů.

I přes zde uvedenou část úspěšně využívaných administrativních zdrojů je mnoho oblastí, ve kterých se zdroje zatím nevyužívají nebo jen částečně. Záleží na další spolupráci s vlastníky zdrojů a také na zapojení všech subjektů státní statistické služby, aby statistika byla více slyšet. Bez většího vlivu při projednávání legislativních změn nelze dosáhnout významnějšího pokroku v této oblasti.

Přebírání a využívání administrativních dat pro statistické účely upravuje § 9 zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě. Znění paragrafu je následující: „(1) Orgány vykonávající státní statistickou službu využívají údaje, které ministerstva a jiné správní úřady získávají nebo shromažďují na základě zvláštních právních předpisů. Ministerstva a jiné správní úřady jsou povinny potřebné údaje na jejich žádost včas a bezplatně poskytnout, pokud tento zákon nestanoví jinak.“

Legislativní smršť statistikům nepřeje

Aby mohla být získaná data skutečně efektivně využita, musí být zachována kontinuita jejich získávání. Odlišná metodika sběru dat či jejich obsahové vymezení, které nevyhovuje předepsaným mezinárodním statistickým standardům, patří k častým kamenům úrazu. Změna zákona či novela vyhlášky dokáže spolehlivě (a většinou jen těžko napravitelně) udelet z bohaté a užitečné studnice administrativního zdroje vyschlý pramen. Neméně významným rizikem může být dále fakt, že zdroj určený pro nestatistické účely nemusí adekvátně a včas reagovat na změny v oblasti statistiky požadované na základě legislativy EU. Relativně časté legislativní změny jsou tak jednou z největších hrozeb, které negativně ovlivňují srovnatelnost dat v čase.

Nevyužívání platných statistických klasifikací

K dalšímu omezení může dojít i na základě na první pohled nevýznamné skutečnosti a tou je nevyužívání platných mezinárodních statistických klasifikací. Lze jmenovat Klasifikaci produkce (CZ-CPA) platnou od 1. 1. 2008, která nahradila Standardní klasifikaci produkce (SKP) či Klasifikaci ekonomických činností (CZ-NACE) místo neplatné Odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ). Nevyužívání klasifikací přináší problémy jak statistice, tak na druhé straně podnikatelům

(a nejen jim). Důsledkem je, že musejí vést evidenci na základě dvou klasifikací. To znamená, že respondent při vyplňování statistických výkazů musí využívat CZ-CPA pro daňové účely SKP. Na tomto místě je nutné uvést, že povinnost využívat statistické klasifikace platí pouze pro státní statistickou službu. V ostatních oblastech je využití nepovinné, pouze doporučující.

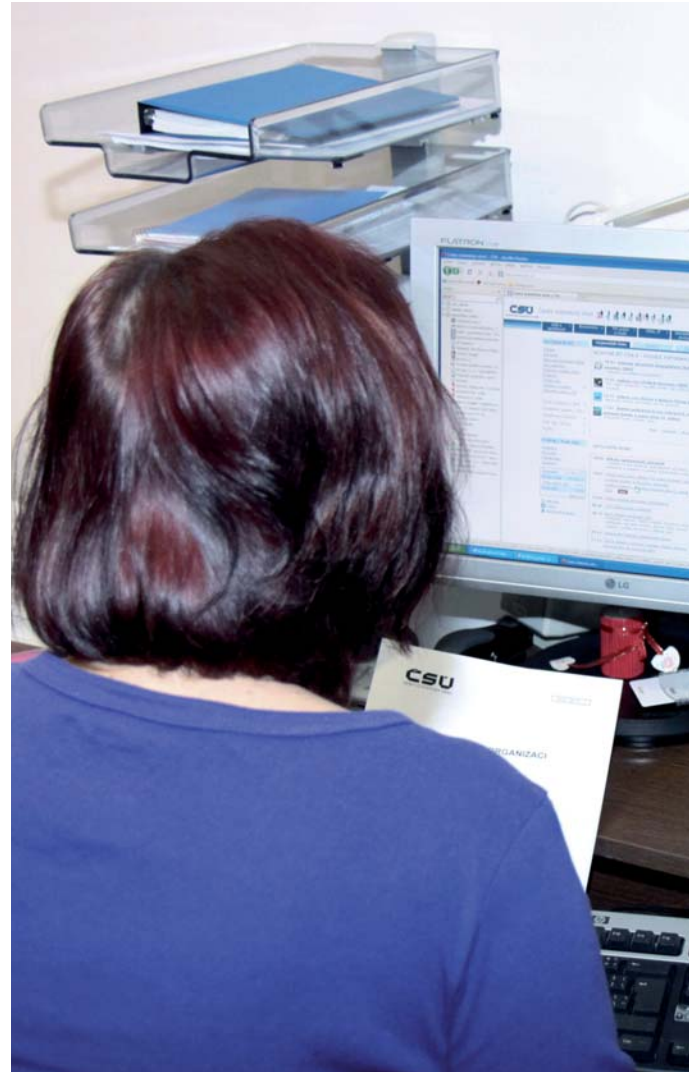
Různá identifikace

Problémy nastávají i při integraci administrativních dat se statistickými údaji. Statistika jednoznačně identifikuje subjekty pomocí IČO. Ne všechny orgány státní moci tuto identifikaci používají. Převod na IČO nemusí být vždy jednoduchý, jednoznačný a v určitých případech není ani možný. Bez jednoznačné identifikace nelze data využívat.

Způsoby využití administrativních zdrojů dat

Přes všechna uvedená omezení je výhodné a možné různé administrativní zdroje využívat.

Administrativní data jsou v ČSÚ využívána v první řadě jako opora pro popis a vymezení úplné tzv. statistické populace. Například z daňových příznání k dani z příjmů fyzických osob lze odvodit, kolik fyzických osob skutečně podniká. Tím je definován základní soubor, ze kterého se provede výběr. Administrativní data dále slouží pro dopo-

ty, modelování, pro korekce dat a v neposlední řadě pro aktualizaci registru ekonomických subjektů (RES). Bez administrativních dat by tento registr nemohl být pravidelně aktualizován.

Přínosem využití administrativního zdroje nemusí být vždy snížení administrativní zátěže respondentů ve smyslu zmenšení počtu sledovaných údajů, ale snížení počtu oslovených respondentů, přesnější definování oslovené skupiny respondentů, tvorba kvalitnějších modelů a dopočtů postavených na aktuálních datech aj. Základním cílem využívání administrativních zdrojů dat je nejen snížení zátěže respondentů, ale i zvýšení kvality statistických informací.

Jmenujme poslední významný způsob využívání administrativ-

ních dat. V mnoha oblastech statistiky se využívají agregovaná administrativní data pro jejich přímé zveřejnění. V tomto případě nastal ideální stav, data se statistickým výkaznictvím již nesledují.

Evropská legislativa postup upravuje ještě stručněji. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 223/2009 o evropské statistice definuje v článku 24 Přístup k administrativním záznamům: „Národní úřady mají přístup ke zdrojům administrativních údajů, a to v rámci jejich příslušného systému veřejné správy.“

Pavla Trendová
odbor obecné metodiky

Komunikace s respondenty: základ pro kvalitní informace

Statistické informace, jejichž sestavování patří mezi základní poslání Českého statistického úřadu, nelze vytvářet bez dostatečně kvalitních vstupních informací. Přestože snahou ČSÚ je využívat administrativní zdroje dat, neobejdeme se bez přímých statistických zjišťování, a tedy ani bez respondentů.

Pro respondenty, kterými jsou právnické osoby, firmy, podnikající fyzické osoby apod. plnění zpravodajské povinnosti vyplývá ze zákona o státní statistické službě. Ve zpravodajských jednotkách jsou to samozřejmě konkrétní lidé se svými znalostmi a lidskými vlastnostmi. Komunikace se z institucionální roviny přesouvá do roviny lidské, zajišťované především písemnou formou prostřednictvím statistických výkazů, vysvětlivek, dopisů a pokynů, ale také vzájemnou telefonickou komunikací či e-mailovou korespondencí se zaměstnanci ČSÚ.

Úvodním a z hlediska tvorby statistických informací základním prvkem komunikace s respondentem je statistický výkaz. Úroveň kvality vyplněných informací velmi závisí na formě statistického výkazu, jeho obsahu a struktuře, termínu zpětného odevzdání, na způsobu seskupení statistických proměnných, jejich popisu, obsahovém vysvětlení a na stálosti v čase. Formulace názvů sledovaných statistických proměnných (ukazatelů) musí odpovídat nejenom představě statistika, ale také chápání respondenta. Zvláště v oblasti ekonomických ukazatelů, kde se vesměs statistická terminologie potkává s terminologií účetní a daňové evidence, je velmi důležité přesně, ale zároveň srozumitelně a stručně, vymezit statistickou proměnnou tak, aby nedo-

šlo k nesprávné interpretaci, tedy k rozdílnému pochopení hodnoty vložené respondentem a vyhodnocené statistikem (např. finanční aktiva, hmotný a nehmotný majetek). Zkráceně, abychom nescítali „hrušky s jablky“. Právě správné pochopení obsahu sledované statistické proměnné respondentem je klíčovým faktorem pro výslednou kvalitu zpracované statistické informace. Kvalita a míra přesnosti vstupních dat je také významně ovlivněna dostupností požadovaných údajů u respondenta v jeho informačním systému a podpůrných evidencích.

Výběr respondentů

Zvolená úroveň terminologické komunikace musí být nastavena tak, aby ji na jedné straně respondent chápal a na druhé straně ji byl úřad schopen zajistit. Terminologie musí být pochopitelná a jednoznačná. Právě z tohoto důvodu ČSÚ organizoval výzkum, ve kterém zjišťoval svého typického respondenta, který vyplňuje statistický výkaz. Z výzkumu vyplynulo, že tímto typickým respondentem je žena ve věku mezi 30–59 let, je vzdělána v ekonomickém oboru s maturitou, pracuje ve středním nebo vrcholovém managementu a průměrně se o vykazování ve firmě stará 8 let.

Výsledek výzkumu pro mnohé asi není překvapením. Především dosažené vzdělání, „délka stati-

stické praxe“ a pozice v řízení je důležitým signálem pro nastavení odborné terminologie vysvětlivek. Délka statistické praxe je určitým signálem pro způsob konstrukce statistických výkazů, frekvenci v nich prováděných změn nebo vhodnosti zařazování příloh s víceletou periodicitou. Toto zjištění bylo například jedním z hlavních impulsů pro každoroční zveřejňování přehledu změn ve statistických výkazech. Při vyhodnocování komentářů respondentů ve zmíněném výzkumu se často opakovalo upozornění především malých firem a podnikajících fyzických osob na jejich opakované zařazování do výběrových zjišťování. Tato metoda je použita především tam, kde je ve statistické populaci velké množství respondentů a nelze je plošně kontaktovat. V praxi je tak použita u většiny statistických zjišťování. Na základě vyhodnocení byly nastaveny interní procesy ČSÚ při výběru respondentů tak, aby obsah výkazu byl co nejvíce přizpůsoben informačním možnostem respondenta, a také aby v případě výběrových zjišťování nebyly, pokud to lze, zpravodajské jednotky zařazovány do zjišťování opakovaně. Úřad vyvinul systém posuzující individuální statistickou zátěž každé zpravodajské jednotky a zohledňující zařazení malé firmy a podnikající fyzické osoby do výběrového vzorku tak, aby zpravodajská jednotka nebyla zařazena do

více souběžných statistických zjišťování nad míru nezbytně nutnou.

Komunikace s ČSÚ

Velmi důležitou oblastí komunikace je podpora respondentů ze strany ČSÚ v průběhu vyplňování statistických výkazů. V mnoha případech nepostačují pouze názvy ukazatelů a jejich vysvětlivky, ale je nutné poskytnout další doplňkové informace, drobné pomůcky, případně reagovat na změny v související legislativě (např. změny daňových systémů apod.). V této oblasti mají významnou roli odbory statistického zpracování jako specializovaná pracoviště ČSÚ pro sběr a zpracování statistických výkazů. Každý respondent má „svého statistika“, který je obvykle uveden na statistickém výkazu spolu s odkazem na jeho e-mail a telefon. Informace o kontaktech lze také získat na webových stránkách ČSÚ v aplikaci, kterou nazýváme „Výkazy podle IČO“ a která je dostupná na webovém rozcestníku pro respondenty www.vykazy.cz. Informace na tomto rozcestníku, na rozdíl od statistiků, jsou dostupné 24 hodin denně a 7 dní v týdnu. Jde především o úplné shrnutí informací a aktualit pro respondenty, upřesnění termínu zaslání vyplněných statistických výkazů, jsou zde odpovědi na nejčastější dotazy (FAQ) apod. Webový rozcestník vykazy.cz byl vytvářen ve spolu-

práci s významnými respondenty ČSÚ a jeho obsah byl upraven podle jejich postřehů. Některá témata, která byla v ČSÚ považována za důležitá (např. seskupení informací podle odvětví, snižování administrativní zátěže), se při projednávání s respondenty ukázala jako marginální a naopak např. termíny předkládání výkazů na úvodní straně respondenti požadovali. Vývoj rozcestníku a jeho obsahu není zdaleka ukončen a předpokládá se jeho další aktualizace především s vazbou na připravované uložení elektronických pdf výkazů a také jako další reakce na průběžně zasílané podněty respondentů. Na rozcestníku respondenti najdou také odkazy na stránky jednotlivých odborů statistických zpracování, které kromě souhrnných informací za zpracování výkazů podle jejich působnosti obsahují další aktuální informace, např. výše uvedené doplňkové návody, výtahy

z klasifikací a číselníků a další na míru připravené pomůcky.

Závěrečná fáze komunikace ČSÚ s respondentem souvisí především s kontrolou předaných dat na pracovištích ČSÚ. Důkladná kontrola vstupních dat je jediný způsob, jakým ČSÚ může zajistit jejich kvalitu. Především následně vyvolaná komunikace nebývá našimi respondenty pozitivně vnímána, přesto je pro dokončení procesu kontroly (validace) dat důležitá. Jde především o ověření vykázaných dat, kterým statistik potřebuje porozumět. Neověřuje samozřejmě všechny, ale jen ty, které považuje za významné. Jedná se zejména o vysoké růsty nebo naopak poklesy hodnot oproti předchozímu období (třeba mzdových nákladů) nebo na nelogický vývoj struktur sledovaných ukazatelů (např. významné pořízení nehmotného majetku). Jediným záměrem je chyby opravit nebo naopak rozdíly po-

tvrdit a data tak připravit pro další fázi tvorby statistických informací, tedy pro dopočty na celou statistickou populaci. Před zahájením dopočtů je potřeba identifikovat tzv. odlehlá pozorování, aby do výběrových průměrů tyto hodnoty nebyly zahrnuty a nedošlo k vychýlení celkového dopočtu, které se projevuje v nadhodnocení nebo podhodnocení celkového odhadu. Pro výpočet výsledné hodnoty jsou ve vzorku tato pozorování ale ponechána.

Inovace sběru dat

V době rychlého šíření elektronické komunikace, internetu a elektronických sociálních sítí do běžného života lidí, jsou logické také úvahy ČSÚ o dalších metodách a způsobech získávání vstupních dat od respondentů elektronickou cestou. Možné bariéry u respondenta v oblasti elektronických vý-

kazů, jejich vyplňování a odesílání na ČSÚ byly předmětem již zmíněného výzkumného projektu a následných anket u respondentů. Ukázalo se, že očekávané bariéry, které avizovali někteří respondenti, nemají takový význam, který by rozvoj elektronického vyplňování výkazů omezoval. Současný způsob elektronického vyplňování výkazů, tedy programy pro elektronické pořizování výkazů (EPV), využívá průměrně 30 % respondentů. Doplňek a později náhradu tohoto systému lze spatřovat v elektronických pdf výkazech, které není nutné instalovat, nemají vazbu na konkrétní operační systém a které mohou obsahovat sadu základních kontrol tak, aby zasláná data nebylo nutné dále opravovat. O jejich zavedení uvažuje úřad ve zpracování statistických výkazů v roce 2012.

V oblasti komunikace s respondenty Český statistický úřad udělal velký krok vpřed (v loňské anketě respondentů nás respondenti oznámkovali chvalitebně). Přesto je v této oblasti stále velký prostor pro zlepšování. Naším cílem je usnadnit respondentům nejvyšší možnou měrou plnění zpravodajské povinnosti. Z jejich ohlasů na prováděné změny vnímáme, že směr dalšího rozvoje je nastaven správně. Vhodnou oblast pro zlepšení vidím v poskytnutí zpětné vazby jako poděkování našim respondentům formou zpřístupnění dostupných informací o výsledcích statistického zjišťování, kterého se sami zúčastnili. Další oblastí je umožnění přímého zpracování statistických výkazů prostřednictvím webového portálu ČSÚ.

Oboustrannou spolupráci ČSÚ a zpravodajských jednotek dosáhneme dalšího zlepšení vzájemné komunikace.

František Konečný
sekce obecné metodiky a registrů

Na co se vás mohou doma ptát statistici?

Český statistický úřad se bez spolupráce domácností neobejde. Pouze tak lze získat základní statistické údaje, které vypovídají o sociálním a ekonomickém postavení jednotlivých vrstev společnosti. Vlastní práce, tj. získávání dat, leží na bedrech celorepublikové sítě tazatelů. Metodika a všechny další požadavky jsou závazně upraveny pro všechny země EU a lze je tak vzájemně porovnávat.

Výběrová šetření a jejich příprava

Výběrová šetření neboli statistická zjišťování provádí u jednotlivých domácností odbory terénních zjišťování. Jeho pracovníci, jednotliví tazatelé, fyzicky obcházejí domácnosti a zjištěné skutečnosti a údaje zaznamenávají buď na připravené formuláře nebo do notebooků. Tazatelé úzce spolupracují se specialisty z jednotlivých odborů, kteří pro ně šetření připravují. Postupy odpovídají doporučením Eurostatu a výstupy tak jsou mezinárodně srovnatelné.

Cílem je zjistit, jak se mění životní podmínky domácností, jak hospodaří s penězi, za co utrácí

a jak šetří. Mapuje se pracovní aktivita či nezaměstnanost, její příčiny a přístup domácností k jejímu řešení. Nově se statistika také zajímá o zaměstnávání zdravotně postižených osob. Dále se mapuje využívání informačních a komunikačních technologií, cestovní ruch, vývoj cen či vývoj zemědělství. Mimořádně se šetření týká i vzdělávání dospělých.

Obdobná šetření probíhají také v ostatních evropských zemích a pracovníci příslušných odborů ČSÚ se pravidelně zúčastňují mezinárodních jednání. I když výsledkem je často kompromis, výhodou společného postupu jednotlivých zemí a mezinárodních institucí je možnost statistiky vzájemně po-

rovnávat. Navíc obsah šetření, načasování, způsob provedení a také základní standardy, jako jsou počet respondentů, požadavky na jejich výběr nebo reprezentativnost vzorku a metody zpracování jednotlivých údajů, jsou závazně upraveny evropskými právními předpisy.

Životní podmínky (EU-SILC)

Šetření vypovídá o příjmovém rozdělení jednotlivých typů domácností. Poskytuje informace o tom, jak domácnosti bydlí, jak kvalitně a kolik je bydlení stojí. Vyčteme z něj, jak jsou domácnosti vybaveny předměty dlouhodobého užívání, v jakých pracovních, hmotných

a zdravotních podmínkách dospělé osoby žijí.

Pro získávání reprezentativních dat se využívá tzv. rotační panel. Stejně domácnosti jsou dotazovány 4 roky po sobě od konce února do poloviny května, ale tento vzorek domácností se průběžně a postupně obměňuje dalšími nově vybranými.

Při první návštěvě jsou do šetření zahrnuti všechny osoby, které v daném bytě mají obvyklé bydliště. V dalších třech vlnách tazatelé získávají data od těch osob, které byly zapsány při první návštěvě. Pokud se taková osoba z původní domácnosti odstěhovala, dohledá se na nové adrese a do šetření se zahrnou i ti, kteří s nimi žijí a hospodaří.

Celkem se shromažďují data od 10 000 domácností, a to formou osobního rozhovoru. Tazatel data vkládá do elektronických dotazníků nebo je zapisuje ručně do předepsaných formulářů. Z hlediska metodiky a zpracování je za toto šetření odpovědné Oddělení sociálních šetření.

Statistiky rodinných účtů (SRÚ)

Sledují hospodaření soukromých domácností. Díky tomu podrobně víme, za co vydávají peníze, a známe strukturu spotřeby. Je to jediný

Porada dispečinku ke koordinaci jednotlivých šetření v ČSÚ.

Tazatelka při rozhovoru s respondentkou.

způsob, jak můžeme zjistit ve spotřebě odlišnosti nebo jak zjistíme, jak například pohyb cen a situace na trhu ovlivňují strukturu vydání a spotřební zvyklosti domácností.

Výsledky SRÚ lze využít pro kvalifikované rozhodování při realizaci sociální politiky státu. Český statistický úřad výsledky používá k vytvoření spotřebního koše při pravidelných revizích indexu spotřebitelských cen a také jako pomocný zdroj k sestavení účtu za sektor domácností ve statistice národních účtů. Využití nalezne také v mezinárodním srovnání.

Šetření SRÚ se v ČR provádí od roku 1956 a v současné době se ho účastní vzorek 3 000 domácností. Ty prošly záměrným kvótním výběrem a šetření se účastní po dobu jednoho roku, případně déle, pokud vyhovují předepsaným kvótám. Po celou dobu zapisují podrobně do tzv. Deníků veškeré pří-

jmy a vydání jak celé domácnosti, tak jednotlivých členů. Vydání za potraviny a nealkoholické nápoje sledují takto podrobně jen dva měsíce v roce, v ostatních měsících uvádějí jen celkovou sumu těchto vydání. Za tuto práci dostanou domácnosti odměnu, její výše je však spíše symbolická.

Zjištěné údaje tazatelé v měsíčních intervalech nejprve ručně kódují a následně zadávají elektronicky do speciální aplikace. Šetření zajišťuje Oddělení sociálních šetření.

Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS)

Zjišťuje ekonomické postavení obyvatel ČR a mobilitu pracovních sil. Vychází z definice mezinárodní organizace práce (ILO) a v ČSÚ se provádí od roku 1993 jako celoroční kontinuální šetření,

které splňuje požadavky Eurostatu. Každá domácnost je sledována rok a čtvrt, tedy pět po sobě jdoucích čtvrtletí. Tazatelé sledují, zda osoby v domácnostech studují, mají zaměstnání nebo podnikají. Dále je zajímavá počet odpracovaných hodin, u zaměstnanců typ smlouvy, zda si hledají jiné či další zaměstnání. Pokud osoby nepracují, zjišťují tazatelé důvod (např. mateřská či rodičovská dovolená, různé typy důchodů), v případě nezaměstnanosti zjišťují, jak si práci hledají, případně proč ji nehledají, zda jsou evidovaní na Úřadu práce a jaká byla jejich situace před rokem.

Šetření se účastní každé čtvrtletí přibližně 25 tisíc domácností. Letos je k němu přidán také modul o zaměstnávání zdravotně postižených osob (AHM). Navíc se vždy ve druhém kvartále již devátým rokem provádí Výběrové šetření o využívání informačních a ko-

munikačních technologií (VŠIT). Otázky se týkají používání počítače a internetu, elektronického obchodování a dalších příbuzných témat. Každoročně se ho účastní 4 500 domácností a 9 000 osob starších 16 let a vychází z modelového dotazníku Eurostatu. Šetření jako celek zajišťují Oddělení pracovních sil, migrace a rovných příležitostí, Oddělení sociálních šetření, Oddělení statistiky výzkumu, vývoje a informační společnosti a Oddělení podpory terénních zjišťování.

Výběrové šetření cestovního ruchu (VŠCR)

Český statistický úřad ho organizuje od roku 2003 a zjišťuje informace o počtu a struktuře soukromých i služebních cest. Výstupem jsou informace o počtu přenocování, cílové destinaci, druhu

Obsah „kabely“ univerzálního tazatele ČSÚ.

ubytování, použitím dopravním prostředku nebo o způsobu organizace cesty a o výdajích. Účastní se ho zhruba 5 tisíc domácností ze vzorku pro Výběrové šetření pracovních sil. Zajišťuje jej Oddělení statistiky cestovního ruchu a Oddělení sociálních šetření.

Výběrové šetření spotřebitelských cen

Každý měsíc od roku 1991 ČSÚ zkoumá, jaké ceny platí obyvatelstvo. Měsíčně tazatelé navštíví asi 8 500 prodejen a provozoven, ve kterých zjistí přibližně 50 500 cen u celkem 619 druhů zboží a služeb. Výsledky jsou základem pro výpočet životních nákladů a pro indexy spotřebitelských cen. Úřad je používá pro výpočet inflace a jsou rozhodujícím ukazatelem pro stanovení minimální mzdy, valorizaci důchodů, životního minima apod. Kromě tazatelů Odborů terénních zjišťování se na něm podílí Od-

dělení statistiky spotřebitelských cen, Odbor statistických zpracování Hradec Králové a Oddělení programování statistických úloh.

Zemědělská statistika

Jedná se o sběr a primární kontrolu údajů za farmáře, tj. fyzické osoby, které naplňují výrobní charakteristiky určené statistickou legislativou platnou pro členské státy EU. Ta zahrnuje jak zemědělské podnikatele, tak nepodnikatele, kteří produkují zemědělské výrobky převážně pro svoji potřebu a přebytky prodávají.

U pravidelných výběrových šetření získávají tazatelé údaje osobně nebo po telefonu, zaznamenávají je do papírových dotazníků a poté do PC. Při celoplošných strukturálních zemědělských zjišťováních, tj. při zemědělském sčítání, jako jsou například Agrocenzus, pomáhají tazatelům se sběrem údajů, vyplněním a pře-

dáním dotazníků ještě externí tazatelé. Důležitou součástí práce univerzálních tazatelů je aktualizace a ověřování údajů v registru farmářů. Z hlediska metodiky zajišťuje šetření Odbor statistiky zemědělství, lesnictví a životního prostředí a zpracování a Odbor statistického zpracování České Budějovice.

Šetření o vzdělávání dospělých (AES)

Letos se uskuteční poprvé za koordinace Eurostatu a každých pět let se bude opakovat. Cílem šetření je zjistit, jak se jednotlivci účastní formálního i neformálního vzdělávání. Formální vzdělávání vede k dosažení oficiálního titulu, zatímco neformální představuje různé kurzy, semináře a školení. Součástí jsou také informace o organizátorech neformálního vzdělávání, o tom kdo je financuje, čeho se týkají či proč se jich respondenti

zúčastnili. Otázky se týkají také spokojenosti, jazykové vybavenosti a kulturního zázemí.

Z hlediska metodiky vše zajišťují Oddělení statistiky vzdělávání, zdravotnictví, kultury a sociálního zabezpečení a Oddělení sociálních šetření.

Realizace šetření

Tazatelé většinou sbírají data formou rozhovoru s respondentem a údaje zaznamenávají do elektronického dotazníku v notebooku. Program, metoda CAPI, okamžitě vkládaná data kontroluje, tazatelé při rozhovoru nabízejí otázky podle předchozích odpovědí a současně ho upozorňuje na podezřelé nebo chybné odpovědi.

K obsluze činnosti tazatelů a krajských garantů slouží aplikace eDomset, kterou vyvíjí Oddělení koordinace šetření v domácnostech přímo na míru ČSÚ. Tato aplikace zajišťuje celkovou

logistiku elektronického dotazování v terénu. Distribuuje výběr sčítacích obvodů a bytů garantům v krajích a tazatelům, monitoruje průběh šetření v terénu a kontroluje a ukládá sebraná data do počítače pro další statistické zpracování. Tazatel do aplikace zaznamenává údaje o průběhu šetření, jednotlivé úspěšné a neúspěšné kontakty vybraného bytu a spouští z ní dotazníky jednotlivých úloh. Ty jsou programovány v Oddělení koordinace šetření v domácnostech a využívají technologii BLAISE. Programový systém BLAISE vyvíjí nizozemský statistický úřad jako standard pro dotazníková šetření a používá ho většina statistických úřadů v Evropě.

Tazatelé

Tazatel nebo také tzv. „univerzální tazatel“ vykonává náročnou práci. Musí ovládat metodiku většiny uvedených úloh, mobilní technologie a programy v notebooku. Termín „univerzální tazatel“ vznikl před dvěma roky. Dříve se tazatelé specializovali na jednu úlohu, ale dnes šetří podle situace v jednotlivých krajích více úloh. Důvodem změny byla snaha zvýšit zastupitelnost tazatelů a snížit náklady na cestování za respondenty a jednotkami.

Pro Český statistický úřad jsou šetření povinná, ale pro respondenty dobrovolná a mohou je tedy odmítnout. Tazatel proto musí umět jednat s lidmi a musí se umět vcítit do situace respondenta. Jsou to často vteřiny, které rozhodují o tom, zda si tazatel získá důvěru a respondent je ochoten odpovídat. „Jde o to, napojit se na respondenta,“ vysvětloval jeden ze zkušených tazatelů onen rozhodující moment při prvním setkání.

Musí umět dobře argumentovat, vysvětlit smysl konkrétního statistického šetření a obhájit, proč požaduje často citlivé infor-

mace. Ve všech hlavních oblastech – v odborné, technologické a komunikační – se tazatelé průběžně školí. Odborná školení zajišťují věcně příslušné odbory, jež jednotlivé úlohy metodicky řídí. Kromě toho terénní pracovníci navštěvují komunikační kurzy, kde se učí pozitivně a asertivně jednat a stresovým situacím v terénu předcházet. Dlouhodobý stres z nevhodných reakcí respondentů může na jejich pracovní výkonost působit negativně.

„Naší snahou je,“ vysvětlovala ředitelka jednoho z odborů terénních zjišťování Marta Hrdličková, „vytvořit pro tazatele takové podmínky, aby svou práci mohli dělat dobře, tzn. vybavit je náležitými informacemi a znalostmi, proškolit je ve všem, co mohou v terénu potřebovat. Patříčně je motivovat a podpořit, zabezpečit jejich terénní mobilitu, ale také

Pravomil Vyšín, vedoucí oddělení podpory terénních zjišťování.

získat nové adepty pro tuto práci. Každý nemá předpoklady být dobrým tazatelem.“

Jedním z problémů odborů terénních zjišťování je doprava. Ve

velkých krajských městech, která mají hustou síť městské dopravy, se tazatelé dostávají do domácnosti, tj. sčítacího obvodu (SO) a příslušného bytu poměrně snadno. (Výběr bytů se provádí dvouetapově z Centrálního registru sčítacích obvodů. Nejprve se vybírají sčítací obvody a poté byty. Teprve až na místě po nalezení bytu tazatel zjistí jméno respondenta.) Na venkově, ale i v okresních městech, kde je veřejná doprava špatná nebo žádná, je to komplikované. Přesuny na místa šetření jsou složité, a i když má tazatel v jednom městě více SO k šetření, mohou být od sebe vzdáleny několik kilometrů. V případě, že nelze použít prostředků veřejné hromadné dopravy nebo by jejich použití bylo vzhledem k časovým nárokům nevhodné a neefektivní, používá se referentské auto, které využívá několik tazate-

ty a nakonec oškrábat přední sklo zaparkovaného auta a promrzlý se většinou ve tmě vydat zpátky, zaparkovat referentské auto a pak teprve vyrazit domů není nic záviděníhodného,“ líčil jeden z tazatelů.

Přesto šetření ve venkovských oblastech není tak problematické jako ve velkoměstech. Lidé jsou vstřícnější a příjemnější a na rozdíl od Prahy a velkých měst jsou lépe k zastížení. V Praze je největším problémem důvěra respondentů. Pražané jsou zaneprázdnění a neradi někoho vpouštějí do svého soukromí. Nepřiměřené chování není nic výjimečného a často vyplývá z jejich špatných zkušeností. Obávají se kriminality, zlodějí, tazatele považují za bytové tipaře, neodbytné dealery. Stává se, že pak respondenti volají do úřadu, zda dotyčná osoba je opravdu tazatelem ČSÚ. Ale na to jsou naši tazatelé zvyklí, stejně tak jako na volání na policii nebo vyhrožování psy, žárlivé a prchlivé manžely, opuštěné staré lidi anebo špatné počasí ...

Snaží se s nepříznivými okolnostmi vyrovnat a neztrácejí humor. Na otázku, co je na jejich práci nejtěžší, Pravomil Vyšín odpověděl, že kabely. Posuďte sami, kolik asi váží, když obsahuje notebook (2–3 kg), mobil, dotazníky k šetření, mapu, svítilnu (tazatelé navštěvují domácnosti často večer, když jsou všichni doma), osobní doklady, doklady k vozidlu, svačtinu, pití, deštník....

A na závěr prosba tazatelů k veřejnosti: „Vyděte nám vstříc a odpovězte na otázky. Nebojte se zneužití svých údajů, všichni jsme vázáni přísnou mlčenlivostí. Vaše odpovědi dál anonymně zpracovávají statistici, aby je mohly využívat naše i mezinárodní instituce.“

Věra Hrušková
Ivana Šalomonová
odbor vnější komunikace

Méně sňatků, méně porodů

To je zásadní rekapitulace ze zprávy o pohybu obyvatelstva v roce 2010. Co dalšího se ze získaných dat dozvíme?

Již druhým rokem se mírně snižuje počet narozených dětí. V loňském roce se jich narodilo 117 tisíc, tedy zhruba o tisíc méně než v roce 2009. Zajímavé přitom je, že úbytek připadal především na dítě narozené v prvním pořadí, naopak děti rodících se jako druhé či třetí přibylo. Rovněž věk rodiček zaznamenal změnu, a to směrem výše. V případě prvního dítěte dosáhl v průměru 27,6 let, zatímco celkový věkový průměr matek byl dokonce 29,6 roku. Tak, jako v předcházejících letech, i v roce 2010 se zvýšil počet dětí narozených mimo manželství. Neprovdaným ženám se narodilo celkem 47 tisíc dětí, což již překračuje dvě pětiny všech narozených.

Loňský rok došlo k poklesu úmrtnosti. Zemřelo 107 tisíc osob,

což bylo o necelý tisíc méně než v roce 2009. Přírozeným přírůstkem, tedy prezentujícím poměr narozených a zemřelých, se tak zvýšil počet obyvatel o více než 10 tisíc. Pozitivní zprávou je, že jak v případě mužů, tak žen se prodloužila naděje dožití. U mužů dosáhla věku 74,4 let, zatímco v případě žen vzrostla na 80,6 let.

Jak už naznačuje titulček, nadále klesal počet sňatků. Za celý rok bylo uzavřeno pouze necelých 48 tisíc manželství. Z historických záznamů můžeme uvést, že zhruba stejný počet manželských párů byl oddán před dvěma sty lety, to ale žila na dnešním území jen zhruba polovina dnešních obyvatel. S cizí státní občankou či cizím občanem uzavřelo manželství 1 707 mužů a 2 403 žen. Muži si nejčastěji brali

občanky Slovenska a Ukrajiny, zatímco v případě žen to byli zejména občané Německa, Velké Británie a Slovenska. Počet rozvodů se po přechodném snížení v roce 2009 vrátil na svoji obvyklou hodnotu pohybující se kolem 30 tisíc za rok.

Zahraniční migraci přibylo v minulém roce, podle údajů z Informačního systému evidence obyvatel Ministerstva vnitra ČR, necelých 16 tisíc obyvatel, tedy o zhruba 13 tisíc méně než v roce 2009. Toto výrazně nižší saldo proti předcházejícím rokům bylo výsledkem nižšího počtu přistěhovaných při současném zvýšení počtu vystěhovaných osob.

A kolik nás je tedy předběžně celkem? K 31. prosinci loňského roku měla, podle předběžné statistické bilance, Česká republika 10

533 tisíc obyvatel, což bylo o 26 tisíc více než k 31. 12. 2009. Na celkovém přírůstku, který byl o třetinu nižší než v roce 2009, se dvěma pětinami podílela přírozená měna a tři pětiny připadaly na zahraniční migraci. Uváděný počet obyvatel je výsledkem tzv. intercenzální bilance, která navazuje na sčítání lidu z roku 2001. Nové sčítání, zahájené v měsíci březnu, se stane základem těchto bilancí pro příštích deset let.

Zájemci o podrobnější informace je mají k dispozici na webových stránkách ČSÚ <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby031411.doc>.

Ladislav Pištora
odbor vnějších vztahů

Triptych Jana Hodače na ČSÚ

Veřejně přístupné prostory ČSÚ obměnily svou tvář. Jejich stěny až do konce dubna zdobí fotografie Jana Hodače, rodáka z Mostu. Profesionální zručnost, kreativní nápaditost a atmosféra krajiny, kterou prostřednictvím svých fotografií přibližuje, přináší nevšední podívanou na jeho dílo.

Výstava představuje svět, ve kterém se prolíná industriální prostředí ústeckého kraje a severočeská krajina. Triptych Jana Hodače Hory Doly, Fabrica Bohemica a Krušné hory mystické je dokladem skutečnosti, jak různorodé může být dílo.

Fabrica Bohemica

Projekt Fabrica Bohemica vychází z autorovy dlouhodobé koncepce filozofického vnímání krajiny, zejména té severočeské. V tomto cyklu představuje krajinu prostřednictvím vybraných fabrik, industriálních dominant, které jsou součástí našeho světa. Jejich přítomnost nelze přehlížet. Fabriky jsou působivou ukázkou existence člověka v krajině. Sám autor je začal hledat v geografické oblasti, které se říká Porta Bohemica - Brána Čech. (www.fabrica-bohemica.cz)

Hory Doly

Cyklus Hory Doly ztvárňuje krajinu a její proměny. „Když jsem začal na projektu Hory Doly pracovat, zjistil jsem, že Josef Sudek kdysi cho-

dil podobnými místy. Jdu v jeho stopách a inspirován jím a svým vztahem ke zdejší krajině se snažím současnou technikou zachytit svůj vjem z míst, kde fotografoval člověk, jehož díla si nesmírně vážím,“ říká fotograf. Sudkovy panoramatické fotografie severočeské krajiny vznikly před padesáti lety a paralelní vytvoření nové kolekce ze stejných míst nabízí atraktivní podívanou. (www.hory-doly.com)

Krušné hory mystické

Krušné hory mystické je fotografický projekt, který představuje atypickou krásu těchto hor. Líbeznost i netradičnost pralesních podhorských lesů, skály, bučiny – to vše je námětem fotografií, ze kterých opravdu dýchá mystická atmosféra. Všechny vnímavé oči postřehnou skrytou symboliku, zajímavé detaily a náznaky. „Jsem krušnohorský

poutník. Rád se toulám temnými soutěskami a prastarými bukovými lesy,“ konstatuje autor. A že kouzlu této krajiny rozumí, to poznáte z atmosféry fotografií.

www.hodac.cz

Miroslava Škaloudová
odbor vnější komunikace

JAN HODAČ

Fotograf Jan Hodač (*1981) většinu své dosavadní tvorby zasvětil rodnému kraji. Je zakládajícím členem fotoklubu Vývojka, organizátorem mnoha kulturních akcí a cestovatelských besed. Participuje na propagaci strukturálních fondů EU, podílí se na aktivitách směřujících ke zlepšení image a rozvoji cestovního ruchu v Ústeckém kraji.

Přebytky a schodky sektorů: krize nemá vítěze

Pokles světového HDP a ve srovnání s ním téměř desetkrát hlubší pokles mezinárodního obchodu. Propad ekonomiky EU (v porovnání s tou globální více než dvojnásobný), o pětinu slabší vnitro-unijní obchod a nezaměstnanost na 9 % (o téměř dva body výš než v roce 2008). Rok 2009 se musel podepsat i na ekonomice České republiky. Jak?

Systém národního účetnictví umožňuje nahlédnout na vývoj v ekonomice i z méně tradičních úhlů. Jedním z nich je pohled sektorový, nikoli však ten obvyklý. Ekonomům i neekonomům pod tímto pojmem většinou naskočí „primární, sekundární, terciární“, některým nově i „kvarternární“ sektor. Ale ekonomiku lze popsat i podle tak zvaných sektorů institucionálních – jimi rozumíme firmy (nefinanční podniky), finanční instituce, vládní sektor, ale i domácnosti. Nedávná krize postihla každý z nich rozdílně.

HDP reálně ubyl proti roku 2008 o 4,1 %, investice o 9,2 %, spotřeba domácností klesla o 0,2 %. Z trhu práce zmizelo 1,2 % pracovních míst (ve zpracovatelském průmyslu však téměř 6 %),

náhrady zaměstnancům se ztenčily o 1,6 %. Přímé investice ze zahraničí byly jen na polovině přílivu z roku 2008, index pražské burzy se propadl o téměř třetinu (už v roce 2008 o zhruba čtvrtinu). Koruna oslabila k euru i dolaru, úrokové sazby na mezibankovním trhu klesly. Jak si v tomto výsledném kontextu vedly institucionální sektory?

Výkony firem hluboce poklesly...

Propad výkonů firem (nefinančních podniků) v České republice byl v roce 2009 obrovský. Produkce poklesla o 842 mld. korun především díky hlubokému snížení mezispotřeby. Porovnáme-li tuto hodnotu s lety předchozí velké

konjunktury, nebyl ani v jednom roce přírůstek produkce firemního sektoru nominálně tak vysoký, jako její propad v roce 2009. Ten vyniká právě s průměrným ročním zvyšováním – za roky 2003–2006 rostla produkce firemního sektoru ČR v průměru o 554 mld. korun ročně. Na růst působila mohutná zahraniční poptávka, exportní možnosti po vstupu země do EU poháněly i dynamiku produkce. Právě prudký propad zahraniční poptávky – s počátkem ve druhé polovině roku 2008 a pokračující i rok na to – způsobil, že v roce 2009 byla produkce firem jen o málo vyšší než v roce 2006. Také hrubá přidaná hodnota ve firemním sektoru poklesla (-41 mld. korun). Její snížení však bylo mírnější

ve srovnání s propadem produkce a mezispotřeby.

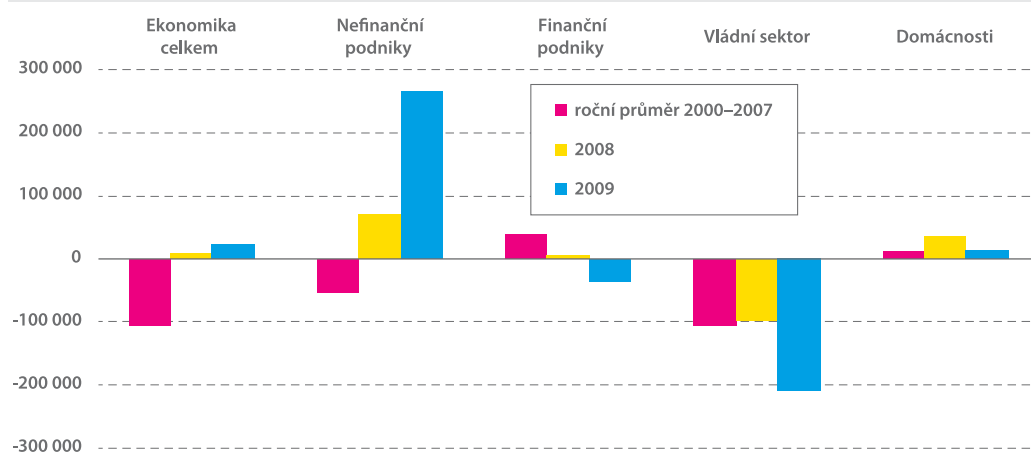
Co se uvedených výkonových charakteristik týká, postihla krize firemní sektor tvrdším způsobem ve srovnání se zbytkem ekonomiky. Podíly nefinančních podniků na celku v roce 2009 u všech produkcí, mezispotřeby i hrubé přidané hodnoty proti předchozím letům vesměs poklesly. Ještě v roce 2008 však – přestože se ve druhém pololetí již objevily potíže – podíly firemního sektoru meziročně rostly nebo stagnovaly.

... jejich ziskovost v roce 2009 nepatrně stoupla

Kromě výkonových charakteristik je dobré sledovat i důchodové charakteristiky institucionálních sektorů. Krizový vývoj ovlivnil důchodovou pozici nefinančních podniků přes mzdovou oblast i oblast zisků, tj. ve sféře související jednak s náhradami zaměstnancům, jednak s vývojem provozního přebytku a také ve struktuře důchodů z vlastnictví.

Mzdový propad u firem byl hlubší než za ekonomiku celkem – šlo dokonce o jediný sektor, v němž v roce 2009 došlo k nominálnímu snížení. Zatímco celkově klesly v roce 2009 meziročně náhrady zaměstnancům o 1,6 %, ve firemním sektoru o 3,7 %. Propad zde byl výraznější i z toho důvodu, že v předchozím roce ještě zazna-

Graf 1: Přebytky a deficity v sektorech - čisté půjčky (+)/výpůjčky (-), (v mil. korun)

Zdroj: ČSÚ

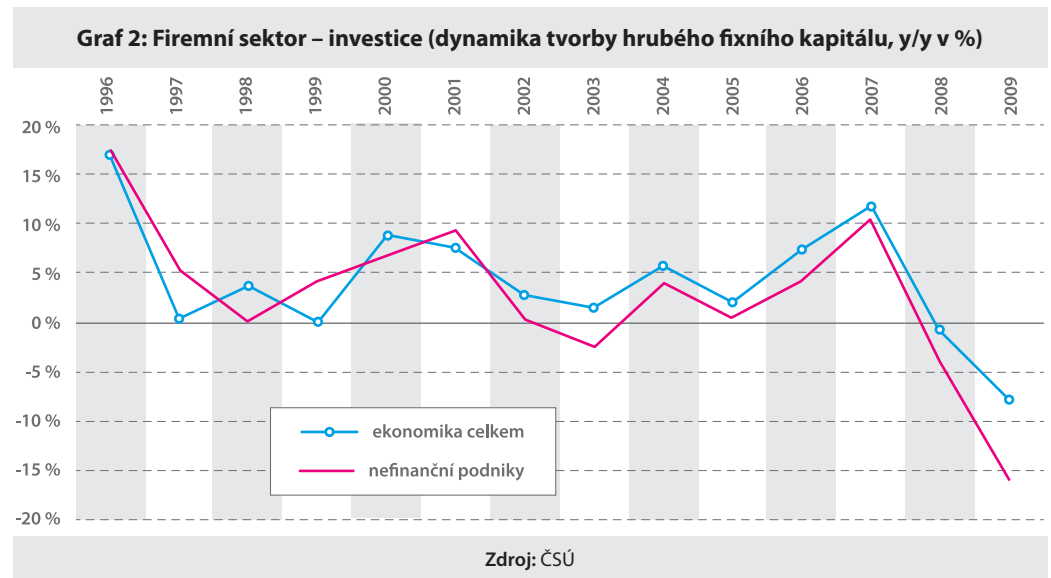
menaly náhrady zaměstnancům růst o 9,5 %, přičemž v ekonomice jako celku stouply také výrazně (+7,7 %), nikoli však tak dynamicky jako u nefinančních podniků.

Zisky v podobě hrubého provozního přebytku v roce 2009 dokonce vzrostly (+1,2 %), ovšem k jejich poklesu došlo již v roce 2008 (-2 %). Ještě výraznější byl tento posun v čistém vyjádření – firemní sektor dokázal v roce 2009 udržet meziročně čistý provozní přebytek na zhruba stejné úrovni (+0,1 %), ovšem po výraznějším poklesu v roce 2008 (-5,4 %). Tento vývoj signalizoval relativně rychlý výstup z krize.

K logickému posunu došlo i ve sféře dividend – objem vyplacených i přijatých firemním sektorem v roce 2009 meziročně poklesl. Jestliže v roce 2008 získali akcionáři ze svých majetkových účastí ve firmách 313 mld. korun, nejvíce od počátku sledování v časové řadě, pak redukce v roce 2009 byla citelná. Firemní sektor vyplatil na dividendách meziročně o 81 mld. korun méně. Analogická byla i situace v opačném gardu: firmy získaly na dividendách ze svých akvizic v roce 2008 celkem 56 mld. korun, v roce 2009 jen přesnou polovinu (28 mld. korun).

Firmy v přebytku. Je to dobře?

Celkově vyústila činnost firemního sektoru v roce 2009 do velmi vysokého přebytku – jeho zdroje nebyly v daném roce využity, zbylo 264 mld. korun. K přebytku došlo i v roce 2008, i když k daleko menšímu (69 mld. korun). Je potěšitelné, že firmy vygenerovaly přebytek? Dokonce vyšší než byl historický deficit českého vládního sektoru. Odpověď nemůže být kladná – přebytek zdrojů a jejich nevyužití v daném roce nelze hodnotit příznivě. Znamená totiž, že firmy v obvyklém měřítku neinvesto-

valy, nenakupovaly zásoby, aby mohly produkovat, nepůjčovaly si peníze od bank či v jiné formě financování, nesplácely úroky z úvěrů, apod. Přebytek ve firemním sektoru české ekonomiky v letech 2008 a 2009 pouze odrazil výraznou redukci jeho přirozené činnosti, již je produkce zboží a služeb.

Finančnímu sektoru kleslo úrokové saldo...

Poněkud překvapivého výsledku dosáhl v roce 2009 finanční sektor: ač je obecně známo, že si dobré finanční zdraví bank v České republice v reakci na světovou finanční krizi nevynutilo žádné sanační kroky ze strany akcionářů či dokonce státu, ve srovnání s rokem 2008 došlo ke zhoršení. Ukazatel podnikatelského zisku – který ČSÚ běžně nepublikuje, ovšem pro tyto účely byl použit – se významně zredukoval na 70 mld. korun ze 117 mld. v roce 2008. Především vlivem úrokového salda. Zatímco v roce 2008 získaly banky na úrocích za úvěry poskytnuté jiným sektorům téměř 180 mld. korun, v roce 2009 jen 131 mld. korun. Projevilo se tak výrazné omezení úvěrové aktivity, které však nebylo jen produktem větší obezřetnosti bank při poskytování úvěrů. Rizi-

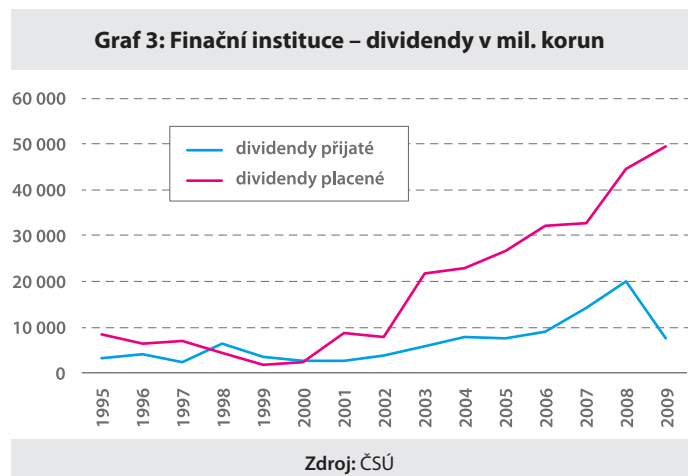
ko v ekonomice sice vlivem krize stoupl, ovšem druhou stranou mince byla skutečnost, že zejména firmy nepotřebovaly financování od bank v takovém rozsahu, jako před krizí. Jejich produkce byla utlumena, nebylo tedy nutné – určitě ne v tak intenzivní míře jako v letech konjunktury – ani financování jejich provozu a nakonec ani financování investičního.

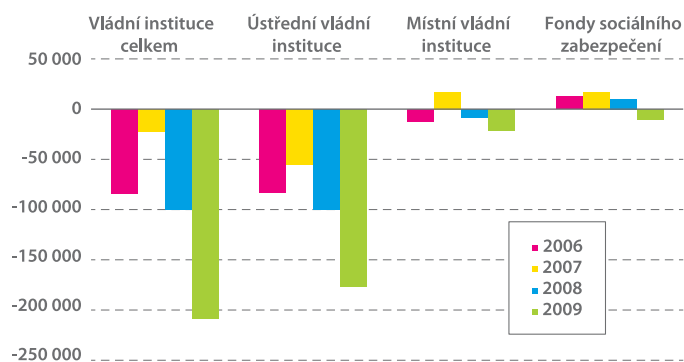
Na druhé straně však velikost tzv. nákladových úroků, které finanční instituce platí strádatelům z jiných sektorů za uložené peníze, se zvýšily ze 100 mld. v roce 2008 na 106 mld. korun v roce 2009 – i zde tedy finanční sektor meziročně „tratil“ (dokonce k ještě výraznějšímu poklesu došlo při zahrnutí nákladových úroků ply-

noucích do jeho subsektorů). Takže z pohledu finančních institucí nepříznivý vývoj celkového úrokového salda nutně ovlivnil podnikatelských zisků.

... a vyplácel vysoké dividendy

Ještě další okolnost související s peněžními toky finančních institucí ovlivnila jeho výsledný schodek v roce 2009. Bylo jím i významné zhoršení v dividendové oblasti. Vlivem vysokých rizik v globálním i evropském finančním systému, do něhož patří i mateřské společnosti především největších bank operujících v České republice, volily tyto zahraniční firmy strategii „stažení“ zisků generovaných tuzemskými

Graf 4: Vládní sektor - přebytky a deficity (v mil. korun)

Zdroj: ČSÚ

dceřinými společnostmi. Právě to byl nejvýznamnější faktor, v jehož důsledku stoupla v úhrnu výplata dividend z finančního sektoru ČR v roce 2008 o 12 mld. korun na 45 mld. korun a v roce 2009 tato forma rozdělení zisku dále gradovala (na 49 mld. korun).

Černý Petr zůstal v ruce vládě

Nejhůře doplatil na hospodářskou krizi sektor vládních institucí. Jeho deficit se z 99 mld. v roce 2008 prohloubil na 209 mld. korun. Zhoršily se všechny jeho části – tradiční viník schodku, státní finance (nejen rozpočet, ale státní a mimorozpočtové fondy), se na něm tentokrát podílely jen z 85 % (byly doby, kdy jejich příspěvek byl

obrovský a výsledný deficit vládního sektoru mírnily přebytky místních rozpočtů (krajů, obcí, měst). Právě ty ale v roce 2009 spadly do hlubšího schodku než v roce 2008 – svůj deficit prohloubily o 12 mld. korun, zatímco státní finance o 77 mld. korun. K dovršení nepříznivého vývoje ve vládním sektoru se propadly do deficitu i zdravotní pojišťovny (-11 mld. korun), které v roce 2008 vykázaly přebytek (+10 mld. korun). I na tomto segmentu lze dokumentovat nepříznivý vliv krize, a to v nižších platbách pojistného zdravotním pojišťovnám.

K hysterii plynoucí z prudkého růstu deficitu vládního sektoru v ČR a přijímaným následným opatřením lze uvést, že v roce 2009 činil v ČR tento ve vztahu k HDP 5,8 %, v EU27 pak 6,8 %. Výraz-

nější byl v EU i růst tohoto poměru – zatímco v roce 2008 činil relativní deficit ČR 2,7 %, v EU dosahoval 2,3 %. Zhoršení zadluženosti vládního sektoru tak bylo v EU rychlejší než v ČR. Svou roli zde jistě hraje růst deficitů periferních zemí Evropy a také okolnost, že především velké evropské země sanovaly své banky v problémech a je zřejmé, že finanční instituce budou pomoc postupně vracet. To samozřejmě není případ České republiky. Nicméně již data za první tři čtvrtletí 2010 proti stejnému období roku 2009 ukazují, že deficit vládního sektoru ČR se zhruba o desetinu zlepšil (ze 130 mld. v uvedeném období 2009 na 116 mld. korun za tři čtvrtletí 2010).

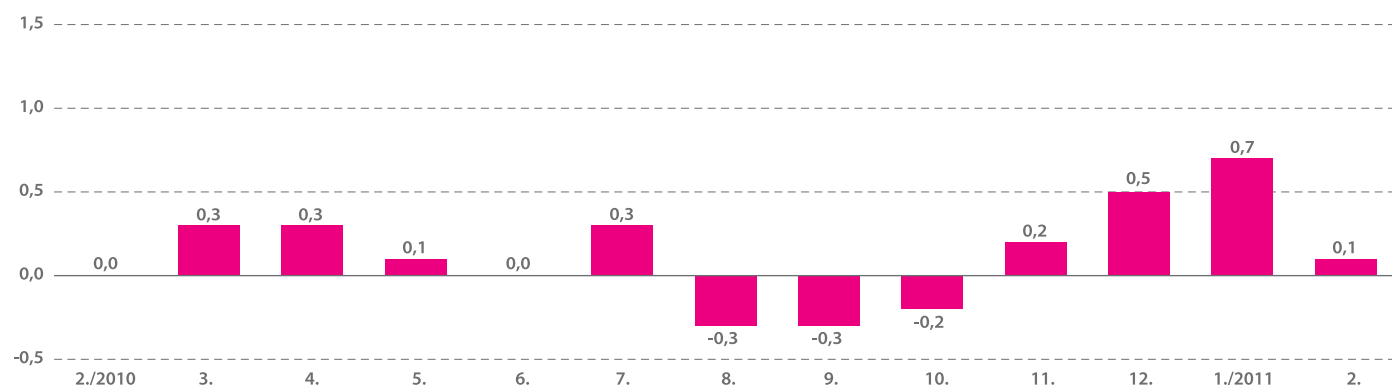
Domácnosti ožily až v roce 2010. Na čas

České domácnosti si v krizovém roce 2009 udržely zhruba stejnou úroveň svého hrubého disponibilního důchodu i stejnou úroveň spotřeby jako v roce 2008. Proti vysokým meziročním tempům předchozích let jde však o citelnou ztrátu dynamiky. Ve struktuře jejich disponibilních příjmů nejvíce klesly čisté příjmy z vlastnictví, mzdy nepadně stouply. Aktuální roční data také ukazují nižší přírůstek úspor domácností (-7,9 %

ve srovnání rokem 2008. Ta část z nich, kterou domácnosti použily na investice, však byla v roce 2009 dokonce meziročně vyšší (k poklesu došlo již v roce 2008).

Zatím nejaktuálnější data zachycující tři čtvrtletí 2010 ukazují, že hrubý disponibilní důchod domácností v tomto období meziročně o téměř procento stoupl (ve srovnatelném předchozím byl ještě vykázan pokles o 0,4 %). Především proto, že domácnostem stouply pracovní příjmy (náhrady zaměstnancům +1,4 %) a nepatrně se zvýšily i zisky živnostníků (+0,2 %). Lidé se opět soustředili na spotřebu (+1,7 %), nikoli na spoření (přírůstek hrubých úspor byl nižší o 6 %) a výrazně omezili své hmotné investice (-9,3 %). Odpovědi v konjunkturních průzkumech z podzimu 2010 však ukazují obavy o budoucnost. Ztráty pracovních míst ve veřejném sektoru, slabá tvorba nových míst ze strany firem a rozpočtové restriktce v roce 2010 i 2011 spolu s cenovým vývojem po sjednocení sazeb DPH ukazují, že to nejhorší české domácnosti teprve čeká.

Drahomíra Dubská
sekce makroekonomických statistik

Meziměsíční změny spotřebitelských cen (v %)

Zdroj: ČSÚ

Světový den vody

22. březen je vyhlášen z rozhodnutí OSN jako Světový den vody. Rok 2011 je věnován tématu „Voda pro města – reakce na výzvu měst“.

Hlavním cílem tohoto dne je každoroční připomenutí významu vody a zároveň podnícení zájmu veřejnosti a odpovědných institucí o ochranu a rozumné využívání vodních zdrojů. Kromě OSN se na Světovém dni vody podílí i UNESCO a další celosvětové organizace.

V roce 2009 bylo v České republice zásobováno vodou z veřejných vodovodů celkem 92,8 % obyvatelstva. V podstatě stoprocentní pokrytí dosahovalo hl. m. Praha, z ostatních krajů následoval Karlovarský (98,1 %) a Moravskoslezský (97,9 %); naopak nejnižšího pokrytí dosahovaly

kraj Plzeňský (81,4 %) a Středočeský (83,5 %).

Více než 8,5 mil. obyvatel ČR (tj. 81,3 %) bydlelo v roce 2009 v domech napojených na veřejnou kanalizaci. Podíl takto vybavených domů byl v jednotlivých krajích nevyrovnaný, nejvyšší byl v Hl. m. Praze (99 %), Karlovarském

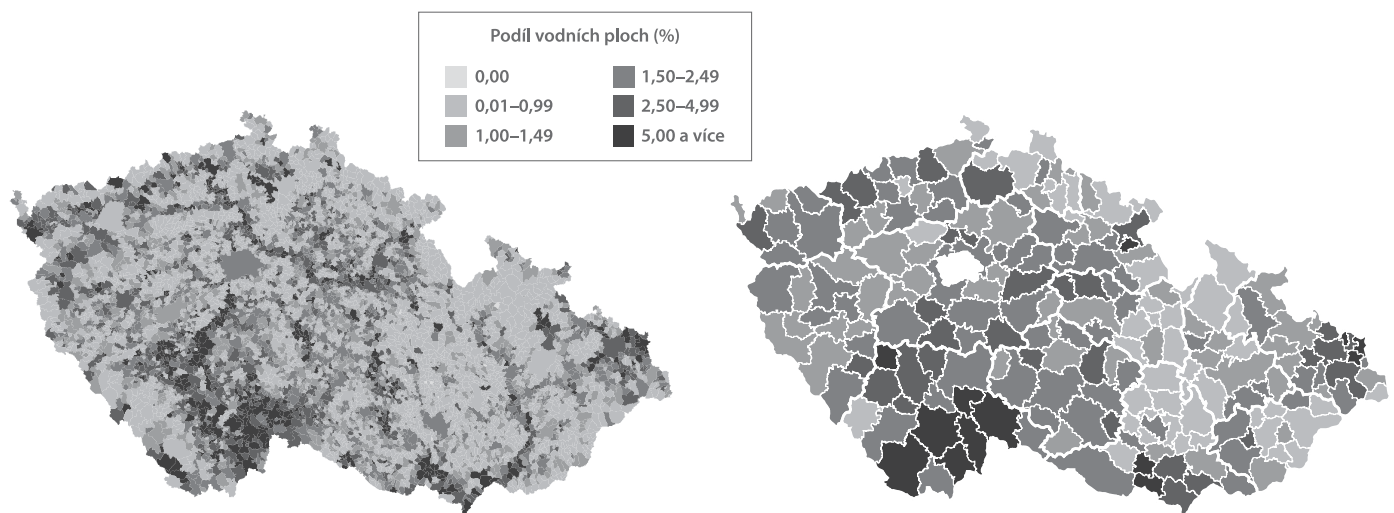
kraji a Jihomoravském kraji, naopak nejnižší vykazoval Středočeský kraj (66,5 %) a Liberecký kraj (67,9 %).

Nejvyšší podíl vodních ploch na celkové ploše území má Jihočeský kraj (4,4 % území), podíl u ostatních krajů byl pod hranici 2,2 % a nejméně vodních ploch v procentech z celkové výměry vykazoval Zlínský kraj (1,3 %).

Obcí s největším podílem vodní plochy na katastrálním území obce byly jihomoravské Dolní Věstonice (67,1 %), mezi městy s 10 000 a více obyvateli vynikal Cheb (13,5 %) a naopak nejmenší podíl vodní plochy na katastrálním území obce vykazovalo mezi většími městy středočeské Kladno (0,3 %).

Ondřej Junásek, Jana Slavníková
oddělení regionálních analýz
a informačních služeb Středočeský kraj

Podíl vodních ploch v obcích a správních obvodech obcí s rozšířenou působností k 31. 12. 2009

Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální

Statistika vodního hospodářství

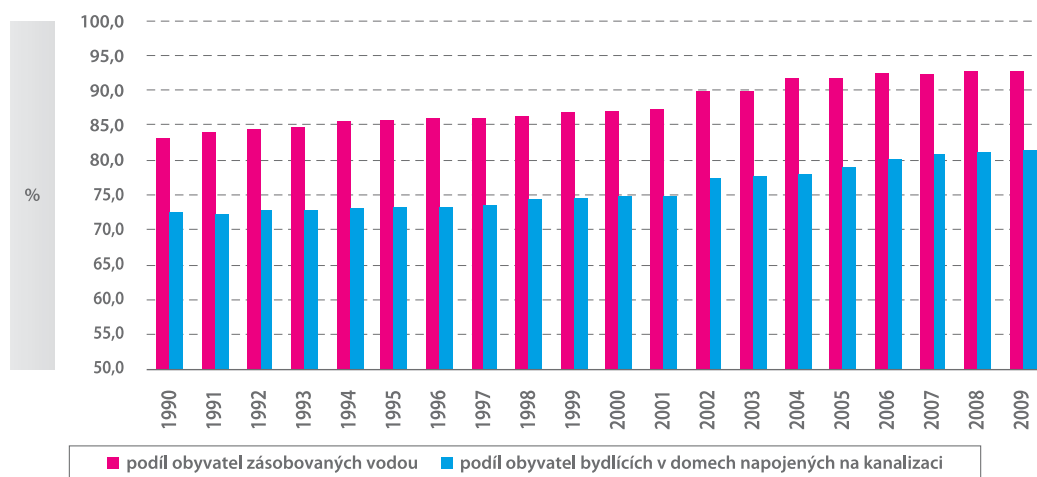
Statistika vodního hospodářství sahá do padesátých let minulého století. Prošla řadou změn, a to jak v oblasti periodicity zjišťování, tak v metodice a měnil se i obsah výkazů.

Svou pozornost soustřeďuje na oblast využívání vodních zdrojů, povrchové i podzemní vody, na správu vodních toků a děl a strukturu odpadních vod. Sleduje strukturu a rozvoj veřejných vodovodů a kanalizací.

Tematicky statistika vodního hospodářství zasahuje do dvou oblastí. První oblast sleduje rozvoj a trendy veřejných vodovodů a kanalizací a obesílání jsou profesionální provozovatelé vodovodů a kanalizací a výběrový soubor obcí. Konečná data jsou výsledkem matematického dopočtu. Prostřednictvím výkazu VH8b-01 o vodovodech a kanalizacích se sledují vývojové ukazatele rozvoje tohoto odvětví.

Mezi sledované údaje patří především podíly obyvatel napojených na veřejný vodovod nebo kanalizaci, výroba a dodávky pitné vody

Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejný vodovod a kanalizaci

Zdroj: ČSÚ

obvyatelstvu, průmyslu a zemědělství a v neposlední řadě také ceny vodného a stočného.

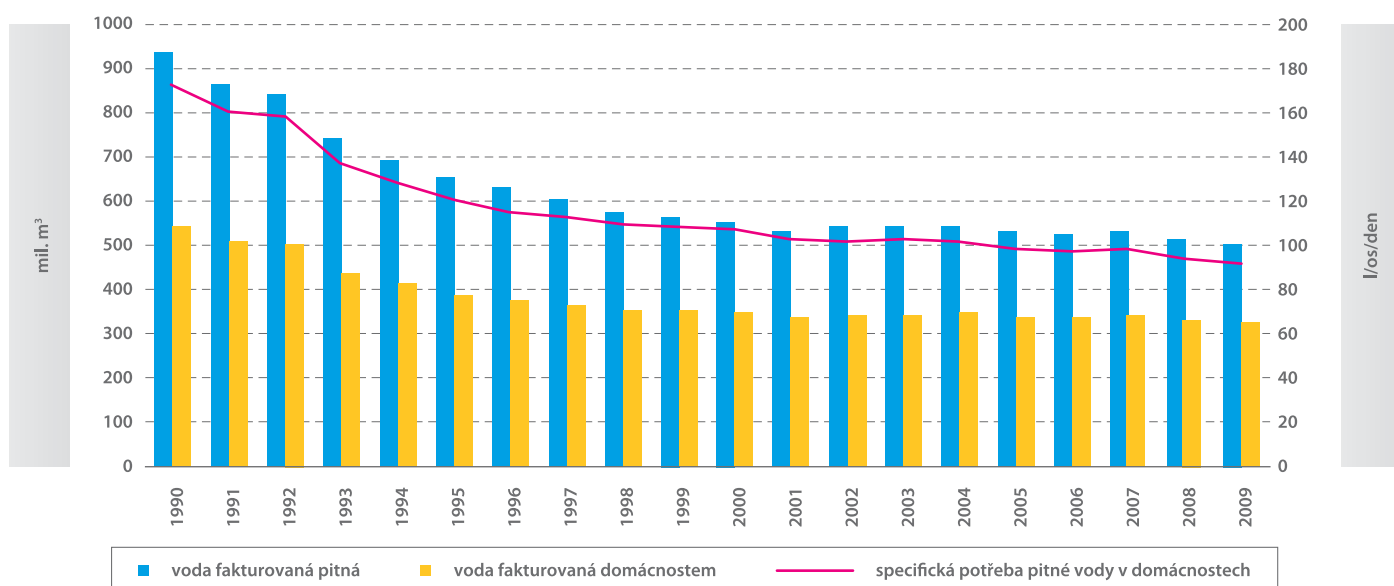
Od roku 1990 vzrostl **podíl obyvatel napojených na veřejný**

vodovod téměř o 10 % a dosáhl výše 92,8 %. U **veřejných kanalizací podíl napojených obyvatel** vzrostl téměř o 9 % a činil 81,3 % v roce 2009. Z celkového počtu

obyvatel činil **podíl obyvatel napojených na čistírny odpadních vod** 76,2 %.

V průběhu posledních dvaceti let naopak spotřeba pitné vody

Množství vody fakturované a specifická potřeba vody v domácnostech

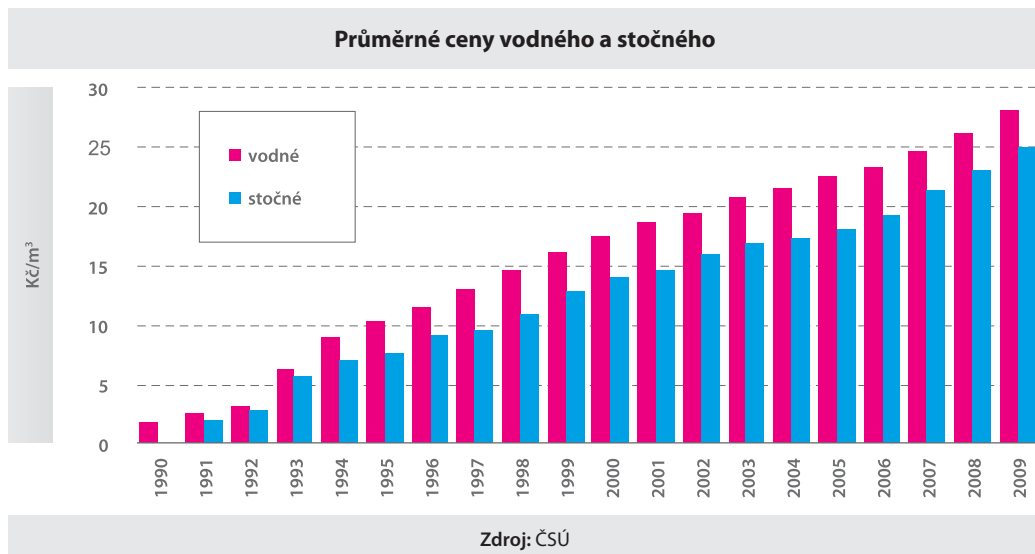

Zdroj: ČSÚ

a spotřeba pitné vody v domácnostech zaznamenala klesající trend, který byl nejvíce patrný v devadesátých letech minulého století. Oproti roku 1990 pokleslo množství vody fakturované domácnostem téměř o 40 %. Specifická potřeba pitné vody v domácnostech napojených na veřejný vodovod činila v roce 2009 v průměru 92 l na osobu a den. To je oproti roku 1990 pokles zhruba o 47 % při průměrné potřebě vody 174 l/os/den.

Zcela opačný trend vykazují ceny za vodné a stočné. Od roku 1990 vzrostlo vodné téměř 15krát a současná průměrná cena vodného činí 26,30 Kč/m³. Stočné je zjišťováno od roku 1991 a od té doby vzrostlo téměř 12krát. V současnosti uživatel za stočné průměrně zaplatí 23 Kč/m³ a i nadále se dá předpokládat nárůst cen vodného a stočného. Je třeba však zdůraznit, že do roku 2004 je vodné a stočné vykázáno pouze za hlavní provozovatele a teprve od roku 2004 i za výběrový soubor obcí včetně dopočetů. Ceny jsou uvedeny bez DPH.

Vodní zdroje

Druhá oblast sleduje využívání vodních zdrojů jak povrchové, tak i podzemní vody, strukturu a kvalitu vypouštěných odpadních vod napříč celým národním hospodářstvím, dále pak správu vodních toků a vodních děl. Tyto údaje jsou každoročně zjišťovány prostřednictvím výkazu VH8a-01o vodních tocích a dodávkách povrchové vody.

Výkazem jsou každoročně obšířeny podniky Povodí, s.p. a jednou za pět let se provádí rozšířené statistické zjišťování, do kterého

jsou zahrnuti další správci toků (Magistrát hlavního města Prahy, Lesy České republiky, s.p. a Zemědělská vodohospodářská správa).

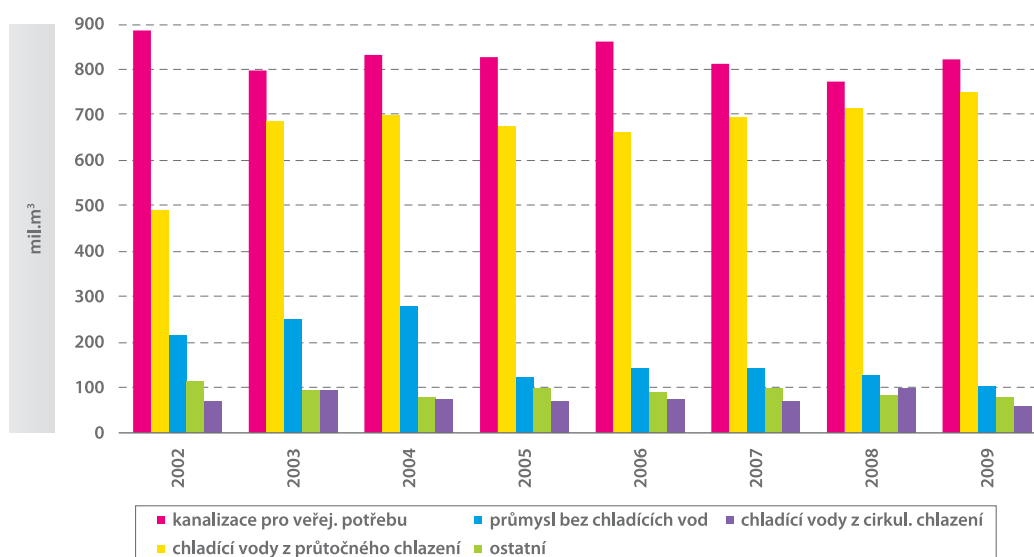
Od roku 2002 ČSÚ sleduje **vypouštěné odpadní vody podle jejich druhu**. Z grafu je patrné, že největší podíl na vypouštění odpadních vod tvoří veřejné kanalizace a chladicí vody z průtočného chlazení. V drtivé většině byla voda z průtočného chlazení využívána v energetice k chlazení parních turbín. Množství vypouštěných odpadních vod z energetiky a veřejných kanalizací koreluje

s odběry vod v těchto odvětvích. Odběry z povrchových i podzemních zdrojů pro tato odvětví tvoří přes 80 % veškerých odběrů v ČR. Z toho vyplývá, že vodovody a kanalizace spolu s energetikou jsou nejnáročnější na spotřebu vody, která v průběhu let kolísá a řídí se konkrétní potřebou.

Využití dat

Výstupy z obou zjišťování jsou každoročně publikovány na webových stránkách ČSÚ. Slouží také jako podklady k sestavení tzv. Modré zprávy – Zprávy o stavu vodního hospodářství České republiky a k publikaci Ministerstva zemědělství ČR Vodovody a kanalizace ČR. V neposlední řadě jsou výstupy využívány k pravidelnému reportingu vodohospodářských dat do Eurostatu prostřednictvím společného dotazníku OECD/Eurostat – JQ Inland Waters. Díky kvalitním zdrojům dat, ať už se jedná o provozovatele vodovodů a kanalizací nebo podniky Povodí, patří naše data ve srovnání s ostatními zeměmi, co do úplnosti a kvality, k vysoce hodnoceným v Evropě.

Druhy vypouštěných odpadních vod

Zdroj: ČSÚ

Soňa Horáčková
oddělení statistiky životního prostředí

Dlouhodobé časové řady v ČSÚ

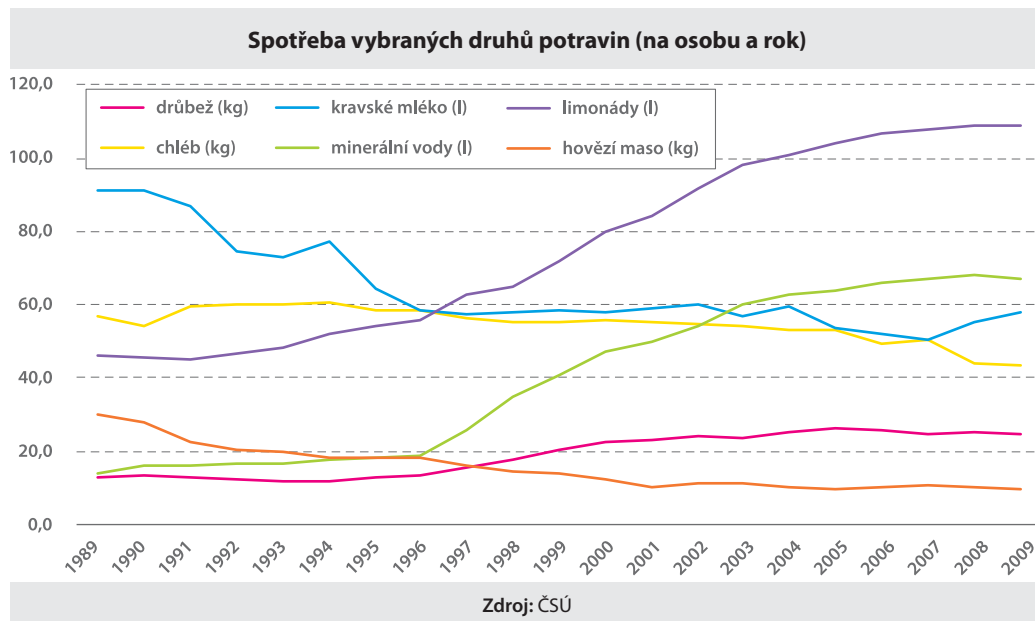
Data z dlouhodobých časových řad poskytují širokou škálu zajímavých informací.

I proto bylo jejich zpracování zařazeno mezi prioritní úkoly ČSÚ na rok 2011.

Mezi pojmy, které jsou mezi statistiky často používány a kterým veřejnost obvykle příliš nerozumí, patří „časové řady“.

Co je to tedy „časová řada“? Podle Wikipedie je definována jako „věcně a prostorově srovnatelné pozorování (dat), které je jednoznačně uspořádáno z hlediska času ve směru minulost – přítomnost“. Představme si například počet obyvatel České republiky od roku 1869 do roku 2010 nebo vývoj ceny cukru od roku 1989 do 2009. V časové řadě nemusí být jen roční údaje, ale může být složena i ze čtvrtletních nebo měsíčních dat – důležité je výše zmíněné „uspořádání z hlediska času“.

Bez dlouhodobých a metodicky srovnatelných časových řad statistických ukazatelů není možné správně posuzovat ekonomický, sociální nebo environmentální vývoj společnosti, a to jak na úrovni celé České republiky, tak v jejích dílčích územních celcích. Časové řady potřebují ke své práci nejen statistici, ale také externí uživatelé statistických dat. Lze z nich vyčíst velké množství zajímavých informací, zejména

když jsou převedeny do grafické podoby – na přiloženém grafu je například jasně patrná změna stravovacích zvyklostí, k níž došlo po roce 1989.

Vedení časových řad patří k běžné činnosti každého statistika, ale je zde také řada problémů. V minulosti byly časové řady vedeny ručně na papírových kartách. Jednu z nich, která přežila povodň a je stará 40 let, můžete vidět na obrázku níže.

Na přelomu 80. a 90. let došlo k velkým změnám ve společnosti, se kterými se musela následně vypořádat i statistika, takže vedení časových řad muselo ustoupit na čas stranou. Dalším zlomovým rokem pro českou statistiku byl rok 1993, kdy došlo k velkým organizačním změnám v souvislosti s rozdělením Československa. Od té doby se opět časové řady vedou, ale bohužel nepříliš systematicky. Základním problémem je fakt, že nejde o ucelený systém s jednotnými pravidly, což komplikuje práci vnitřním i vnějším uživatelům.

V letech 2006–2008 se věnoval této otázce řešitelský tým, který vypracoval teoretický materiál k problematice časových řad a jejich srovnatelnosti. Materiál byl oponován odborníky z ČSÚ, externími specialisty a posléze byl schválen poradou vedení úřadu.

Nyní jsme se zaměřili na praktické zpracování systému vedení časových řad a jeho naplnění konkrétními údaji. Úkol navrhnutí

a realizovat systém vedení a zveřejňování dlouhodobých časových řad základního okruhu statistických ukazatelů ze všech oblastí statistiky byl zařazen mezi prioritní úkoly ČSÚ na rok 2011.

Nový systém bude pochopitelně stavět na dosavadních zkušenostech s vytvářením časových řad. Bude potřebné vytipovat z každého úseku ukazatele, zabývat se zajištěním srovnatelnosti hodnot v časové řadě nebo vysvětlením nekonzistencí. Dalším úkolem bude vytvoření uživatelsky přátelského prostředí, ve kterém bychom mohli vytvořené časové řady prezentovat veřejnosti, a to především na internetových stránkách ČSÚ.

První vlaštkou našeho úsilí je publikace „20 let České republiky v datech“, jejíž vydání je plánováno na konec března tohoto roku.

ČESKÉ STATISTICKÉ ÚŘAD
Zpracoval: ...
Číslo: ...
Čas: ...

ČASOVÉ ŘADY
základních hospodářských ukazatelů
Období: ...
Měna jednotky: ...

	1974			1975			1976		
	81R	81R	81R	81R	81R	81R	81R	81R	
Výroba v průmyslu a státním podnikání	657,8	446,5	169,3	653,9	573,1	176,8	741,1	521,2	174,3
z toho: v průmyslu	40,1	32,9	44,9	37,5	21,3	40,2	39,5	24,2	41,8
z toho: v státním podnikání	4,8	3,3	4,7	3,7	2,7	3,4	3,4	2,4	4,0
Výroba v zemědělství	617,7	413,6	124,4	616,2	551,8	146,6	701,6	497,0	132,5
z toho: v zemědělství	10,3	12,6	14,9	11,2	15,8	14,6	10,6	14,2	16,5
z toho: v státním podnikání	4,34	5,35	5,62	4,89	5,31	5,00	4,76	4,79	4,45
z toho: v zemědělství	5,96	7,26	9,27	6,31	10,49	9,60	5,84	9,41	12,05
z toho: v státním podnikání	1,62	2,01	2,65	1,48	2,12	2,60	1,12	2,72	3,60
z toho: v zemědělství	4,34	5,25	6,62	2,93	8,37	7,00	4,72	6,69	8,45

Papírová karta časové řady z roku 1973.

Petra Kuncová, Jan Honner
sekce poskytování statistických
výstupů

Interpretace statistiky je oříškem v každé době

„Ne každý se odváží říkat něco negativního v době, kdy se vývoj ukazatelů ještě pořád jeví jako pozitivní,“ říká v rozhovoru Eduard Souček, první polistopadový předseda Českého statistického úřadu.

Při přípravě na rozhovor mne zaujala některá fakta, která jste definoval v roce 1989 jako výzvy pro statistický úřad. Co bylo v tomto období pro vás nejtěžší a jaké to vůbec bylo přijít z pozice akademického pracovníka a šéfovat statistikům?

Já jsem tuto funkci nijak nevyhledával. Dostal jsem se k ní v podstatě tak, že se na mě obrátilo Občanské fórum Českého statistického úřadu jako na jednoho z kandidátů. V té době jsem byl vedoucí katedry a proděkan (na VŠE - pozn. redakce) a ve škole mi nic nescházelo. Rozhodoval jsem se tenkrát dost obtížně. Ulehčil mi to fakt, že jsem nejméně 10 let aktivně spolupracoval se statistickým úřadem na různých projektech a metodikách. Znal jsem také z odborného hlediska řadu lidí, což mi usnadňovalo situaci. Tenkrát jsem přicházel do úřadu s určitou představou jak o jeho chodu, tak o lidech, se kterými mohu počítat. Nemyslím si, že by úřad byl v té době nějak špatně odborně vybaven. Statistika stála vždy trochu mimo politiku, protože celá řada statistických činností se politikou nedá ovlivnit. Je to zkrátka sběr dat a jejich zpracování.

V čem byla socialistická statistika jiná? Jak se vám podařilo reformovat práci úřadu tak, aby reflektoval změny ve společnosti?

Byla trochu jinak orientovaná. Statistika byla zaměřena na informace pro potřeby centrálního plánování. Řada informačních toků se následně ukázala být zbytečných a naopak spousta věcí scházela. Nicméně ty první roky harmonizace s evropskými standardy nebyly nějak dramatické. Probíhalo to relativně plynule. Největším problémem tohoto prvního období byl asi rozpad souboru zpravodajských jednotek. Řada podniků prostě zanikla, spousta z nich a různá generální ředitelství se rozdělila a rozdrobila na samostatné jednotky, vznikaly tisíce nových firem a živností. Zejména v takových odvětvích jako byl obchod, to bylo naprosto nepřehledné. To byla opravdu skutečně velká komplikace, kterou jsme museli řešit.

Co vám pomohlo tyto náročné situace zvládnout?

Tady bych především ocenil, že statistika byla pro sběr dat dobře vybavena regionálně. Měla okresní a krajská pracoviště a bez jejich spolupráce by tehdy vůbec nefungovala. V regionech měli blízko ke statistickým jednotkám, měli s nimi kontakty, věděli, co se kde děje. Tenkrát byl hlavní problém, že registr organizací, který je nezbytný pro úspěšné zvládnutí každého statistického zjišťování, fungoval jen velice orientačně. Naráželi jsme na problémy srovnatelnosti. Při vyhodnocování některých trendů bylo často obtížné odhadnout, nakolik jsou ovlivněny tím, že se soubory

radikálně proměnily. Takže, kdybych charakterizoval svůj vstup do statistického úřadu, nemyslím si, že by bylo tenkrát třeba něco v obsahu činnosti radikálně transformovat, a také metodická řešení většiny úsekových statistik, na nichž stojí statistická činnost, byla velmi blízká k postupům, které jsou používány statistickými úřady na západě.

Statistika je tedy z vašeho pohledu jen jedna?

Ano. Problém může být jedině v prioritách. Od předlistopadové statistiky se očekávalo, že především poskytne informační servis pro centrální řízení. Podílela se samozřejmě na interpretaci, ale ne tak, že by dodávala nějaká upravená data, ale že dělala pod tlakem z politické sféry účelové selekce dat v tom smyslu, že do prezentovaných dat se nepoužilo především to, co se nehodilo pro pozitivní hodnocení ekonomického vývoje. Tedy v interpretaci se nepostupovalo korektně.

A jak jsme na tom nyní?

Ona je interpretace vůbec takový oříšek, který postihuje i dnešní dobu. Připomeňme si např. makroekonomická hodnocení let 2008 a 2009, zejména to, jak se ekonomové velmi lišili v názoru na to, v jaké míře a zda vůbec hospodářská krize postihne Českou republiku, a pak se zase rozcházel v názoru, zda krize již odezněla. Přitom všichni pracovali se

stejnými informačními zdroji. Rozdíl v odhadu tempa ekonomického vývoje byl v řádu až šesti procentních bodů.

Jak jste se na tyto jevy díval jako statistik? Jak je možné, že při sledování takového množství indikátorů a ukazatelů se ekonomové tak zásadně odchylojí při hodnocení? Může vůbec statistika na něco takového upozornit?

Asi může, ale problém je, že pokud se pracuje jen se základními standardními makroekonomickými indikátory, pak musíme počítat s tím, že ty vypovídají neřekl bych o hluboké minulosti, ale přece jen o minulosti. To znamená, že zaznamenávají skutečnosti, které již nemusí být konzistentní s aktuálním stavem ekonomiky. Proto se v řadě států souběžně s tradičními makroekonomickými daty sleduje a vyhodnocuje skupina tzv. leading indikators – předstihových ukazatelů. To jsou ukazatele, které svým chováním reagují na symptomy budoucích změn, například na všeobecný pokles poptávky po některých komoditách či službách. Na sledování a vyhodnocování měsíčních časových řad předstihových ukazatelů jsou v některých státech založeny speciální barometry ekonomického vývoje. U nás je, bohužel, aplikace těchto předpovědních metod teprve v počátcích. Jednoduchým předstihovým ukazatelem, který je běžně k dispozici, je ukazatel stavební výroby. Obecně se má za to, že jakmile stavební firmy začínají pocítovat pokles poptávky, je to signál, který naznačuje, že existuje deficit finančních zdrojů a že chybí i víra v budoucí prosperitu. Dobrým jednoduchým předstihovým indikátorem může být také průběžné sledování vývoje zakázek průmyslových firem nebo počtu registrovaných aut, poptávka po akciích. Bohužel, ekonomičtí analytici často nedostatečně vnímají změny v chování těchto ukazatelů a soustřeďují se hlavně na HDP nebo nezaměstnanost, tedy ukazatele, které reagují na ekonomické zlomy s velkým zpožděním. Samozřejmě existuje i určitá psychologická bariéra. Ne každý se odváží říkat něco negativního v době, kdy se vývoj ukazatelů ještě pořád jeví jako pozitivní.

Interpretace statistických výstupů je široké téma. Někteří chtějí, abychom byli fabrika, která pouze prezentuje čísla bez jakéhokoliv komentáře, jiní zase, abychom podávali minimálně základní komentář, jak jsme k daným číslům přišli, a připojili společenský kontext. Jak by se měla statistická data z vašeho pohledu interpretovat?

Myslím, že statistika toho zveřejňuje dost. Pouze ne všechny údaje se dostanou do popředí analýzy a jsou využity ve všech souvislostech. To je obvyklé i v případech mediálních zpráv typu: tento vývoj analytici neočekávali. Problém je často v tom, že analytici mají v počítači časové řady a různé grafy, ze kterých odvozují budoucí vývoj jen podle dosavadních tendencí. Znamená to, že někdy tyto predikce vycházejí z jednoduché extrapolace, která předpokládá setrvačnost ekonomického prostředí. V neúspěchu takových prognóz je často vidět lidský faktor. To není vina těch dat.

To rozhodně ne, to ani neříkám. Já se spíše ptám, zda data předkládat s nějakými komentáři, anebo ne? Protože vy říkáte, že těch dat je hodně, a já se ptám, zda máme pomáhat v orientaci, říci, která jsou nejdůležitější?

Tento problém jsem celou tu dobu, co jsem byl na úřadě, také řešil. Má statistika vstupovat do pravidelné analytické činnosti? Stále mám názor, že pokud se nezabývá analytickou činností, pak má jen malou šanci zjistit,

nakolik jsou data, která publikuje, v pořádku a konzistentní. Například teprve při analýze vývoje zaměstnanosti ve stavebnictví se svého času zjistilo, že publikované údaje ČSÚ nejsou v souladu s jinými daty tohoto odvětví a že obsahují technickou chybu. Analytická činnost také generuje poptávku po nových informacích, tedy poptávku, která by jinak nevznikla.

Kdo tedy určuje, co se bude sledovat? Život se mění, vznikají nové potřeby, naopak jiné zase zanikají...

Určující je nikdy nekončící dialog statistiky s uživateli. Jinak je problém, že se celá řada informačních deficitů, které by měla statistika řešit, objeví, až když je trochu pozdě. Třeba teď je aktuální debata, zda máme či nemáme oproti Evropě příliš mnoho lékařů v přepočtu na 1000 obyvatel. Najednou se ukazuje, že v úhrnu za všechna zdravotnická zařízení je řada lékařů započtena duplicitně podle počtu jejich pracovních úvazků. Svého času jsem byl účastníkem jednoho projektu pro Ministerstvo vnitra ČR a řešili jsme, zda jsme schopni zjistit, kolik je úředníků. Ukazuje se, že ne, protože ve veřejné správě existuje řada pojetí pojmu úředník. Takže jednoznačnou informaci o vývoji počtu úředníků ve veřejné správě nikde v publikovaných statistikách nenajdeme.

Jak by měly vznikat takové metodiky?

Na vzniku a hlavně na unifikaci metodik samozřejmě pracují velká metodická centra, zejména Eurostat nebo Mezinárodní úřad práce. Tato centra vytvářejí a určují základní metodický aparát pro všechny hlavní oblasti statistického zjišťování. Národní úřady mají, s ohledem na národní potřeby, volnost přispůsobit si metodiku, pokud tím neohrozí mezinárodní srovnatelnost publikovaných dat. Poměrně velkou volnost ponechává Eurostat pro oblast městské a obecní statistiky. Zde je třeba respektovat potřeby hlavních uživatelů, např. regionálních orgánů veřejné správy.

Kdo by měl metodická řešení realizovat?

Vždycky jsem byl skeptický k tomu, aby se z jednoho metodického útvaru rozhodovalo, jak má vypadat každé statistické zjišťování, jaký typ zpravodajských jednotek použít a v jakém detailu zjišťovat požadované údaje. Domnívám se, že s uživateli dat a s jejich potřebami jsou v přirozenějším kontaktu reprezentanti odvětvových statistik, kteří také nesou hlavní odpovědnost za kvalitu své informační nabídky.

To znamená, aby i oni sami navrhovali, jak sledovat danou oblast...

Ano, protože prezentují analytické sestavy a všechny výstupy svých statistik podle potřeb uživatelů a jsou proto kompetentní i pro metodickou činnost. Zjišťování, zpracování a analýza - jak učíme ve škole - mohou dobře fungovat jen jako vnitřně provázaný komplex činností. Pokud tedy existuje kvalitní analytická činnost, tak se zpětně promítne do kvality metodické činnosti a odstraní to řadu problémů. Namítá se, že toto není hlavní účel statistických úřadů. Ten má předkládat data a na interpretaci zpravidla nemá dost kapacit. Vzpomínám si, že jeden čas ČSÚ spolupracoval se skupinou analytiků, kteří zpracovávali makroekonomické rozborly. Dělalí je velice kvalitně a výrazně zpětně ovlivnili prezentaci statistických dat v řadě oblastí.

Já nyní trochu tematicky odbočím. Chci se zeptat na váš názor na význam a činnost České statistické rady, jejímž jste členem. Ve svém

historickém životě měla tato rada pravomoci a kdysi dávno mohla i rozhodovat...

Statistická rada sehrává velmi pozitivní roli už proto, že je složena ze zástupců rezortních statistik, profesních sdružení, škol a dalších významných uživatelů statistiky. Střetává se tam spousta názorů, které jsou inspirativní pro činnost úřadu. Ale abych reagoval na vaši otázku, jsem přívržencem toho, aby statistická rada získala trochu více kompetencí. Tím nemyslím, že by měla určovat obsah statistického zjišťování, ten je víceméně dán a vedení úřadu jej obhájí, avšak nastávají situace, kdy statistika musí realizovat aktivity, které jsou pod vlivem mediálních kampaní nepopulární. Pak by statistická rada mohla být autoritou a garantem reprezentujícím odbornou veřejnost. Otázku řešení těchto kompetencí je třeba položit právníkům a také těm, kteří znají, jaké funkce jsou svěřeny statistickým radám v jiných státech Evropy.

Jak vidíte v této době vnímání statistiky a výstupů České statistického úřadu veřejností?

Statistika bude mít vždy problém ze získáním obliby u veřejnosti, ale může usilovat o její respekt. K tomu může přispět kvalitní publikační systém, dodržování harmonogramu hlavních makroekonomických výstupů, či důsledná ochrana získaných dat před jakýmkoliv zneužitím. Docela dobře např. působí, když veřejnost zjišťuje, že vždy desátý den po uplynutí měsíce je k dispozici aktuální informace o výši inflace. Je to určitý projev zpětné vazby mezi těmi, co poskytují údaje a úřadem, který je zpracovává a předává k obecnému využívání. Druhá věc, která nepochybně přispívá k pověsti státní statistiky, je publikování zajímavých čísel a srovnání. Jde hlavně o krátké noticky v novinách o demografickém vývoji, o příjmech a výdajích domácností, o tom, jaká jsou nejfrekventovanější jména narozených dětí (jednou za rok, pozn. red.). Populární jsou rovněž všechna regionální srovnání, protože z nich je

vidět, že statistika neslouží jen analytikům, kteří se zabývají makroekonomickými výhledy státu.

Kam si myslíte, že se bude statistika ubírat? Před jakými výzvami stojí?

Domnívám se, že statistika bude vždy čelit určité míře neochoty ze strany firem, domácností a všech dalších institucí poskytovat data. Narážíme na to již nyní. V některých šetřeních, jako jsou například výběrové šetření pracovních sil nebo statistika rodinných účtů, ale i sčítání lidu, je třeba stále více modifikovat způsoby zjišťování a hledat přívětivější přístupy k respondentům. Jde zejména o orientaci na výběrové metody a snižování frekvence sběru dat tam, kde to povaha zjišťování dovoluje. To je cesta k získání renomé vysoce kvalifikované instituce. Další krok, který statistiku čeká, je posílení informační reciprocity ve vztahu k firmám. Mám na mysli určitý typ servisu dat, která mohou firmy ze statistických zpracování potřebovat.

Máte na mysli něco konkrétního?

Ano, jde např. o tzv. konjunkturní šetření u podniků některých odvětví. Když jsme na počátku devadesátých let připravovali jeho podobu, chtěli jsme, aby fungovalo právě na principu reciprocity, to znamená, že ti, kteří nám dávají data, je od nás po zpracování ve formě odvětvových průměrů a přehledů dostanou zpět a získají tak informace, které jim umožní lépe se orientovat v jejich ekonomickém prostředí. Současné mají firmy k dispozici i časové řady odvětvových ukazatelů, aby mohly sledovat vývoj konjunkturních očekávání. Je to určitě správný krok, kterým statistika ukazuje, že má i přívětivější tvář.

140 let pražské statistiky

V roce 2011 oslaví 140. výročí založení pražská statistika a s ní i Ročenka hlavního města Prahy. První ročenka pro královské hlavní město Prahu vyšla v roce 1871 a obsahovala výsledky sčítání lidu z roku 1869.

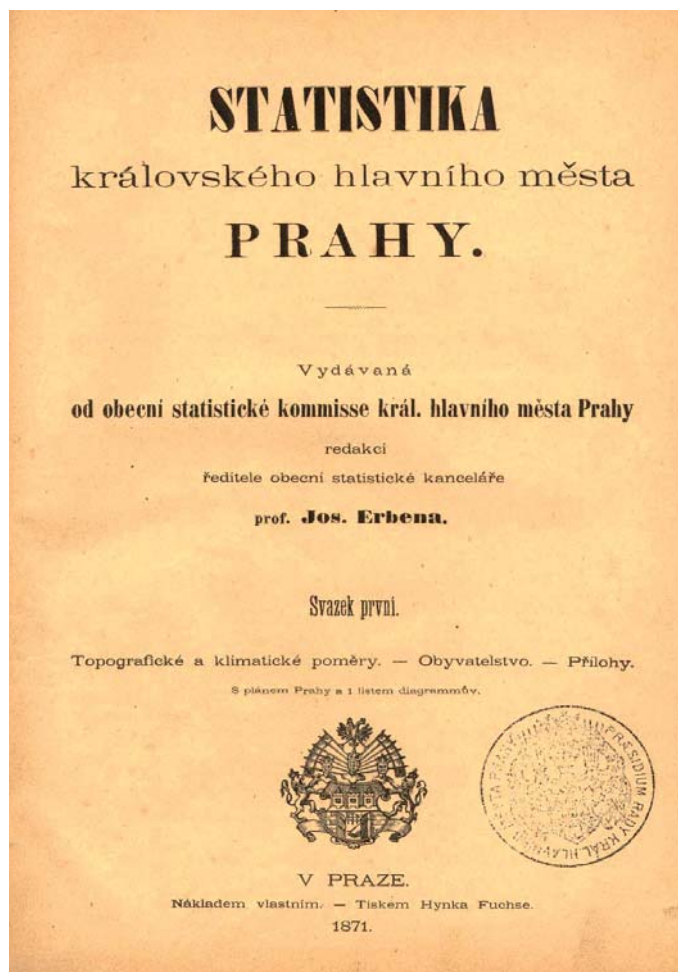
Snahy zřídit v Praze zvláštní orgán zaměřený na statistiku města pocházejí již z 60. let 19. století. Za počátek organizované statistiky v Čechách lze považovat už rok 1858, kdy na popud Ústředního výboru pro zemědělskou a lesnickou statistiku Čech c. k. Vlastencko-hospodářské společnosti byla zřízena Statistická kancelář.

Pražská ročenka včera a dnes

Statistika rakouské monarchie však existovala již dávno předtím. V roce 1829 byla zřízena Ústřední statistická komise ve Vídni. Právě Ústřední statistická komise ve Vídni zaslala 10. června 1868 přípis pražskému starostovi. V něm zdůrazňovala potřebu zřízení zvláštního **městského** statistického orgánu.

Statistika jako součást městské samosprávy

Všechny tyto podněty měly vliv na vytvoření městské statistiky

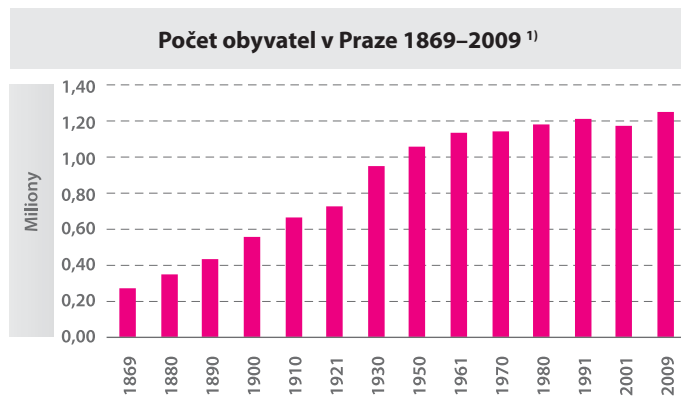
Pražská ročenka včera.

Praha byla tedy mezi českými městy první, kde došlo k vytvoření statistického orgánu, který slouží městské samosprávě. Další městské statistické kanceláře byly založeny v Plzni (1890), Brně (1896), Olomouci (1900) a Pardubicích (1935).

Poměrně brzo po ustanovení komise, koncem roku 1871, byla vydána první publikace v české a německé verzi „Statistika královského hlavního města Prahy“. Obsahovala výsledky sčítání lidu z roku 1869. To je považováno za první „moderní sčítání“ vyznačující se dodržováním hlavních zásad vytyčených mezinárodními statistickými kongresy a na podkladě konkrétní zákonné normy.

Ročenka v průběhu let

Nedlouho po vydání první ročenky, v roce 1880, byl schválen návrh, aby činnost statistické komise byla rozšířena i na některé sousední obce, které na její činnost také finančně přispívaly (např. Vyšehrad nebo Královské Vinohra-

Pozn.: Počet obyvatel 1869–2001 vychází z výsledků sčítání lidu, za rok 2009 z demografické bilance.

Zdroj: ČSÚ. ¹⁾ přepočteno na současnou územní strukturu

v Praze. Městská rada sestavila „stálou komisi znalců z jednotlivých oborů vědy statistické a správy obecní“. Tito znalci měli řídit statistické práce a spravovat městskou statistickou kancelář. Statut Statistické komise královského hlavního města Prahy byl schválen 9. 6. 1870 a na ustavující schůzi byl zvolen jejím přednostou profesor Karel Kořistka, významný český statistik a pedagog. Pro zajímavost, členem komise se stal i básník Karel Jaromír Erben.

Pražská ročenka dnes.

Tab. X. Stav domovní (čelední) obyvatelstva pražského r. 1870.

a)

Čtvrť města	Státního obyvatelstva (členů rodin)		zdivného obyvatelstva, zejména				Suma skutečného obyvatelstva			
	číslem	na 1000	čeledin	podnájemníků	v hromadě	číslem	na 1000			
Staré město	29103	28,3	7678	38,0	8389	26,5	16067	31,0	46060	29,0
Nové město	43946	47,2	9588	47,4	13743	43,4	23331	45,0	73277	46,5
Malá strana	16190	14,3	1991	9,8	4959	15,7	6950	13,4	22140	14,0
Hradčany	4607	4,4	326	1,6	1007	3,2	1333	2,6	5940	3,8
Josefov	6131	5,8	637	3,2	3528	11,3	4165	8,0	10296	6,5
Praha	105867	100,0	20220	100,0	31626	100,0	51846	100,0	157713	100,0

b)

Ve skutečném obyvatelstvě	nalozá se na procentech				
	státního obyvatelstva (členů rodin)	čeledin	podnájemníků	viromadě	celkem
Starého města	65,1	16,7	18,2	34,9	100,0
Nového města	68,2	13,1	18,7	31,8	100,0
Malé strany	68,6	9,0	22,4	31,4	100,0
Hradčan	77,5	5,5	17,0	22,5	100,0
Josefova	59,5	6,2	34,3	40,5	100,0
Prahy vůbec	67,1	12,8	20,1	32,9	100,0

c)

	Na jeden obývaný dům připadá			na jednu nájemnou stranu připadá			jeden čeledin	jeden podnájemník
	členů rodiny	čeledin	podnájemníků	členů rodiny	čeledin	podnájemníků		
na Starém městě	30,1	7,7	8,4	3,7	0,9	1,0	6,0	5,5
na Novém městě	35,0	6,7	9,4	3,7	0,7	1,0	7,6	5,3
na Malé straně	28,8	3,8	9,4	3,2	0,4	1,1	11,1	4,5
na Hradčanech	24,8	1,9	5,1	3,5	0,2	0,8	18,2	5,9
v Josefově	23,0	3,4	13,2	3,9	0,4	2,1	16,1	9,9
v Praze vůbec	31,1	5,2	9,1	3,7	0,7	1,1	7,7	5,7

HLAVNÍ MĚSTO PRAHA CAPITAL CITY OF PRAGUE

26-1 Vybrané údaje o městských částech hl. m. Prahy k 31. 12. 2009
Selected data of city sections of Prague: 31 December 2009

Městská část City section	Správní území Administrative district	Výměra (ha) Area (ha)	Počet částí Number of parts	Počet obyvatel (tisíců) Population in thousands				
				1970	1980	1991	2001	
Hl. m. Praha		49 610	145	1 142 795	1 182 100	1 214 174	1 189 106	1 249 526
Praha 1	Praha 1	554	7	88 279	92 719	42 590	34 581	30 552
Praha 2	Praha 2	416	4	32 305	75 960	61 075	51 003	42 330
Praha 3	Praha 3	648	4	112 140	92 330	81 927	72 040	72 487
Praha 4	Praha 4	2 419	10	188 585	164 737	143 700	131 987	129 476
Praha-Kurátorka	Praha 4	810	1	3 259	3 478	3 321	5 470	9 458

26-2 Obyvatelstvo městských částí hl. m. Prahy podle pohlaví a věku k 31. 12. 2009
Population of Prague: City sections, by sex and age, 31 December 2009

Městská část City section	Obyvatelstvo ve věku Population aged			Muži ve věku Males aged			Ženy ve věku Females aged		
	0-14	15-64	65 a více 65+	0-14	15-64	65 a více 65+	0-14	15-64	65 a více 65+
Hl. m. Praha	169 238	892 744	201 044	79 712	447 993	80 811	75 626	444 758	120 433
Praha 1	3 354	22 154	4 984	1 706	11 499	1 964	1 645	10 655	3 520
Praha 2	4 978	38 500	7 910	2 517	18 775	3 549	2 462	17 725	4 881
Praha 3	7 808	52 798	12 790	4 022	28 891	4 788	3 888	28 908	8 502
Praha 4	14 075	85 857	29 543	7 299	42 632	11 698	6 776	43 225	17 877
Praha-Kurátorka	1 461	6 101	896	700	2 947	382	681	3 054	504

z toho

Městská část City section	Dětská byla Children completed			v bytových domech (včetně nájemních, přístavků, vestavěných) in multi-dwelling buildings (incl. annexations)			v rodinných domech (včetně nájemních, přístavků, vestavěných) in family houses (incl. annexations)		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Hl. m. Praha	9 432	6 228	7 387	8 333	5 178	6 482	944	1 058	586
Praha 1	34	-	46	51	-	42	-	-	-
Praha 2	77	484	85	63	474	84	-	-	-
Praha 3	133	67	39	133	67	39	-	-	-
Praha 4	306	392	395	273	354	330	27	22	15
Praha-Kurátorka	229	64	38	189	6	7	40	57	27

Údaje v ročence z roku 1871 a z roku 2009 (ukázky).

Zdroj: Statistická příruční knížka královského hlavního města Prahy na rok 1871; Ročenka hlavního města Prahy 2009

dy). Kanceláři pak bylo uloženo, aby „data vždy za Prahu a každou spojenou obec zvlášť a potom teprv hromadně se vykazovala“. Tato věta má přesah i do současné statistické praxe. Jevy by měly být sledovány a publikovány za menší územní celky, samozřejmě s ohledem na statistickou vypovídací schopnost dat. Taková data jsou

žádaná nejen zástupci regionů, měst a obcí, ale i veřejností.

I v současnosti je vydávána Ročenka hlavního města Prahy. Nikoliv ovšem pod hlavičkou statistické kanceláře spadající pod Magistrát hl. m. Prahy, ale v rámci Českého statistického úřadu a oddělení regionálních analýz a informačních služeb. Jak vypadaly údaje v ro-

čence z roku 1871 a v té současné, můžete porovnat na obrázku.

Statistická data dnes

V současné době jsou v Ročence hl. m. Prahy publikována vybraná data nejen za Prahu celkem, ale i za 22 správních obvodů Prahy a také 57 městských částí. Jsou to zejména

demografická data (pohyb obyvatelstva a počet obyvatel, věkové složení obyvatel), dále údaje o uchazečích o zaměstnání a volných místech, dokončených bytech. Publikujeme také výměry městských částí, základní údaje ze školství a sociálního zabezpečení a další data. Všechna lze nalézt buď v tištěné ročence nebo na webových stránkách pražského pracoviště ČSÚ www.praha.czso.cz.

Většina statistických dat se dnes získává díky povinnosti zpravodajských jednotek a ochotě respondentů vypovídat pravdivě na otázky příslušných šetření. Úkolem ČSÚ je co nejméně zatěžovat respondenty a přitom uživatele uspokojit potřebnou šíří a věrohodností statistických údajů. Naším cílem je zabezpečovat občany o smyslu našich šetření tak, abychom mohli i v dalších publikacích zveřejňovat údaje týkající se nejen Prahy a jejích částí, ale i celé republiky.

Jana Podhorská
oddělení regionálních analýz a informačních služeb Praha

Demografická konference

Česko a Slovensko ve společném státě a samostatně, podobnosti a odlišnosti. Takové je téma XLI. konference České demografické společnosti.

Dvoudenní konference se letos uskuteční v Olomouci a bude zahájena ve čtvrtek dne 26. 5. 2011 v 10:30 h v areálu Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého. Účastníci čeká bohatý program plný odborných vystoupení či kombinovaných sdělení formou posterů. Účast přislíbila řada uznávaných demografů a dalších odborníků na populační tematiku. Ukončení celé konference je plánováno dne 27. 5. na 16:00 hodin.

Foto: Přírodovědecká fakulta UP Olomouc (zdroj: www.stavbaweb.cz).

V případě vašeho zájmu zašlete vyplněnou přihlášku organizátorovi, Ing. Vladimíru Poláškoví, na

e-mail vladimir.polasek@czso.cz do 30. 4. 2011. Informace, pozvánku a potřebné přihlášky naleznete na internetových stránkách České demografické společnosti www.natur.cuni.cz/cds. Konference je bez konferenčního poplatku otevřená široké veřejnosti a jste na ni velmi srdečně zváni.

Jarmila Benešová
oddělení regionálních analýz a informačních služeb Olomouc

ČSÚ na Twitteru

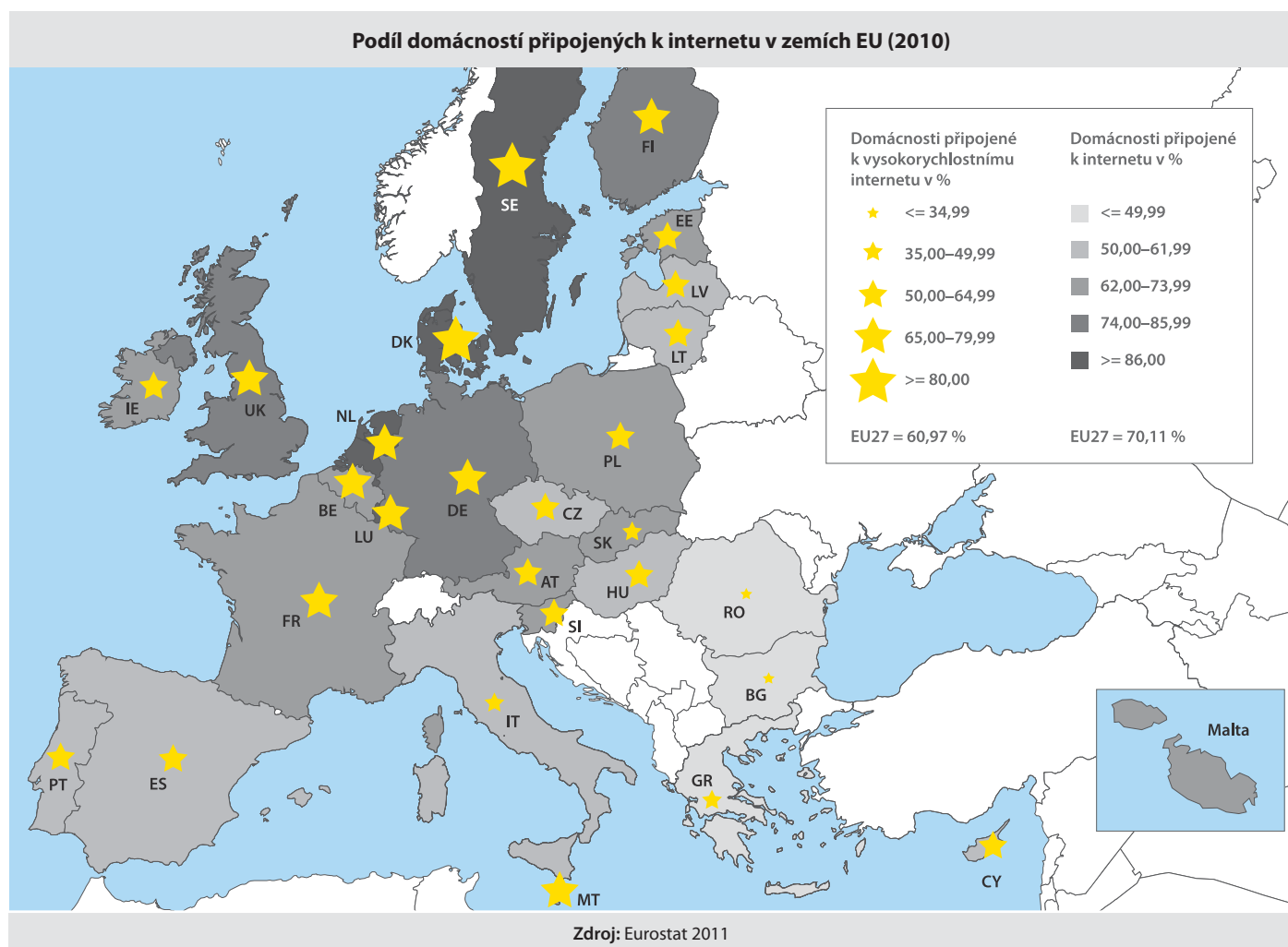
Český statistický úřad začal tweetovat 1. dubna 2011

ČSÚ se tak přidal k jediným dvěma českým úřadům, které na této sociální síti již aktivně působí (Úřad vlády ČR a Česká daňová správa). Twitter je mikrobloginový systém, který umožňuje uživatelům posílat a číst příspěvky zaslané jinými uživateli. Zpráva se označuje jako „tweet“ a má max. délku 140 znaků. Účet ČSÚ na Twitteru sledujte pod [@statistickyurad](https://twitter.com/statistickyurad).

(redakce)

Internet v českých domácnostech

Výběrové šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech nám ukazuje nejen nárůst rozšíření internetu do domácností, ale zároveň i rostoucí kvalitu připojení. Zajímavé je též srovnání s dalšími zeměmi EU. Článek doplňuje příspěvek ze str. 12 o využívání e-governmentu v České republice.

Míra rozšíření a především pak způsob využití moderních informačních a komunikačních technologií a na ně navazujících procesů, stejně jako znalosti a dovednosti s nimi související, ve stále větší míře ovlivňuje způsob práce, komunikace, ale i trávení volného času. Za základní technologii, která k rozvoji využívání ICT přispívá nejvyšší měrou, lze označit právě internet.

Český statistický úřad získává informace o vybavenosti českých domácností internetem pomocí

Výběrového šetření o **využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci**, které je realizováno v souladu s Nařízením Rady EU č. 808/2004. Probíhá ve všech zemích Evropské unie, díky čemuž je zdrojem mezinárodně srovnatelných dat. V roce 2010 proběhlo šetření ve 2. čtvrtletí a bylo do něj zapojeno 4 391 domácností a 8 722 jednotlivců starších 16 let. Podrobnou metodologii tohoto šetření a výsledky z něj naleznete v publikaci ČSÚ „Využívání informač-

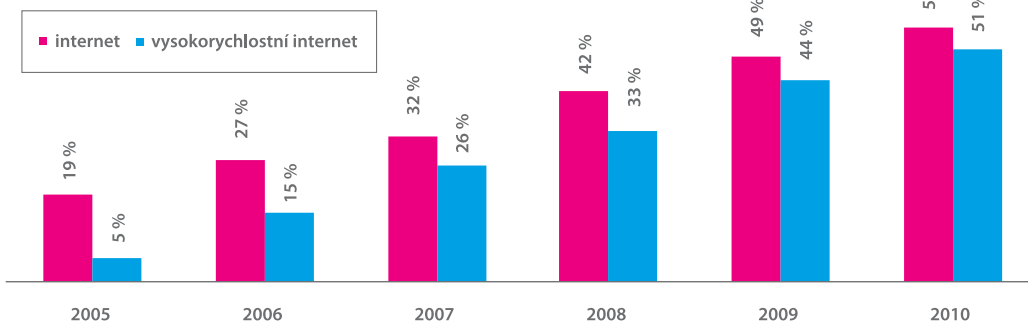
ních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci v roce 2010“, která je dostupná zdarma na: <http://www.czso.cz/2010edicniplan.nsf/p/9701-10>.

Výsledky z posledního šetření ukazují, že v roce 2010 byla k internetu připojena více jak polovina českých domácností, konkrétně se jednalo o 56 % (2,3 milionu). Oproti roku 2005 se počet domácností s internetem velmi výrazně zvýšil, když v tomto roce bylo připojeno pouhých 19 % domácností (783 tis.).

Způsob připojení

Společně se zvyšováním počtu domácností s připojením k internetu dochází i ke z kvalitňování jejich připojení. V roce 2005 bylo k internetu vysokorychlostně připojeno pouze 5 % všech domácností, v roce 2010 se jednalo již o 51 %. Rychlejšího připojení k internetu je dosahováno prostřednictvím stále nových technologií sloužících k připojení. Zatímco v roce 2005 bylo nejrozšířenější technologií vytáčené připojení (dial-up), používaly jej

Graf 1: Domácnosti s internetem v České republice (% domácností)

Zdroj: Šetření o využívání ICT v domácnostech a mezi jednotlivci, ČSÚ 2010

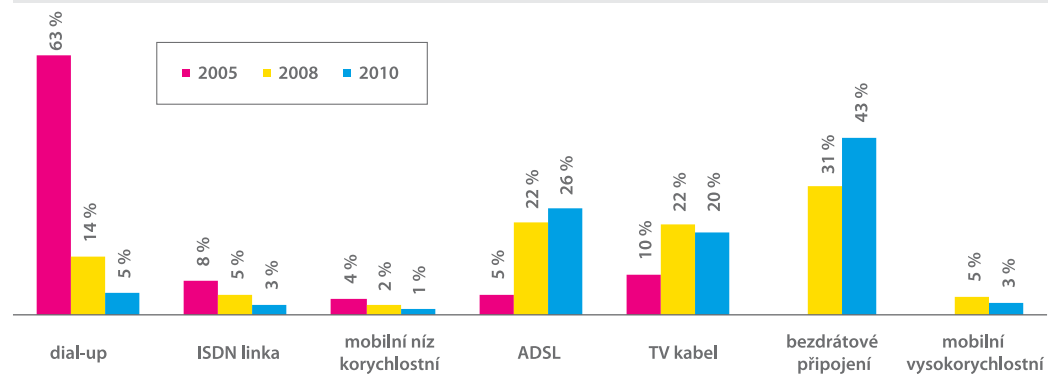
téměř dvě třetiny domácností připojených k internetu, v roce 2010 je 91 % domácností s internetem připojeno vysokorychlostně (téměř 2,1 milionu domácností). Nejčastěji využívanou technologií je bezdrátové připojení (např. Wi-Fi, 43 % domácností připojených k internetu), následuje ADSL (26 %) a připojení prostřednictvím kabelové televize (20 %). Dříve nejoblíbenější vytáčené připojení má dnes pouhých 5 % (122 tis.) domácností s internetem.

Typové rozdíly připojených domácností

Vybavenost internetem však není ve všech typech domácností stejná. Výrazně vyšší výskyt internetu nacházíme mezi domácnost-

mi, v nichž žijí děti do 16 let věku. Tady se jich s internetem nachází 80 %, oproti tomu mezi domá-

zorovat při rozdělení domácností podle celkových čistých měsíčních příjmů, zatímco 89 % nejbohatších

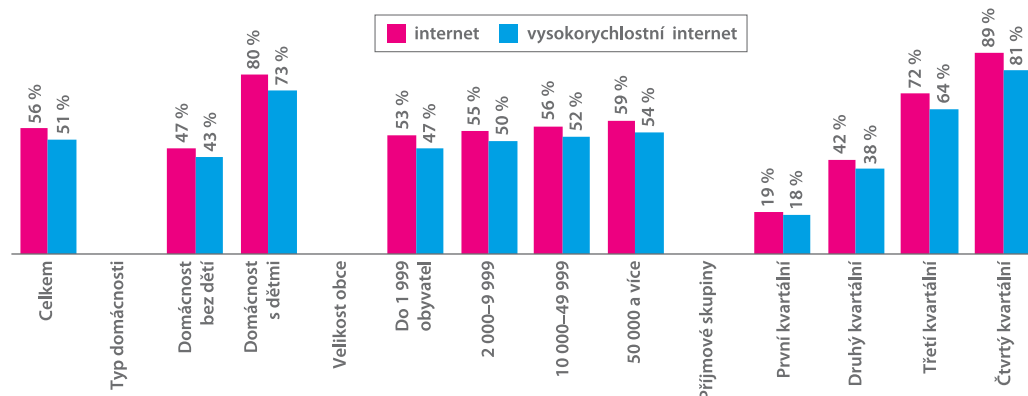
Graf 2: Způsob připojení domácností k internetu (% domácností připojených k internetu)

Zdroj: Šetření o využívání ICT v domácnostech a mezi jednotlivci, ČSÚ 2010

nostmi bez takovýchto dětí je internetem vybaveno 47 % z nich. Ještě významnější rozdíly lze po-

domácností v ČR (nejvyšší příjmový kvartil) má přístup k internetu, mezi domácnostmi z nejnižšího

se v roce 2010 nacházel v Nizozemsku, kde přesáhl hranici 90 %. Vysokých hodnot dosahují dlouhodobě také skandinávské státy a Německo se Spojeným královstvím, kde je internetem vybaveno více jak 80 % domácností. Oproti tomu nízké vybavenosti internetem je dosahováno v Řecku, Rumunsku a Bulharsku, kde nemá připojení k internetu ani polovina tamních domácností. V případě Bulharska se jedná dokonce o pouhých 33 % domácností s internetem.

Graf 3: Domácnosti s internetem v ČR podle typu domácnosti (% domácností v dané skupině)

Zdroj: Šetření o využívání ICT v domácnostech a mezi jednotlivci, ČSÚ 2010

Eva Skarlandtová
oddělení statistiky výzkumu,
vývoje a informační společnosti

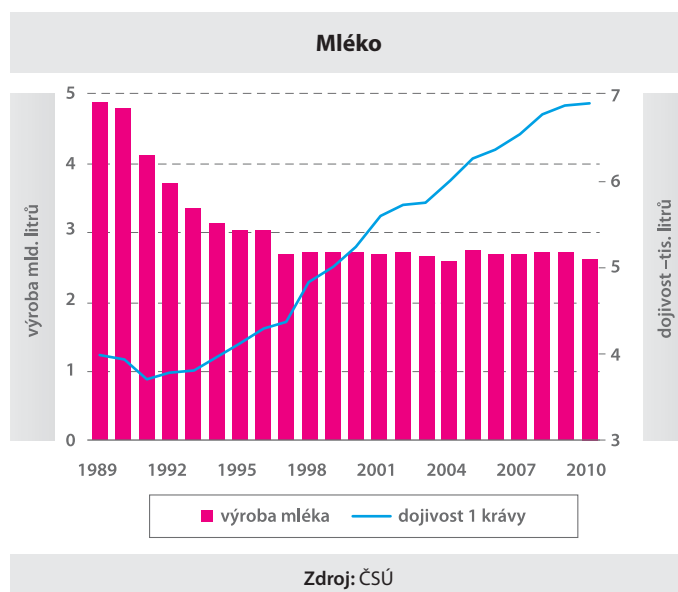
Šetření živočišné produkce

Na začátku února 2011 zveřejnil Český statistický úřad formou tzv. datových sad výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za rok 2010 a údaje o porážkách hospodářských zvířat za prosinec a rok 2010. Jde o periodické datové výstupy oddělení statistiky zemědělství a lesnictví podávající základní informace o stavech, užitkovosti, produkci, reprodukci, prodeji a jejich meziročních změnách do úrovně krajů (NUTS 3).

Výstupy z těchto šetření mají široké užití. Na domácí půdě slouží například jako podklady pro každoroční „Vládní zprávu o stavu zemědělství“ a „Situační a výhledové zprávy ministerstva zemědělství“, žádaná jsou i na poli mezinárodním. Aktuálně mají statistická zjišťování o chovech a porážkách hospodářských zvířat oporu v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1165/2008 o statistice chovu hospodářských zvířat a produkce masa, ale také v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 138/2004 o souhrnném zemědělském účtu ve společenství (více viz spodní rámeček).

Způsob publikování výsledků

Zveřejnění první roční datové sady charakterizující živočišnou výrobu předchozího roku, kterou je sada o porážkách hospodářských zvířat (35. kalendářní den po ukončení referenčního období), předchází ještě tzv. rychlá informace „Zemědělství“ (29. kal. den po ukončení ref. obd.). Ta přináší aktuálně dostupné výsledky zpracování, a to nejen informace o produkci masa ze šetření ČSÚ. Podává uživatelům komplexnější přehled rozšířením informace o indexy cen zeměděl-

Co říká legislativa EU

Evropská komise požaduje pravidelné a podrobné údaje o vývoji v oblasti chovu hospodářských zvířat z důvodu řízení a správy společné zemědělské politiky a unijního trhu, zvláště té části, která se vztahuje k trhu s masem. Podle nařízení 1165/2008 podáváme z ročních zjišťování o chovech k 15. 2., respektive k 15. 5. (definitivní údaje) statistiky týkající se stavů zvířat, a to v rozsahu stanovených kategorií a v členění podle oblastí (NUTS 2). 15. 2. je také termín pro reportování prognóz produkce masa určených kategorií pro další období (4 pololetí, 6 čtvrtletí), které na základě výsledků výše zmíněných výstupů Českého statistického úřadu vypracovává ministerstvo zemědělství. Nařízení 1165/2008 nám stanovuje zpracovávat i statistiku porážek. Ta zahrnuje údaje o počtu a hmotnosti jatečně upravených těl skotu, prasat, ovcí, koz a drůbeže poražených na jatkách a odhady porážek uskutečněných mimo jatka, aby byla zaznamenána veškerá produkce masa. Členění kategorií poražených zvířat je rovněž definováno a odpovídá mu i statistický výkaz. Referenčním obdobím je kalendářní měsíc. Termín předání údajů do Eurostatu je do 60 dnů po skončení referenčního období. Uvedené statistiky podléhají - podle nařízení 1165/2008 - hodnocení kvality. Zpráva o kvalitě předávaných údajů se bude vypracovávat každé 3 roky, poprvé v červnu 2011.

ských výrobců a zahraniční obchod se zvířaty a základními živočišnými produkty (také ČSÚ), ale i o údaje ze zjišťování ministerstva zemědělství o nákupu drůbeže a mléka. Harmonogram zpracování neumožňuje využívat pro RI také údaje z publikací o chovech, ty jsou k dispozici až 38. kal. den. Avšak zatímco RI informuje uživatele pouze o skutečnostech před-

chozího roku (roků), v publikacích o chovech získává veřejnost informace, na základě kterých odborníci odhadují i budoucí vývoj v živočišné výrobě.

Základní interpretace výsledků

Údaje charakterizující živočišnou produkci zveřejněné v únoru 2011

	Výroba jatečných zvířat			
	celkem	v tom		
		skot	prasata	drůbež
tis. t ž. hm.				
1989	1 487	525	763	199
1990	1 465	515	740	210
1991	1 325	436	681	208
1992	1 300	403	704	193
1993	1 297	390	751	156
1994	1 123	313	682	128
1995	1 229	323	726	180
1996	1 209	310	727	172
1997	1 180	294	680	206
1998	1 157	247	670	241
1999	1 147	237	639	271
2000	1 084	208	584	292
2001	1 105	209	584	312
2002	1 104	202	585	317
2003	1 082	198	580	304
2004	1 042	185	547	310
2005	976	167	487	322
2006	929	171	449	309
2007	935	170	464	301
2008	943	183	432	329
2009	858	181	370	306
2010	788	171	366	251

Aktuální datové sady jsou k dispozici na internetových stránkách ČSÚ:

Výsledky chovu skotu k 31. 12. 2010: www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/2122-10

Výsledky chovu prasat k 31. 12. 2010: www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/2123-10

Výsledky chovu drůbeže za rok 2010: www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/2117-10

Statistické výkazy, způsob zjišťování a metodika dopočtů

Zdrojem dat jsou výsledky zpracování statistických výkazů o porážkách hospodářských zvířat (Zem 1-12), o chovu skotu (Zem 1-02), prasat (Zem 2-02) a drůbeže (Zem 3-01). Zatímco šetření o porážkách hospodářských zvířat je vyčerpávající zjišťování a vykazující povinnost mají všechny ekonomické subjekty porážející hospodářská zvířata, šetření o chovech jsou výběrová.

Základní soubory (ZS) pro šetření o chovech vycházejí z registru farem ČSÚ, který je tvořen aktivně hospodařícími zemědělci. ZS slouží k vygenerování výběrového souboru (VS) a na ZS je posléze prováděn dopočet. VS je stanoven jako stratifikovaný náhodný výběr ze ZS na základě příslušnosti k definované dopočtové skupině (stratu). Každé dopočtové skupině bylo přiřazeno určité procento výběru z celkového počtu jednotek v dané skupině v rámci ZS. Jednotky s nižším procentem výběru než 100 % byly ze základního souboru generovány náhodným výběrem bez opakování.

Pro zařazení každé jednotky do dopočtové skupiny jsou určující následující tři kritéria v uvedeném pořadí: početní velikost chovaného stáda skotu, respektive prasat či hejna drůbeže, zjištěná při Agrocenzu nebo poslední aktualizaci, příslušnost jednotky k výrobní podoblasti a územní příslušnost ke kraji hospodaření (sídla) jednotky. Procento výběru je atributem přiřazeným k velikostní kategorii.

potvrzují dlouhodobé trendy vývoje v chovu skotu, prasat i drůbeže.

Podle dlouhodobých časových řad klesly stavy skotu celkem v roce 2010 proti roku 1989 o 62,4 %, stavy krav o 56,1 %. Vzhledem k rostoucí užitkovosti dojnic (průměrná roční dojivost krávy vzrostla za stejné období o 73,4 %), ale současně i při zvýšení podílu krav bez tržní produkce mléka, se výroba mléka snížila za posledních 21 let „jen“ o 46,6 %.

Z meziročního srovnání stavů skotu podle jednotlivých věkových kategorií lze zejména upozornit na 28,6% snížení počtu jatečných jalovic ve věku 1–2 roky, které by mohlo být pozitivní reakcí na meziroční nárůst cen zemědělských výrobců mléka o 18,6 %.

Počty prasat celkem klesly v dlouhodobém srovnání na 1 846 tis. ks z 4 790 tis. ks v roce 1989, tj. o 61,5 %.

Meziroční srovnání počtu prasat podle kategorií potvrzuje významný trend snižování základního stáda prasnic (prasnice a prasničky celkem pokles o 9,4 %), váhová kategorie prasat 20–50 kg naproti tomu poklesla pouze o 1,7 %, což vypovídá o pokračujících dovozech živých selat na výkrm ze zahraničí.

Počty drůbeže klesly v porovnání s rokem 1989 o 24,7 %, počty slepic celkem o 59,7 % (u počtu slepic rok 2009/1989).

Meziročně počet drůbeže celkem zaznamenal nárůst o 0,5 %, pro stavy drůbeže je však charakteristické jejich značné krátkodobé kolísání. Srovnání počtu slepic a jejich užitkovosti proti předchozímu roku není možné vzhledem k metodickým změnám zavedeným v roce 2010 na základě požadavků odborníků z řad analytiků živočišné produkce.

Renata Vodičková
oddělení statistiky zemědělství
a lesnictví

Hospodaření zdravotních pojišťoven

Devět zdravotních pojišťoven spravuje všeobecné zdravotní pojištění. Jejich ekonomické výsledky ovlivňují řadu podstatných faktorů. Český statistický úřad právě z tohoto důvodu sleduje jednotlivé ukazatele všech pojišťoven.

V České republice v roce 2010 působilo 9 zdravotních pojišťoven, které spravují všeobecné (ze zákona povinné) zdravotní pojištění, tj. zajišťují výběr zdravotního pojištění a úhrady zdravotním zařízením za poskytnutou zdravotní péči obyvatelstvu. Vzhledem k charakteru jejich činnosti jsou zařazeny v sektoru vládních institucí a svými ekonomickými výsledky tak ovlivňují rozsah a vývoj takových agregátů, jakými jsou vytvořený hrubý domácí produkt v daném sektoru nebo vládní deficit a vládní dluh. Jejich ekonomické výsledky jsou proto Českým statistickým úřadem pravidelně šetřeny, a to jak ve čtvrtletní, tak v roční periodicitě.

Ve 4. čtvrtletí 2010 bylo ve zdravotních pojišťovnách zaměst-

náno celkem 6 903 osob (jedná se o přepočtený stav), což bylo o 2,5 % méně než ve stejném období roku 2009. Mzdy ve 4. čtvrtletí 2010 byly ve výši 811 mil. Kč, což je jen o 3,6 % méně než ve stejném období 2009. Ostatní osobní náklady činily 21 mil. Kč (o 17,5 % méně než ve 4. čtvrtletí 2009). V roce 2010 dosáhly mzdy 2,8 mld. Kč a byly tak ve srovnání s rokem 2009 o 0,8 % vyšší a OON dosáhly výše 80 mil. Kč, což bylo o 13,1 % méně než za rok 2009.

Výnosy

Předepsané pojistné (bez plateb hrazených státem za nezaopatřené děti, důchodce, uchazeče o zaměstnání, osoby pobírající sociální dáv-

ky aj.), které představuje rozhodující část celkových výnosů zdravotních pojišťoven, dosáhlo v roce 2010 výše 163 mld. Kč, stejně jako v roce

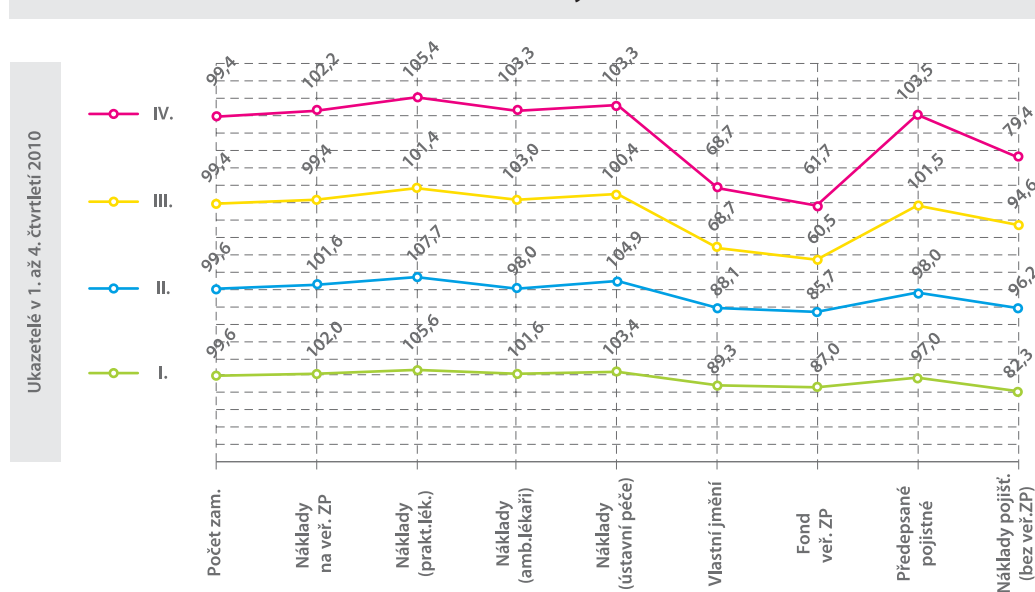
2009. Předepsané pojistné v 1. čtvrtletí bylo o 3 % a ve 2. čtvrtletí o 2 % nižší, než ve stejném období roku 2009. Od 3. čtvrtletí se výše pojistného zvýšila o 1,5 % a ve 4. čtvrtletí bylo pojistné v hodnotě 42,9 mld. Kč o 3,5 % vyšší než ve stejném období roku 2009.

Předepsané pojistné zjišťované na základě předpisu však nevyjadřuje skutečné příjmy zdravotních pojišťoven. Skutečné příjmy oproti předpisu jsou sníženy o částky z nezaplaceného zdravotního pojištění, což se odráží ve vývoji fondu veřejného zdravotního pojištění.

Náklady

Z celkových nákladů zdravotních pojišťoven v roce 2010 připadlo 94,2 % na zdravotní péči ze základního fondu zdravotního pojištění a z fondu prevence. Náklady na zdravotní péči se v porovná-

Čtvrtletní index 2010/2009 – vybrané ukazatele v %

Zdroj: ČSÚ

Vybrané čtvrtletní ukazatele zdravotních pojišťoven v ČR v roce 2009 a 2010 (v mil Kč)

Název ukazatele	2009				2010			
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
Průměrný počet zaměstnanců (přepočtený počet)	7 069	7 117	7 081	7 077	7 043	7 086	7 040	7 036
Náklady na zdravotní péči (předpis)	51 073	52 598	52 390	55 728	52 099	53 450	52 073	56 979
v tom: na ambulantní péči praktických lékařů	2 963	3 002	2 897	3 158	3 129	3 234	2 939	3 328
v tom: na ambulantní péči ostatních ambul. lékařů	7 932	8 196	7 616	8 698	8 059	8 034	7 844	8 986
v tom: náklady na ústavní péči	25 800	25 984	27 522	28 710	26 673	27 266	27 641	29 663
v tom: vlastní jmění	74 867	73 731	72 696	68 061	66 869	64 990	49 907	46 732
Fondy veřejného zdravotního pojištění	59 809	58 664	57 522	53 346	52 053	50 294	34 829	32 937
Předepsané pojistné	40 498	41 617	39 670	41 437	39 282	40 789	40 276	42 898
Náklady (bez nákladů na zdravotní péči)	3 071	3 433	3 130	4 919	2 526	3 301	2 961	3 908

Zdroj: ČSÚ

ní s rokem 2009 zvýšily o 0,1 %. V jejich rámci mají rozhodující podíl náklady na ústavní péči (52 %), u kterých došlo ke zvýšení ve srovnání se stejným obdobím roku 2009 o 3 %. Z hlediska vývoje nákladů v jednotlivých čtvrtletích byly náklady za zdravotní péči v roce 2010 nižší jen ve 3. čtvrtletí, a to o 0,6 %; v ostatních čtvrtletích se oproti stejným obdobím roku 2009 mírně zvýšily.

Náklady zdravotních pojišťoven na provoz (bez nákladů na zdravotní péči) se oproti stejným obdobím roku 2009 meziročně snížily a nejvíce za 4. čtvrtletí o 20,6 %.

Meziroční pokles je zaznamenán také u položky fondu veřejného zdravotního pojištění, kde největší pokles byl ve 3. čtvrtletí o 39,5 % a ve 4. čtvrtletí o 38,3 %. Kromě vlivu nevybraného zdra-

vovního pojištění se zde projevuje i vliv přerozdělení těchto příspěvků mezi ostatní fondy zdravotních pojišťoven včetně nákladů na jejich provoz.

Údaje, které jsou v tomto článku použity, pochází ze čtvrtletního statistického zjišťování u zdravotních pojišťoven. Zpracovaná data za 1. až 3. čtvrtletí roku 2010 byla již revidována. Data za 4. čtvrtletí se budou revidovat na základě

dat z ročního zjišťování za 2010, tj. v srpnu 2011.

Čtvrtletní publikovaná data o hospodaření zdravotních pojišťoven lze najít na stránkách ČSÚ <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/s/2010-9> (Netržní služby).

Věra Hrdinová
oddělení vládních účtů

Novinky statistické knihovny

Ústřední statistická knihovna pořádá každou první středu v měsíci výstavku nových publikací zařazovaných do svého knihovního fondu.

Tyto novinky většinou pochází jak z publikací průběžně vydávaných v ČSÚ, tak z nákupu na základě výběru z edičních plánů jednotlivých nakladatelství. V neposlední řadě se jedná o výměny z jiných statistických knihoven z celého světa.

Ústřední statistická knihovna již dříve navázala na dlouholetou tradici ve spolupráci s celou řadou zahraničních statistických knihov-

ven a statistických úřadů s cílem rozšířit možnost získání publikací prostřednictvím výměny. V současné době probíhá aktivní výměna publikací zhruba s 95 partnerskými organizacemi po celém světě. Kromě nám blízkých evropských států můžeme zmínit i země vzdálenější, jako např. Indie, Jihoafrická republika, Japonsko nebo Thajsko.

Kromě výměny a nákupu tvoří velkou část hodnotných odborných publikací, které nabízíme k nahlédnutí na výstavce, také dary od českých i zahraničních institucí.

Olga Pruszková
odbor informačních služeb

Experti ČSÚ pomáhají i hodnotí v zahraničí

Podněty, zkušenosti a poznatky, které ČSÚ získal při své transformaci a plnohodnotně využil, dnes už předává dál. Pracovníci úřadu jsou uznávanými experty v řadě zemí, kterým poskytují technickou asistenci.

Český statistický úřad byl v období transformace statistiky příjemcem technické asistence v celé řadě oblastí. Zástupci statistických úřadů a mezinárodních institucí nám předali cenné poznatky a zkušenosti nejen z jednotlivých statistik, ale také nás „vybavili“ četnými podněty, které byly využity při přípravě statistického zákona, klasifikací nebo při změnách organizace statistické služby. Tento proces byl

velmi intenzivní zejména před naším vstupem do Evropské unie, kdy vrcholila harmonizace statistiky opírající se o právní předpisy a další standardy EU.

Právě proto si je ČSÚ vědom svých závazků vůči mezinárodní statistické komunitě při budování a rozvoji oficiální statistiky v méně vyspělých a transformujících se zemích. Důvodem je ochota a připravenost sdílet již získané poznatky

a také obecně uznávaná potřeba mezinárodně srovnatelných statistických dat v co nejširším měřítku. Významnou komparativní výhodou ČSÚ je absolvování tranzitivního období přechodu k demokratické společnosti a tržní ekonomice. Tato zkušenost i příprava na členství v EU z hlediska statistické služby jsou dobrým základem pro předání vlastních praktických poznatků z tohoto ob-

dobí dalším zemím v obdobných situacích. Předávané informace se přitom týkají nejen cílového stavu oficiální statistiky, ale především samotného procesu, variant řešení, obsahují poučení z vlastních chyb i prezentaci pozitivních výsledků. Také aktivní zapojování do rozvoje Evropského statistického systému po našem vstupu do EU rozšířilo prostor pro poskytování technické asistence.

Předávání zkušeností

Český statistický úřad se po svém vstupu do EU významně zapojil do rozvojových aktivit v řadě statistických oblastí a postupně vysílal své experty do statistických úřadů Bulharska, Kazachstánu, Makedonie, Ázerbajdžánu, Egypta, Tádžikistánu a dalších zemí. Experti z těchto i dalších států navštívili Český statistický úřad a měli možnost si přímo na místě rozšířit dosud získané vědomosti při setkáních s širším okruhem našich pracovníků.

Velmi zajímavou formou zapojení do aktivit technické asistence je účast zástupců Českého statistického úřadu na hodnocení statistických úřadů kandidátských a potenciálních kandidátských zemí, které se připravují na vstup do Evropské unie. V rámci specifického projektu, vyhlášeného Evropskou komisí, tyto země nyní procházejí obdobným procesem jako před několika lety členské země EU. V nich se po přijetí Kodexu evropské statistiky (viz rámeček vpravo) uskutečnily tzv. Peer Reviews, kdy tříčlenné skupiny složené ze zástupců dalších členských zemí EU a Eurostatu hodnotily plnění vybraných principů Kodexu (s využitím ukazatelů vztahujících se k těmto principům).

Hodnocení podle Kodexu evropské statistiky

Obdobně i nyní – ve vybraných kandidátských či potenciálních kandidátských zemích - je předmětem hodnocení zejména zajištění profesionální nezávislosti a oprávnění ke sběru dat, přiměřenost zdrojů, závazek kvality, statistická důvěrnost, nestrannost a objektivita, dostupnost, srozumitelnost a také koordinační role statistického úřadu ve vztahu ke statistickému systému dané země. V zásadě se jedná o institucionální

pohled opírající se o statistický zákon, interní předpisy či dokumenty a jednání se zástupci statistického úřadu. Zároveň jsou získávány názory při setkání s dalšími producenty oficiální statistiky, uživateli dat (zástupci ministerstev, národní banky, médií, vysokých škol, podnikatelských svazů, členy statistické rady). Záměrem hodnocení je posoudit, nakolik jsou respektovány vybrané principy Kodexu evropské statistiky, jaké aktivity jsou zaměřeny na jeho plnění. Na závěr jsou na základě návrhu národního statistického úřadu a hodnotitelského týmu projednávána opatření směřující ke zlepšení činnosti nejen u vybraných, ale u všech principů Kodexu.

Zástupci ČSÚ měli možnost se účastnit těchto misí v Chorvatsku, Makedonii a Srbsku. Každá taková mise začíná setkáním s vedením statistického úřadu, na závěr jsou předběžné poznatky a návrh opatření s vedením úřadu také projednávány. Po ukončení mise je zpracována hodnotící zpráva. Poznatky z hodnocení těchto i dalších zemí jsou někdy obdobné, někdy vycházejí ze specifických podmínek dané země.

Základní principy

Hodnocené statistické úřady jsou plně seznámeny s Kodexem evropské statistiky, znají jeho principy a usilují o jejich praktickou implementaci.

Z hlediska právního pokrytí příslušných principů a k nim se vztahujících ukazatelů je zřejmá dobrá výchozí pozice této skupiny zemí, které se mohou při přípravě nově koncipovaných statistických zákonů či při jejich úpravách opřít o dobré zkušenosti a příklady z vyspělých zemí a o Kodex evropské statistiky. To se týká zejména profesionální nezávislosti, objektivity, statistické důvěrnosti, či přístupu k administrativním zdrojům dat.

Spolupráce s uživateli

Nyní se statistické úřady v těchto zemích stále více zaměřují na rozšiřování elektronických prezentací, upravují strukturu i způsob poskytování dat, budují statistické databáze přístupné na webových stránkách a postupně zkvalitňují informace poskytované společně s daty (metadata). Přesto je u části uživatelů stále dáována přednost tištěným publikacím. To se však v brzké době – v souvislosti s probíhajícím nástupem mladé generace v roli uživatelů dat – jistě změní.

Hlavními uživateli jsou zpravidla ministerstva, která jsou často i důležitými producenty oficiální statistiky či správci administrativních zdrojů dat. Zde je velmi důležité rozlišení mezi jejich různými funkcemi, zejména s ohledem na to, podle jakých zákonů postupují při práci s daty. Pokud se sběr dat a jeho zpracování řídí zákonem o statistice, potom jsou povinni respektovat v něm uvedené principy (vč. důvěrnosti).

Statistické úřady usilují o úzkou spolupráci s dalšími uživateli, o zvýšení statistické gramotnosti. Velmi pozitivní je zájem vědeckých institucí, vysokých škol nebo studentů.

Zaměření na kvalitu

Orientace na kvalitu vždy byla a je pro statistiky těchto zemí důležitá. Proto se statistické úřady začínají zabývat celkovým řízením kvality (TQM) s využitím dostupných modelů a přístupů. Pro hodnocení kvality statistických dat dle evropských standardů je připravováno využití tzv. zpráv o kvalitě (zejména ve vazbě na právo EU). Pro tyto i další aktivity v oblasti systémového a standardního přístupu k řízení a hodnocení kvality jsou již zpravidla zpracovány interní dokumenty a je zajišťováno a připravováno školení pracovníků.

Kodex evropské statistiky

Kodex evropské statistiky (European Statistics Code of Practice) byl přijat v r. 2005 Výborem pro statistické programy (v r. 2009 transformován na Výbor pro Evropský statistický systém) s cílem posílit nezávislost, bezúhonnost a odpovědnost statistických úřadů. Obsahuje následující principy (dále rozpracované do konkrétních ukazatelů):

1. Profesionální nezávislost
2. Oprávnění ke shromažďování údajů
3. Přiměřenost zdrojů
4. Závazek kvality
5. Statistická důvěrnost
6. Nestrannost a objektivita
7. Správná metodika
8. Odpovídající statistické postupy
9. Přiměřené nároky na respondenty
10. Efektivita nákladů
11. Relevance
12. Přesnost a spolehlivost
13. Včasnost a dochvilnost
14. Koherence a porovnatelnost
15. Dostupnost a srozumitelnost

Plné znění Kodexu je k dispozici na této adrese:

[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/sdeleni_komise_evropskemu_parlamentu_a_rade/\\$File/st09461_cs05.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/sdeleni_komise_evropskemu_parlamentu_a_rade/$File/st09461_cs05.pdf)

K zajímavým poznatkům patří i skutečnost, že statistika s ohledem na potřebu mezinárodní srovnatelnosti dat se v rámci přípravy na vstup do EU řadí k těm oblastem, které se vyznačují velkým úsilím o harmonizaci konceptů a metod.

Hana Šlégrová
odbor mezinárodní spolupráce

OSN – STATISTICKÁ KOMISE

Předsdkyně Českého statistického úřadu se zúčastnila výročního zasedání Statistické komise OSN v New Yorku (SK OSN).

Statistická komise OSN byla založena v roce 1947. Je nejvyšším rozhodovacím orgánem OSN pro mezinárodní statistické aktivity a funkční komisí Hospodářské a sociální rady OSN. Zároveň dohlíží na činnost Statistické divize OSN. Historicky první zasedání SK OSN se konalo v roce 1947 v New Yorku a zúčastnili se ho také zástupci mezivládních organizací FAO, ILO a UNESCO.

Přestože je ve SK OSN zastoupeno v současné době „pouze“ 24 členských zemí volených na základě rovnoměrného geografického rozložení (5x Afrika, 4x Asie, 4x východní Evropa, 4x Latinská Amerika a Karibik a 7x západní Evropa a ostatní), je účast na jejím zasedání podstatně širší. Se statutem pozorovatele je zastoupeno dalších 110 členských zemí OSN, dále 8 mezivládních organizací, 16 dalších mezinárodních organizací, 5 regionálních komisí OSN a 6 fondů OSN.

Důvodem této široké účasti je význam projednávané problematiky a následné dopady do činnosti statistických systémů jednotlivých zemí. Mezi významné aktivity z posledního období patří zejména revize systému národních účtů, revize odvětvové klasifikace ISIC (International Standard Industrial Classification), přijetí systému environmentálně-ekonomického účetnictví pro oblast vody (SEEAW) a revize principů a doporučení k právě probíhajícímu sčítání lidu.

Diskuse o principech oficiální statistiky

Také v letošním roce předcházelo jednání SK OSN tzv. High-Level Forum, na kterém řečníci zastupující jednotlivé regiony prezentovali zkušenosti, problémy, náměty i výzvy týkající se tentokrát „Základních principů oficiální statistiky“ (Fundamental Principles of Official Statistics). Tyto principy byly přijaty SK OSN počátkem 90. let minulého století, v době, kdy řada zemí včetně České republiky procházela zásadními společensko-ekonomickými změnami, v rámci nichž se měnily poslání i činnost oficiální statistiky. Vytvoření takového – do té doby nepsaného – standardu mělo podstatný vliv na nově přijímané zákony upravující činnost statistických institucí i další fungování oficiální statistiky v těchto zemích. V rámci diskuse na zmíněném fóru byla ze strany EU navrhována určitá revize tohoto již 20 let existujícího dokumentu. V návaznosti

na bohatou a zajímavou debatu byl v rámci SK dohodnut další postup, který směřuje k některým úpravám těchto principů.

„Spolu se základními principy byla nejdiskutovanějším bodem jednání letošního zasedání problematika statistiky lidského rozvoje (Statistics of Human Development). Vzhledem ke zveřejňování pořadí zemí zejména na základě údajů o životní úrovni obyvatelstva je toto téma považováno za velmi citlivé. Problémy vznikají především v situacích, kdy jsou pro hodnocení využívány nejen údaje poskytované statistickými úřady v příslušných zemích, ale také data z jiných zdrojů vč. některých mezinárodních organizací,“ uvedla předsdkyně ČSÚ Iva Ritschelová.

Rozvojové cíle tisíciletí

Dalším příkladem citlivé tematiky jsou i na letošním zasedání diskutované rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals).

Jedná se o cíle přijaté v roce 2000 (v r. 2000 byla přijata tzv. Millennium Declaration ve formě rezoluce OSN, ve které se OSN zavázalo zaměřit se na potřeby obyvatel a stanovilo si cíle – Millennium Development Goals – MDG), které by měly být splněny do roku 2015. Jsou zaměřeny na širokou paletu potřeb světové populace od bídy, hladu a nemocí přes dostupnost vzdělání či otázky životního prostředí až po rovnost pohlaví a vytvoření globálního partnerství pro rozvoj v celosvětovém měřítku. SK OSN se zabývala měřením příslušných ukazatelů a s tím souvisejícími metodickými otázkami.

Příprava magisterského studia statistiky

Zajímavou akcí, která se uskutečnila u příležitosti výročního zasedání SK OSN, bylo setkání představitelů statistických úřadů zemí EU věnované diskusi o přípravě mezinárodního magisterského studijního programu „Statistika“. Na tomto jednání představitel Itálie a Francie prezentovali základní ideu projektu, který je zatím v úvodní fázi příprav. Proto byly velmi cenné názory a zkušenosti předsdkyně Českého statistického úřadu, které významně ovlivnily i další postup při přípravě projektu. Návrh musí být nejprve dopracován, zejména z pohledu praktické realizace (rovněž ve spolupráci s vybranými univerzitami) a také s ohledem na předpokládanou úlohu národních statistických úřadů.

Základní principy oficiální statistiky OSN

1. Relevance, nestrannost a rovný přístup
2. Profesionální standardy a etika
3. Odpovědnost a transparentnost
4. Prevence zneužití
5. Zdroje oficiální statistiky
6. Důvěrnost
7. Legislativa
8. Národní koordinace
9. Používání mezinárodních standardů
10. Mezinárodní spolupráce

odbor mezinárodní spolupráce

Otázky pro Helenu Horskou, analytičku finančních trhů Raiffeisenbank, a.s.

Dokážete si představit svoji práci bez statistiky?

Nedokážu! To je jako být kovářem bez kovadliny. Není dne, kdy bych neotevřela stránky Českého statistického úřadu.

Je vám bližší ekonomie nebo statistika?

Neumím si představit ekonomii bez statistiky. Co by byla ekonomie bez statistiky a statistika bez ekonomie? ... prázdná věda a prázdná čísla. Ne náhodou zahajují své přednášky pokročilé makroekonomie představením makroekonomických ukazatelů a práce s nimi.

Máte nějaký oblíbený ekonomický ukazatel nebo jsou všechny pro vás stejně okouzlující?

Fascinují mě národní účty, protože to je všeobjímající statistika. Ale taková inflace a index spotřebitelských cen jsou také okouzlující v tom, co všechno umí vyjádřit. Kromě růstu cenové hladiny spotřebního zboží i např. erozi kupní síly obyvatel.

Sledujete, když zveřejňujeme ekonomické ukazatele? Býváte při tom napnutá, jestli vám odhad vyjde?

Samozřejmě, a před devátou hodinou, kdy se čísla zveřejňují, panuje u nás v kanceláři napětí a očekávání. Je to něco jako adrenalinový sport. Člověk si na ten adrenalin tak zvykne, že ještě dlouho po mém nástupu na mateřskou jsem pravidelně v termínech zveřejňování čísel v devět hodin ráno otevírala stránky ČSÚ, abych věděla, jak čísla vyšla.

Hlavním „tématem“ české ekonomiky v letech 2009 a 2010 byla krize. Co to podle vás bude v roce 2011?

Opatrný vzestup ekonomiky zpět na úroveň z roku 2008. Ale s tak silným bohem, který jsme zažili před světovou finanční krizí už nepočítám. Finanční krize nás poučila, že nic, ani růst, netrvá věčně. Budeme asi všichni daleko strážlivěji hledět do budoucnosti.

Těžko se hledá někdo, koho ekonomická krize nepřekvapila. S odstupem času se dá říci, že už víme, co se stalo a proč krize přišla. Pomůže nám to ale nějak odhadnout nástup té další?

Krize vznikají z různých důvodů a příčin. Pokaždé je spustí něco jiného. Každopádně se už ve světě daleko častěji hovoří o různých nerovnováhách a tzv. bublinách. Mezinárodní instituce např. Mezinárodní měnový fond nebo G20 se jim začaly intenzivněji věnovat. Bohužel svět je plný různých zájmů a státy nejsou schopny zatím najít společné řešení, jak nerovnováhám čelit, jak v případě jejich vzniku zasáhnout.

Učíte na vysoké škole. Je učení něco, co jste chtěla vždycky dělat, nebo je to příjemné zpestření vaší práce?

Začala jsem učit jako asistent na Vysoké škole ekonomické v Praze. Bavilo mě to, ale něco tomu chybělo – zkušenost s praxí. Proto jsme nastoupila na stáž do České národní banky. Později jsem přijala nabídku pracovat

Ing. Helena Horská, Ph.D.

VZDĚLÁNÍ: Vysoká škola ekonomická v Praze – inženýrské a postgraduální studium, postgraduální studijní program na Institutu světové ekonomiky v Kielu, Německo **ZAMĚSTNÁNÍ:** 2004 – makroanalytik a analytik finančních trhů Raiffeisenbank, a.s.; 2001–2004 makroanalytik a analytik finančních trhů Česká spořitelna, a.s.; 1999–2000 Asistent na vysoké škole ekonomické, fakultě národohospodářské; **JINÁ ČINNOST:** přednášející na Vysoké škole Škoda Auto, člen Výkonné rady Pratur Economic Papers, člen Vědeckého grémia Bankovní asociace **ZÍSKANÁ OCENĚNÍ:** Mladý ekonom roku 2001

jako makroanalytik. Přednášení jsem nevdala – stalo se mi koníčkem. Práce se studenty přináší zajímavé podněty i pro mou práci analytika.

Úkolem analytika je vlastně předpovídat budoucnost. Nedá mi to se nezeptat. Máte doma křišťálovou kouli?

Nemám, nikdo mi ji zatím nekoupil! V práci namísto koule jsem dostala počítač a přístup ke zpravodajským serverům všeho druhu. Namísto do koule koukám do monitorů.

Výběr výstupů ČSÚ v březnu 2011

t-1109-10 | Vývoj české ekonomiky

Hodnocení vývoje reálné a peněžní ekonomiky ČR za uplynulé období (výkonnost základních odvětví, HDP, výdaje, důchody, poptávka, nabídka, vnější ekonomické vztahy, ceny, trh práce, peněžní zásoba, úroky, státní rozpočet).

 zdarma 30 Kč 60 Kč

w-2108-10 | Bilance rostlinných výrobků

Pololetní bilance zásob, zdrojů, nákupu, prodeje a spotřeby vybraných rostlinných výrobků. V členění za zemědělství celkem a podle jednotlivých krajů.

 zdarma

w-3005-10 | Vydání a spotřeba domácností statistiky rodinných účtů (4. čtvrtletí 2010)

Čtvrtletní výsledky statistiky rodinných účtů v členění podle postavení osoby v čele domácnosti, velikosti obce a právního důvodu užívání bytu. Vydání a spotřeba v Kč na osobu a měsíc (agregované do skupin), struktura spotřebních vydání, indexy (stejně období předchozího roku = 100), podrobné náklady na bydlení v Kč na domácnost a měsíc.

 zdarma 400 Kč

w-3101-10 | Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil

Aktuální informace o trhu práce v ČR zjištěné výběrovým šetřením pracovních sil podle mezinárodních definic ES a doporučení Mezinárodní organizace práce. Zaměřuje se na hlavní čtvrtletní charakteristiky zaměstnaných, nezaměstnaných a ekonomicky neaktivních osob.

 zdarma 400 Kč

a-3306-11 | Výsledky zdravotnických účtů ČR v letech 2000 až 2009

Zdravotnické účty zachycují výdaje na zdravotnictví jak z hlediska zdrojů, tak i jejich užití (typ péče, druh poskytovatele, zdroj financování, druh diagnózy, věk a pohlaví pacienta). V publikaci budou uvedené jak základní tabulky a grafy, tak kvalitativní analýza finančních toků ve zdravotnictví ve vazbě na metodologii EU a OECD.

 zdarma

a-3316-11 | Historie a vývoj soukromého školství

Analýza vývoje soukromého vzdělávání na všech úrovních od roku 1989.

 zdarma

w-4001-10 | Stav a pohyb obyvatelstva v ČR (1. až 4. čtvrtletí 2010)

Předběžné výsledky přirozeného a mechanického pohybu obyvatelstva od počátku roku, předběžná bilance počtu obyvatel.

 zdarma 400 Kč

w-3106-10 | Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy (1. až 4. čtvrtletí 2010)

Údaje o evidenčním počtu zaměstnanců, mzdových prostředcích a průměrných mzdách v národním hospodářství v členění podle odvětví, území, sektorů a velikosti.

 zdarma 400 Kč

e-521317-11 | Obce Královéhradecka 2011

Vybrané údaje o obcích kraje řazené abecedně včetně územních číselníků. Územní srovnání za okresy, správní obvody obcí s rozšířenou působností a velikostní skupiny obcí. Vybrané údaje jsou publikovány v delší časové řadě.

 zdarma

e-9504-11 | Ekonomické výsledky neziskových institucí (2005–2009)

Výsledky ročních statistických zjišťování neziskových institucí sloužících domácnostem (politické strany a politická hnutí, sdružení, nadace, obecně prospěšné společnosti, církve a náboženské společnosti, honební společenstva aj. neziskové instituce). Jde o základní údaje o zaměstnancích, výnosech (příjmech), nákladech (výdajích), dlouhodobém nehmotném a hmotném majetku, položkách aktiv a pasiv a vybraných položkách finančních ukazatelů.

 zdarma

 publikace v tištěné podobě publikace v elektronické podobě

 datová sada | Uvedené publikace je možné objednat (e-mail: objednavky@czso.cz, tel.: 274 052 400, 274 052 732) nebo přímo zakoupit v prodejně publikací v ústředí ČSÚ (Na padesátém 81, Praha 10). Všechny publikace ČSÚ najdete na www.czso.cz.

Očekávané události ČSÚ v dubnu 2011

Tiskové konference ČSÚ

27. | Energetická bilance 2005–2009 – Praha

Rychlé informace

1., 8., 15., 22. | Šetření průměrných cen vybraných výrobků – pohonné hmoty a topné oleje (13.–16. týden)

4. | Maloobchod (02/2011)

6. | Průmysl (02/2011), Stavebnictví (02/2011), Zahraniční obchod (02/2011)

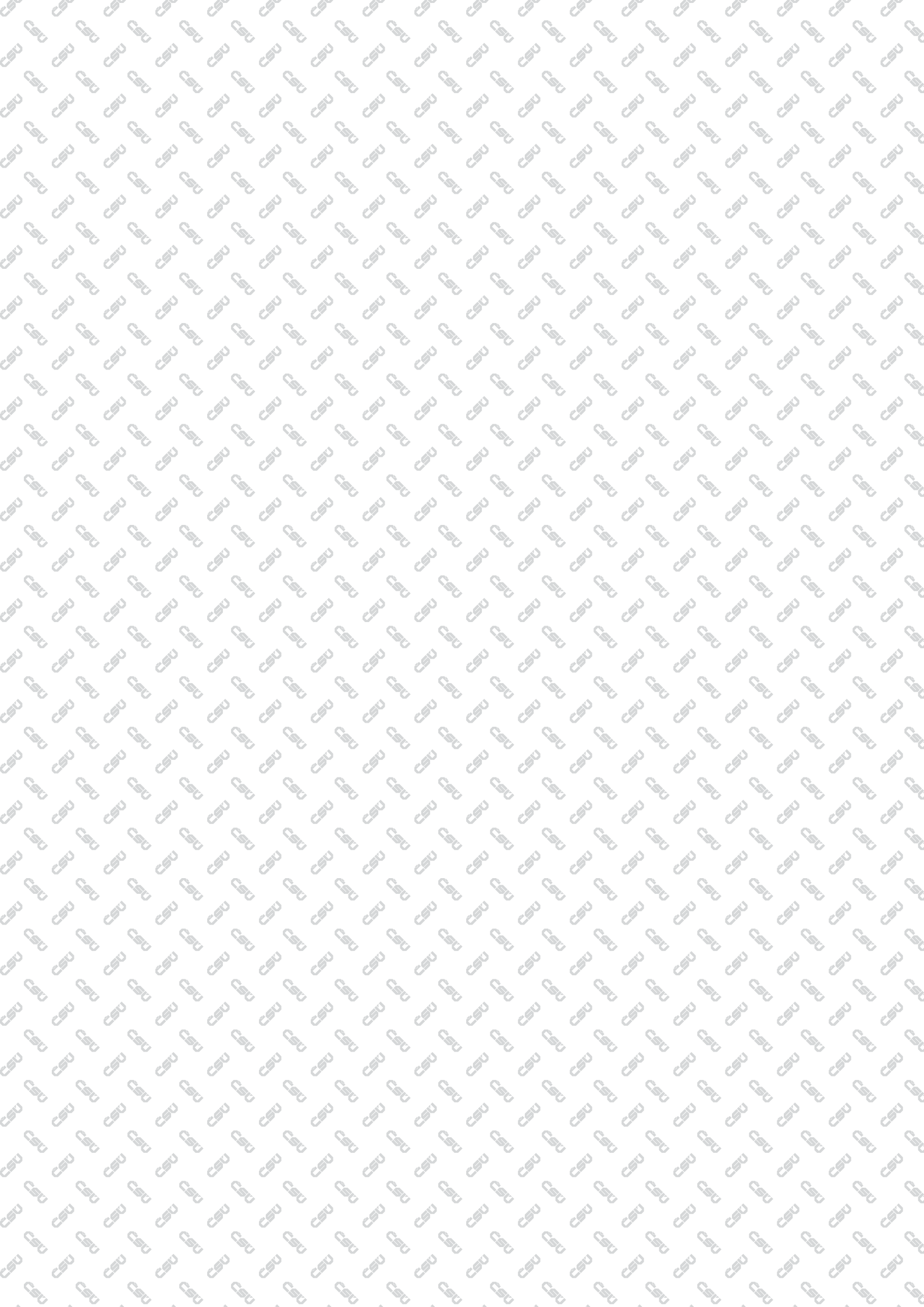
11. | Indexy spotřebitelských cen – inflace (březen 2011)

13. | Vybrané ukazatele hospodářství (únor, březen 2011)

15. | Šetření průměrných cen vybraných výrobků – potravinářské výroby (04/2011), Indexy cen vývozu a dovozu (02/2011), Indexy cen výrobců (03/2011)

26. | Konjunkturální průzkum (04/2011)

29. | Zemědělství (1. čtvrtletí 2011)

Český statistický úřad
Na padesátém 81
100 82, Praha 10
www.czso.cz

ev. č. MK ČR E 19925